सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका

(निर्वाण पथ प्रदर्शक)

नमोबुद्धाय

-ज्ञानरत्न वज्राचार्य

सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपात्तिका

(निर्वाण पथ प्रदर्शक)

लेखक तथा सम्पादकः-

ज्ञानरत्न वज्राचार्य

कोछें, लाय्कू साः

ने. सं. ११००

बिल्लाप्व पुह्नी

बु. सं. २५२४ ❀ गुरु पुह्नी ❀ वि. सं. २०३७

प्रकाशक:-

भाईरत्न वज्राचार्य्य सपरिवार

मुद्रक:-

फाईन आर्ट प्रिन्टिङ्ग प्रेस

वटु, चिकंअट कान्तिपुर

फोन– १२०३०

ओं नमो भगवते सुगत तथागतायार्हते सम्यक्सम्बुद्धाय ।

क्षण सम्पदियं सुदुर्लभा प्रतिलब्धा पुरुषार्थ साधनी ।
यदि नात्र विचिन्त्यते हितं पुनरप्येष समागम कुतः ॥

ह्नि-ह्नि सुख गंसि जुया जिगु ह्य, स्वू-ख्वे-हि-ला छुं मदया व वंसां ।
च्वनेत नित्यं परमार्थ ज्ञाने, फल् शून्य देहे मनयेगु अन्न ॥

सम्वृति सत्यावंन तन्त्र चर्य्यां,
हेतु क्रियाया, विधि पूर्ण यायत ।

पूजाय् छु माः जि व नये-त्वने छुं,
श्राद्धादि पश्चात् फल-मूल किञ्चित् ॥

इच्छा जि छुं मन्त नये त्वनेगू,
चर्य्या विहार प्रवृत्ती च्वनेगू ।

नित्यं जि थंगु खन छुं मदंगू,
तस्मात् छुकोसं जिगु मन्त आशा ॥

स्वंके मवु छुं स्व वने-च्वनेगू, चर्य्यां स्वनेगू व नयेगु आशा ।
वंके व तृष्णात्तं विहीन ज्वीव, दं वंन शान्तिः सुखयागु मोक्ष ॥

यदा नभावो नाभावो मतेः संतिष्ठते पुरः ।
तदान्य गत्यभावेन निरालम्बा प्रशाम्यतीति ॥

वि. सं. २०१२ / ने. सं. १०७५
अधिक भाद्रशुक्ल, प्रतिपदा बृहस्पति वासरात्
भक्त, चिपिटकादि, भोजनोत्सर्गी
ज्ञान

सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका

(निर्वाण पथ प्रदर्शक) या

विषये

थ्व विश्वे प्रख्यातगु श्री बुद्ध भगवान् सुगत तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध वसपोलपिनिगु सद्धर्म वाक्य सदुपदेश, आः जि थुगु जन्मया परमपूज्य गुरु पं० निष्ठानन्द वज्राचार्य्य वसपोलयागु पादपद्मस च्वना. बालककालनिस्यें विद्या-शास्त्र-व्याकरण अध्ययन याना. शिक्षा दीक्षा सहित वसपोल-यागु मुख द्वारं पिजोगु वाक्य धारणा याना च्वनागुलिं जि थःगु छें वा पिने यजमानपिस पाठ याकुगु थासे वसपोलयागु पुण्य रश्मिया प्रभावं प्राप्त जूगु ज्ञान, थन नेपाल पुण्यभूमी प्रचलितगु सर्वोत्कृष्टगु रक्षा विधान पञ्चरक्षा महायान सूत्र तथा बृहत् पद्य स्वयम्भू पुराण. अथविनिश्चय, वसन्ततिलक, वैपुल्य सूत्रया नामं प्रसिद्धगु नवाङ्ग बुद्धशासन, नवव्याकरण सूत्र इत्यादिस निर्वाण-मोक्ष पदया महत्त्व आश्रयं पूर्णगु सद्धर्म शास्त्रे उल्लेख याना वःगु छुकी-छुकी, छु छु खन, उकी-उकी च्वंगु स्वया, उद्धृत याना प्रकाश यायगु इच्छां भाषानुवाद याना तैगु समययागु परिस्थितिं लिकुना च्वंगु

गुगु भव बुद्ध धर्मया सर्वोत्कृष्टगु सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका सद्धर्म लक्षणया सफू आः का. पु. मन्त्रासिद्धि महाविहारया वज्राचार्य्य बद्री, चिकंअट (फाईन आर्ट प्रिन्टिङ्ग प्रेस) या भाईरत्न वज्राचार्य्य व वया सहोदर सपरिवारपिसं स्वर्गीय मां-बौया नामं प्रकाश यायगु अभिभार कागु जूया निम्ति अनयात जिगु चित्तं विकासित जूगु मत-सहस्र धन्यवाद आशिष प्रदान याना। गुगु भव बुद्धया सद्धर्म सर्वोत्कृष्टगु सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकाया सद्धर्म लक्षण विकास जूगुया प्रभावं प्रकाशकपिनि स्वर्गीय माता-पिता भव-सन्सारयागु दुःखं मुक्त जुया, निर्वाण-मोक्षयागु सुखपदे प्रतिष्ठित ज्वीमा। सज्जीवया सहोदर-सपरिवारयां असत् जनपिंनाप सम्पर्क यायगुली चित्त निवृत्त जुया, जगतो हिताय-सुखायया निम्ति सज्जनपिंनाप चित्त प्रवृत्त जुया, अनुत्तर सम्यक्सम्बोधियागु ज्ञान प्राप्त ज्वीमा धैगु शुभ-कामना याना।

भव-निर्वाणया दुःख-सुख छु ?

भवाङ्गया समुदय प्रादुर्भूत अविद्या मिथ्या ज्ञान-दुःख।

अविद्या-निरोध प्रतिबन्ध, सुविद्या बोधिज्ञान-सुख।

समुदय हेतु स्वभाव लौकिक-प्रवृत्ति, सन्सारिक सम्बन्ध

निरन्तर-गति (भव) दुःख।

निरोध-मुक्त स्वभाव, लोकोत्तर-निवृत्ति, अपूर्व-अद्भूत

निष्पन्न-सिद्ध (निर्वाण) सुख।

अतएव–

अतीतानागता बुद्धैः प्रत्युत्पन्नै स्तथागतैः ।
धारितं वाचितं सर्वैरत्यर्थश्च प्रकाशितम् ।।

अध्ययजुया निर्मित ढापा–लिपा, आ जुया विज्यापिं, जु बिज्याईपिं, जुया बिज्याना च्वंपिं सकल सम्यकसम्बुद्ध, प्रत्येक बुद्ध, श्रावक बुद्ध तथा बोधिसत्व महासत्व, भिक्षु संघगण सहित सकसिनं अतिशय दृढता पूर्वक धारणा याना लोकपिन्त हित–सुख याय्गुया निम्ति प्रकाश याना, सद्धर्मोपदेश बिया, बिज्याना वंगु, बिज्याय् माःगु, बिज्याना च्वंगु नं खः । थ्व भद्रकल्पया चतुर्थ कलियुगया प्रथमपादे उद्भव जुया बिज्याम्ह सप्तम बुद्ध श्री शाक्यमुनि गौतम बुद्ध भगवान वसपोल प्रमुख पूर्व तथागतपिसं बोधिज्ञान लाना धर्मचक्र प्रवर्तन याना लोके सकलसत्व प्राणीपिन्त भवचक्रयागु दुःखं मुक्त याना निर्वाण–मोक्षयागु सुखाश्रमे उपस्थायी याय्गु अभिलाषां सद्धर्मोपदेश बिया, प्रचार याना बिज्याना वंगु, थ्व सप्तत्रिंशत् सम्बोधपाक्षिकाया सद्धर्म लक्षण निश्चयात्मक निःसंदेहगु ज्ञान खनेदु ।

प्राथना:–

अन्यानि शास्त्राणि विनोदमात्रं दिष्टान्तकाले नहितैश्च किञ्चित् ।
अयं सद्धर्मं सुगतैः प्रत्युक्तं भवार्णवादुत्तरतीह चान्ते ।।

अन्यानि– मेमेगु आपालं शास्त्र, किञ्चित् मनोरञ्जक, कुतूहल मात्र खनेदु । उकिं अन्तिम मरणकाले भवाङ्गयागु

दुःखं मुक्त जुया निर्वाण-मोक्षपद लाइगुया छुं फल प्राप्त ज्वीगु खनेमदु ।

शास्त्र धैगु अनेक दु । आदिनिस्यें परम्परागत प्रचलित जुया वैच्वंगु ज्योतिष, गणित, वेद, आयुर्वेद-चिकित्सा तथैव शिल्पकला, चित्रकला इत्यादि । पुरावृत्त- इतिहास छापाजुया वंगुया परम्परागत विवरण, दान-धर्मया पुराण, महात्म्य, कथा-किस्सा । पुनः लौकिक व्यवहार प्रवृत्ति धर्म शास्त्र । लाभ-अलाभ, यश-अयश, प्रशंसा-निन्दा, सुख-दुःख आशा-शंका सहितगु । विनोद शास्त्र, मनोरञ्जक, कुतूहल जक खनेदु । कुतूहल धैगु- हिलेगु, ख्वेगु, म्हितेगु, म्हाइगु तंकेगु, न्ह्यो छ्वयायगु, ह्लिछ्यायगु इत्यादि छुं खेदयुक्त मनयात आनन्द यायगु जक । एवं ईश्वरवादी, आत्मवादी, तत्त्ववादी इत्यादि मतानुयायी, वादानुवाद शास्त्र अनेक दु । व छगू छगू शास्त्र पतिकं छगू-छगू विषय कर्म प्रधान याना व्यना, विशेषोक्ति वर्णन याना तःगु दु ।

परन्तु व विशेषोक्ति वर्णन याना तःगु लौकिक व्यवहार प्रवृत्ति शास्त्रं थुगु लोकं परलोके किञ्चित् लौकिक व्यवहारयागु सुख-सम्पत्ति भोग यायगु फल जक प्राप्त ज्वीगु खनेदु । भवाङ्गयागु दुःख जन्म-जरा-व्याधि-मरण, शोक-दौर्मनस्यो-पायास इत्यादि अनेक प्रकारयागु दुःखं मुक्त जुया लोकोत्तर निर्वाण-मोक्षपद प्राप्त ज्वीगुया फल छुं खनेमदु ।

तदर्थ- निर्वाण-मोक्षपद अन्वेषक सकल सदाचारी सज्जन वर्गपिसं थ्व भवाङ्गया दुःखयागु बन्धनं मुक्त जुया निर्वाण-मोक्षयागु सुखया पदे उपस्थायी ज्वीत अवश्यमेव

स्वया, सीका धारणा यायमाः, मयाम्य हे मगाः। थुगु मत, उगु मत धका पृथक्-पृथक् भिन्न भाव छुं मदुगु, मकमिनं पालना याय् माःगु। थ्व भवे अविद्या-अज्ञानयागु हेतु, हेतुया प्रभावं उद्भव ज्वीगु, जुया वैगु, जन्म-जरा-व्याधि-मरण इत्यादि अनेक दुःखयात निरोध यायगुया उपाय थ्व सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकाया सद्धर्म लक्षण धारणा याय् माःगु आर्य्य सज्जनवर्गपिनिगु परम कर्त्तव्य खः। आर्य्यया अनार्य्यजुया ज्वीगु कर्त्तव्य मखु।

आर्य्यया कर्त्तव्यः—

कर्त्तव्यमाचरन् सम्यक्   अकर्त्तव्यमनाचरन्।
तिष्ठति प्रकृताचारे स. तु. आर्य्यारितिस्मृतः॥

गुगु सम्यक् बांलाक यायमागु, कर्त्तव्य याय् योग्यगु उचित कर्मयात आदर-सम्मान याना, ज्वोना, गुगु याय् मज्यूगु अकर्तव्य याय् अयोग्यगु, अनुचित्त कर्मयात अनादर-तिरस्कार याना, तोता, लिचिला सदां दोष रहितगु, सत्यया सदाचारे सु च्वनी? वैत धाई आर्य्य-कुलीन सभ्य-सज्जन।

आः थन थ्व भवे अविद्यां याना भवाङ्ग दुगुलिं प्राणिपिं जन्म जुल, जन्म जुस्येंलि जरा व्याधि मरण, शोक परिदेव, दौर्मनस्योपायास, प्रिय-अप्रिय, संयोग-वियोग इत्यादि विविध प्रकारस्या अनेक दुःख-कष्ट भोग यायमाःगु भवचक्र-यागु जाः वता, व जाले ततःमत क्यना, अनेक दुःखसिया चाःचाःहिला जुया च्वने माल। थ्व भवचक्रया जालयागु दुःखं मुक्त ज्वीगु उपाय छु धका सुनानं विचार मयाः। अतः

थ्व भवचक्रया जालयागु दुःखं मुक्त जुया निर्वाण-मोक्षपदे उपस्थायी ज्वीगु अभिलाषा दुपिं आर्य्य सज्जनवर्गपिसं भवचक्रयागु ज्ञान बाँलाक विचार याना स्वया, सीका थ्व अग्रगण्य-सर्वश्रेष्ठगु सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका सद्धर्मया लक्षण धारणा यायगु योग्य ।

थ्व सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकाया सद्धर्म लक्षण धारणा यानागु पुण्य कर्मया प्रभावं थन थ्व भवचक्रयागु दुःखया जाल मुक्त जुया निर्वाण-मोक्षपदे उपस्थायी ज्वी धैगु अतिशय पूर्ण दृढ विश्वास दु ।

नमोबुद्धाय !

विश्वे सर्वत्र भद्रं भवतु ।

—सम्पादक

थ्व सफुलि पेज ल्यंगु १४५ – १५२ ज्वीमागु, १४६ – १५६ जुया च्वन । १६० पेजया अन्तिम फोले– चैत्यपुङ्गवावदान ज्वीमागु, चैत्यपुङ्ग वावान जक जुया च्वन । मेगु गनं-गनं आखः उच्च-नीच जूगु, ह्रस्व-दीर्घ इत्यादि टूट-फूट जूगु सफू स्वया च्वना बिज्याईपिं / दीपिसं कृपातया मिले याना च्वना यंकी धैगु आशा याना । –सं०

त्रिरत्न शरण

जिगु छ्रत्वाचा ग्वँ

सत्यवादी, अनात्मवादी, अहिंसावादी, महाकारुणिक, देव-दैत्य मनुष्य सकल लोकया परमगुरु भद्रकल्पया सप्तम श्री शाक्यमुनि भगवान सम्यक्सम्बुद्ध. वसपोल प्रमुख अतीत तथागत सम्यक्सम्बुद्ध भगवानपिनिगु, अमृतोपदेश विविध शास्त्र स्वया, सम्यू-ससःपिन खंका, सेका-सीका, थिगु लँ पलाःछिके फैला धैगु इच्छा याना, अलमि मचासे कान्तिपुर भोछेँ लायकूसः निवासी बौद्ध विद्वान ज्ञानरत्न वज्राचार्य्यजुं संग्रह याना बिज्यागु थुगु निर्वाण पथ प्रदर्शक नाम पुस्तकं निर्वाण–मोक्ष वनेगु लँ खनीगु अवश्य खः।

अनया परिश्रम सफल याय्गुया निमित्ते का. पु. अटु चिकंअट निवासी धार्मिक भाईरत्न वज्राचार्य्यया चिनं पुण्ययागु स्मृति प्रफुल्लित जुया थः मां–बौपि षड्गतियागु दुःखं मुक्त जुया सुखावती बुद्धभुवने वास प्राप्त ज्वीमा। पुनः प्राणिपि उद्धार ज्वीमा, देश शान्ति ज्वीमा धैगु कामना याना बुद्धया सद्धर्म ज्ञानं विलिविलि जाःगु थुगु पुस्तक प्रचार याय्गुया निर्म्ति प्रकाश याना विज्यात।

पुस्तक प्रचार यानागुया पुण्यफल शास्त्रे लिखित जुया च्वंगु भगवान तथागत अर्हंत सम्यक्सम्बुद्धोक्त वचन गुलि दु उलि फल प्राप्त जुया पुस्तक प्रकाश याना विज्यापिनि सपरिवार सकलया सर्वदा अष्टमहाभय हरण जुया जयमङ्गल ऐश्वर्य वृद्धि ज्वीमा।

थुगु पुस्तक च्वया बिज्याह्मयानं लिपाथ्यंक बोधिसत्वत्वया ज्ञान प्राप्त जुया जगतोहिताय सुखाय याय् फय्मा।

–जय प्राणी।

पं. वै. आशाकाजी वज्राचार्य्य
ललितपुर, अथःननी।

प्रकाशकपिनि पाखें

गुगु थ्व विश्वे सर्वोत्कृष्ट विख्यातगु बोधिज्ञान प्राप्त याय्‌त पूर्ति याय् माःगु आःतक थन नेपाल भापां प्रकाश मजुया च्वंगु, सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका सद्धर्म लक्षणया पुस्तक जिमिगु भाग्यया प्रभावं श्री गुरुवर पं० ज्ञानरत्न वज्राचार्य्ययागु परिश्रमद्वारा जिमि पूज्य मां-बौयागु पुण्य स्मृतिस निर्वाण मोक्षपदाभिलापी, धर्मार्थी सत्पुरुष-सज्जन-वर्गपिन्त सादर समर्पण याय्‌गु समय जिमित प्राप्त जुल। थुगु पुस्तक समर्पण यानागुया प्रभावं शास्त्रया फलस्वरूप, पाठक धर्मार्थी, सत्पुरुष-सज्जनवर्गपिन्त प्रज्ञा-शील-समाधि-यागु ज्ञान प्राप्त जुया, सकल सत्वप्राणिपिन्त मैत्रीभावयागु शान्ति-सुख प्राप्त ज्वीमा। जिमि स्वर्गीय मां-बौ इत्यादि थ्व भवचक्रयागु दुःखं मुक्त जुया निर्वाण मोक्षपदयागु सुखाश्रमे प्रतिष्ठित ज्वीमा धैगु शुभाशिका याना जुल।

—श्रीरस्तु।

२०३७, गुरु पुह्नी —प्रकाशक परिवार

स्वर्गीय पिता धर्ममुनि वज्राचार्य्य व माता अष्टमायाया पुण्यस्मृतिस थुगु पुस्तक समर्पण याना ।

समर्पणयानापिं

माईरत्न वज्राचार्य्य	रत्नमुनि वज्राचार्य्य
पूर्णरत्न वज्राचार्य्य	पञ्चमुनि वज्राचार्य्य
शान्तमुनि वज्राचार्य्य	सपरिवार

ॐ नमः

श्री सर्वज्ञाय ।।

सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकाः

सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकाः धैगु छु ?–

चत्वारः स्मृत्युपस्थानाश्चत्वारः सम्प्रहाणकाः ।
चत्वारः ऋद्धिपादाश्च पञ्चेन्द्रियाणि तथैव च ।।
तथा पञ्चबलाश्चापि बोध्यङ्गाः सप्त वै पुनः ।
आर्य्याष्टाङ्गाश्च वै मार्गाः एताः सम्बोधिपाक्षिकाः ।।

४ स्मृत्युपस्थान ४ सम्प्रहाण ४ ऋद्धिपाद ५ इन्द्रिय ५ बल ७ बोध्यङ्ग ८ आर्य्याष्टाङ्ग मार्ग थुलि संयोजकयाना ३७ गू ।

थुगु सम्बोधिपाक्षिक धर्मया लक्षण निर्वाण-मोक्ष वनेत पालन यायमाःगु धका ३७ गूया ७ गू अंश याना उल्लेख याना तःगु दु । गथ्ये धाःसाः–

प्रथम, ४– स्मृत्युपस्थान धैगु– प्यंगू स्मृति उपस्थान याना च्वनेगु ।
द्वितीय, ४– सम्प्रहाण धैगु– प्यंगू विपरीताय परि त्याग याना च्वनेगु ।
तृतीय, ४– ऋद्धिपाद धैगु– प्यंगू विष्यशक्ति साधना याना च्वनेगु ।
चतुर्थ, ५– इन्द्रिय धैगु– न्यागू इन्द्रिय यागु भावना याना च्वनेगु ।
पञ्चम, ५– बल धैगु– न्यागू बल उत्पादन याना च्वनेगु ।
षष्ठम, ७– बोध्यङ्ग धैगु– न्हयगू बोधिया अङ्ग धारण याना च्वनेगु ।
सप्तम, ८– आर्य्याष्टाङ्ग मार्ग धैगु– च्यागू उत्तम श्रेष्ठगु अङ्गया लँप्वो न्ह्याचिला वुया च्वनेगु ।

प्रथम १- चत्वारः स्मृत्युपस्थान धैगू छु-छु धाःसाः–

कायानुस्मृत्युपस्थान वेदनानुस्मृतिस्तथा ।
चित्तानुस्मृत्युपस्थान धर्मानुस्मृतिरेव च ॥

१. काय-अनुस्मृति-उपस्थान, २. वेदना-अनुस्मृति-उपस्थान, ३. चित्त-अनुस्मृति-उपस्थान, ४. धर्म-अनुस्मृति-उपस्थान ।

न्हापां (काय-अनुस्मृति-उपस्थान) धैगु, आर्य्य सज्जन वर्गपिसं (अध्यात्म-काये) शरीरया दुन्येयागु (कायानुदर्शी) शरीरे बांलाक विचार याना स्वया, शरीर धैगु थुजोगु धका सीका (अनुस्मृति) बारंबार लुमंका (उपस्थान) उपासनायाना (विहरति) च्वनेगु ।

वथ्यंतुं (वहिर्धाकाये) शरीरया पिन्येयागु (काया-नुदर्शी) नं० ... ।

थ्व अध्यात्म-वहिर्धा काये, शरीरया दुन्यें-पिन्यें (कायानुदर्शी) शरीरसम्बन्धी फुक्क विचारयाना, परीक्षा याना स्वया, शरीर धैगु थ्व, थ्वैगु आवास (स्थान) थन-अन धैगु छुं दुगुमखु धका सीका (अभिध्यादौर्मनस्यो-पायास) शरीरया दुन्ये-पिन्येयागु लोभ-लालचा, दुर्मन-सुमनयागु आशा, दैला-मिनीला धैगु शंका, स्यनीला-मदैला धैगु थुजोगु आशा शंकां विरतजुया च्वनेगु ।

गथ्येधाःसा–

अध्यात्म काये, शरीरया दुन्ये– चक्षु, श्रोत्र, घ्राण, जिव्हा, काय, मन । थ्व खुगूयात शरीरया दुन्येयागु इन्द्रिय– अध्यात्मा धाई ।

वहिर्धा काये, शरीरया पिन्ये– रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श, मन । थ्व खुगूयात शरीरया पिन्येयागु इन्द्रिय–बहिर्धा धाई ।

थ्व अध्यात्म-बहिर्धा, दुन्ये-पिन्येयागु निगू इन्द्रियया संयोग । चक्षु (मिखां) रूप-वर्ण-आकार, बांला-बांमला स्वैगु । श्रोत्र (ह्लाय्पनं) शब्द-ग्या-मग्या, सः न्यनीगु । घ्राण (ह्नासं) गन्ध-नस्वा-नओ, बास् नतुनीगु । जिह्वा (म्यें) रस-साः-मसाः, सवा कायिगु । काय (शरीरं) स्पर्श-क्वाः-ख्वाउँ इत्यादि थिया स्वैगु । मन (चित्तं) धर्म-अधर्म, कुशल-अकुशल, शुभ-अशुभ, नित्य-अन्त्यि, नाशी-अविनाशी इत्यादि विचार यायिगु ।

थ्व लोके (सन्सारे वा शरीरे) प्राणिया अध्यात्मासं-बहिर्धासं, अविद्यारूपी अज्ञानं याना आकाशयात सुपाचं तोपूथ्यें, चन्द्र-सूर्य्ययात राहुं ग्रास याःथ्यें, सम्यक्दृष्टि यात मिथ्यादृष्टिं तोपूगुलिं, अथ्ये-थथ्ये धैगु छुं ज्ञान मिखां मखना, छुं मसिया, मिथ्या ज्ञानं (अहं-मम) जि

जिगु शरीर, जित: वमा: थ्वमा: धका (अनित्य-दु:ख-अनात्मा) यात (नित्य-सुख-आत्मा) धका सुख संज्ञा याना, व शरीर-आत्मायात पालन-पोषण याय्गु, रक्षा याय्गु इच्छां, दैला-भिनीला धैगु आशा याना, मदैला-स्यनीला धैगु शंका याना, अनेक मायां (अभिध्या) लोभ लालचा याना, उकिं ज्वीगु (दौर्मनस्य) नाना प्रकारया मती आकुल-व्याकुल चिन्तना, शोक सन्ताप, मानसिक पीडा ज्वीका आमरणान्तं दु:ख-कष्ट भोगयाना च्वन ।

थ्व (कायानुदर्शी) शरीर विचार याना स्वेगुबखते शरीर धा वा आत्मा धा गो? गन दु, छु दु? छुकियात शरीर वा आत्मा धका धाय्गु?

शरीर धैगुला, दुन्ये ला-हि-क्वें इत्यादि ह्नि-खि-चों व्याप्त जुयाच्वंगु । पिन्ये पालित:लं च्वे, छ्यनं क्वे, सँ-चिमिसँ-छ्यंगूनं आच्छादित जुयाच्वंगु । शरीर धैगु छु? ला-हि-क्वें शरीर ला? सँ-चिमिसँ-छ्यंगू शरीर? आत्मा धैगु गो? गन दु?

शरीरया दुन्ये– ला-हि-क्वें-स्यें-स्वँ-नुगस्यें-अ:पि-आन्द्रा-भोरी-पिलि-सँय्प्वाँय्-दा:-स्य:-न्ह्यपु-आमासय-पक्वाशय-ह्नि-खि-च्व-ला:-खै-पित्त इत्यादि परिपूरित जुया च्वंगु ।

पिन्ये–छ्यों-कपाः-मिखा-न्हाय्पं-न्हाय्-म्हुतु-गःपः लप्पा-याक्व-नुगःपा-जंधुफाः-लाहा-प्वाः-व्यक्व-ग्वंगा-चःति-खिति इत्यादिं व्याप्त जुया अनेक वस्तूया समूह जुया, शरीर धका नाम संज्ञा मात्र जुयाच्वंगु । म्येगु–छगू छुं शरीर धका धैगु अलग दुगु मखु । खालि शिर लाहा-तुतिया भाग मात्र खः । म्येगु अलग भाग मदु ।

वथ्यंतुं आत्मा धैगु नं दुगु मखु । आत्मा धैगु नं खालि पञ्चस्कन्धया सम्बन्धं जक दुगु खः, म्येगु दुगु मखु । पञ्चस्कन्ध धैगु– रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श । थ्व न्यागू मिलेजुया, चैतन्य प्रकाश जूगुयात हे जक आत्मा धाःगु खः । म्येगु छगू आत्मा धका अलग दुगु मखु ।

शरीरया दुन्यें-पिन्यें, विचारयाना स्वेबले जिगु शरीर व-थ्व धका धाय्गु छु दु? छुं हे मदु । व-थ्व शरीर धका नाम संज्ञा जुयाच्वंगु, वस्तूया समूह दक्वं अनित्य, नित्य मखुगु, नाशवान्गु, सदां स्थीरं मच्वनीगु, मदया वनीगु । जन्म जुस्येंलि जरा-व्याधि-मरणयागु दुःखं परिवेष्ठित जुया चवंगु । अन्ते बुढा-बुढी जुया अनेक प्रकारया रोगं पीडा ज्वीका, मृत्यु जुस्येंलि श्मशाने यंका दाहयाना, भस्मयाना फुका छ्वयिगु, वा अथ्यें तोता वांछ्वया थकुसा धों-खिचा-को-गृद्धया आहारा जुया

फुना वनीगु, ज्वन्ये नं मज्यूगु, तोत्य नं मज्यूगु ।

थ्व शरीर धैगु खालि मायां जक जाया च्वंगु खः, म्येगु छुं दुगु मखु । भूमिया तेजथ्यें जागु, लखय् वैगु फोंगः थ्यें जागु, स्वप्ने खंगु अद्‌भूतगु चित्र थ्यें क्षण भंगुर जुया च्वंगु, ह्लाय्‌कंया दुने खनेदुगु छाजा थ्यें, चन्द्र-सूर्य्यया किरणे खने दुगु किपालु थ्यें, काय् नं मज्यू-बी नं मज्यूगु, ज्वने नं मज्यू-ताते नं मज्यूगु । खुसिया बेग थें ह्लित्थं न्ह्याः वना च्वंगु । गनं वल-गनं वन, अनं वल-थनं वन । गनं वया-गन वनेगु धैगु लँ खंके-सीके फुगु मखुगु ।

व जूगु छुकिं? अविद्यां याना । अविद्या धैगु छु? अज्ञान-मिथ्याज्ञान-मोह । व अविद्या-अज्ञानयागु मोह दृष्टिं सम्यक् दृष्टियात तोपूगुलिं अन्धाजुया छुं खंके-सीके मफया च्वन ।

व हे अविद्या-मिथ्या ज्ञानं याना अध्यात्मिक हेतु द्वादशाकार प्रतीत्य-समुत्पाद आविर्भूत जुल ।

व गथ्ये धाःसाः— अविद्यायाक्यें संस्कार दत । संस्कार प्रत्यय जूगुलिं विज्ञान आदि तनंतँ प्रत्यय जुजुं भव प्रत्यय जुया सन्सार चक्र दत । सन्सार चक्र दुगुलिं जाति—प्राणिपिं जन्म जुया अनेक प्रकारया दुःख-कष्ट भोग याना च्वन ।

दुःख धैगु छु ? छु जूगुयानं दुःख थाई ?

जन्म दुःखः जरा दुःखः व्याधिर्दुःखमन्तरंत्र च ।
संयोगाश्च वियोगाश्च प्रियाऽप्रियादिषु किल ।।

ह्मापां जन्म ज्वीगु दुःख । अनंलि बुढा-बुढी ज्वीक च्वाना च्वनेगु दुःख । रोग ज्वीगु दुःख । थःत धंथ्ये दुह्म, थःयोह्म मित्रनाप बाथा च्वने मालीगु, थःत धंथ्ये मदुह्म थःमयोह्म शत्रुनाप होना च्वने मालीगु दुःख । थुगु प्रकारं नयेगु-त्वनेगु, तियेगु-पुनेगु, वनेगु-च्वनेगु इत्यादि योगु मदैगु, मयोगु दैगु अनेक प्रकारयागु दुःख ।

अतएव दुःखया मूलकारण हे अविद्या । अविद्या दुर्गुलिं संस्कार दत । संस्कार दुर्गुलिं विज्ञानया धारा प्रवाह जुया नाम रूपस वर्तमान जुया च्वन । व नाम रूप, षडायतन षडिन्द्रिय सहित जुया शरीर दत । शरीरया कारण छु ? स्पर्श यायगु । स्पर्श याःगुलिं सुख दुःखयागु वेदना अनुभव जुल । व वेदना, तृष्णायागु व्यवहारे वर्तमान जूगुलिं उपादान दत । उपादान धैगु काय-वाक-चित्तयागु व्यापार । व उपादानं याना सन्सार चक्र दत । सन्सार चक्र दुर्गुलिं प्राणिपिं जन्म जुया च्वन । थ्व सकतां दुगुया कारण हे अविद्या । व अविद्यायागु विषय, राग-द्वेष-मोह । व राग-द्वेष-मोहयागु तृष्णां अनेक प्रकारयागु माया जुया व मायां

याना (अहं-मम) जि-जिगु-जितः धैगु (अभिध्यादौर्मनस्योपायास) लोभ रूपी नाना प्रकारया मनयागु चिन्तनां आशा-शंका याना, मायायागु जाले हे जक सदां तःक्यना थ्व भवया चक्रे भ्रमण याना चाःचाः हिला दुःख भोग याना च्वन । व दुःखया कारण विचारणीय, विचार याय्‌गु योग्य ।

थ्व अध्यात्मासं-बहिर्धासं, दुन्यें-पिन्यें (कायानुदर्शी) शरीरे विचार याना ह्नित्थं थःगु उद्योग-शील अनुभव जूगु ज्ञानं धैर्यपूर्वक अप्रमादी जुया बांलाक विचार याना स्वया सीकेगु, खंकेगु योग्य ।

लोके (सन्सारे वा शरीरे) दुन्यें-पिन्यें (अनित्य-दुःख-अनात्मा) यात मिथ्या ज्ञान (नित्य-सुख-आत्मा) धका संज्ञा याना दुन्यें-पिन्यें मदुगु आत्मायात दु भाःपा, अनेक माया कया व शरीर-आत्मायात पालन-पोषण याय्‌गु अभिलाषां परया अन्न-धने (अभिध्या) लोभ-लालचा उत्पन्न याना काय्‌गु-नयेगु-त्वनेगु-पुनेगुली जक (अग्रसर) न्ह्याचिला जुया च्वन ।

लोभ-लालचा धैगु छु ?

परान्नं परवस्त्रं च परस्य धनमेव च ।
दृष्ट्वा श्रुत्वा च या तृष्णा जायते लोभ एव स ।।

परयागु अन्न-वस्त्र-धन खना लोभ तया मन्यंस्वें-मबीकं-मखंक-सुचुका-दबेयाना, खुया कायगु दा ह्ये का कायगु वैतधाई– अदत्तादान ।

व लोभ-लालचं याना ज्वीगु (दौर्मनस्योपायास) दुर्मन-सुमन, हानि-लाभयागु आशा-शंकां आकुल-व्याकुल चिन्तना, मानसिक पीडायागु अशान्ति शोक-सन्ताप ज्वीका, आजीवन पर्य्यन्तं नानाप्रकारयागु दुःख-कष्ट भोगयाना भवया चक्रे चाःचाःहिला जुया च्वन ।

थ्व भवया चक्रे चाःचाःहिला दुःख-कष्ट भोग याना जुयाच्वने माःगु, आर्य्य सज्जनवर्गपिसं बांलाक विचारयाना स्वया सीका (अदत्तादान) मबीकं कया, अन्न-धन उपार्जन याय्गुली विरतजुया, परित्याग याना (कायानुदर्शी) शरीरयात विचारयाना (विहरति) च्वनेगु । थ्वैत धाई कायानुस्मृत्युपस्थान १ ।

हानं (वेदना-अनुस्मृति-उपस्थान) धंगु दुःख वेदना, सुख-वेदना, अदुःख-असुख-वेदना । दुःख-वेदना– दुःख अनुभव जूगु ज्ञानं दुःख लुमनीगु । सुख-वेदना– सुख अनुभव जूगु ज्ञानं सुख लुमनीगु । अदुःख-असुख-वेदना– अदुःख-असुख अनुभव जूगु ज्ञानं दुःख नं मस्यू, सुख नं मस्यूगु ज्ञान बर्जितगु विमुग्ध ज्वीगु, भ्रम ज्वीगु ।

थ्व (वेदना-अनुस्मृति-उपस्थान) नं आर्य्य सज्जन वर्गपिसं अध्यात्म-वेदना व बहिर्धा-वेदना, दुन्यें-पिन्यें (वेदनानुदर्शी) दुःख-सुख, अदुःख-असुख, बांलाक विचार याना स्वया दुःख-सुख, अदुःख-असुख धैगु थुजोगु धका सीका (अनुस्मृति) बारंबार लुमंका विचार याना उकी (उपस्थान) उपासना याना (बिरहति) चवनेगु ।

वेदना धैगु छु ? छु जूगुयात वेदना धाई ?

अध्यात्म-वेदना– दुन्यें साः-मसाः, चाकु-माकु, पाउँ-पालु इत्यादि यो-मयो धाइगुयात अध्यात्म दुन्येयागु वेदना धाई ।

बहिर्धा-वेदना– पिन्यें क्वाः-ख्वाउँ, नायू-क्वाचु, छाः-क्यातु, बांला-बांमला इत्यादि यो-मयो धाइगुयात, बहिर्धा पिन्येयागु वेदना धाई ।

थ्व अध्यात्मासं-बहिर्धासं, मसाः-मयो-बांमला धैगु इत्यादि दुःख-वेदना । साः-यो-बांला धैगु इत्यादि सुख-वेदना । थ्व निगूनं मस्यूगु हे अदुःख-असुख-वेदना ।

थ्व अध्यात्मा-बहिर्धासं दुन्यें-पिन्यें दुःख-सुख, अदुःख-असुख धैगु जूगु छुकिं ? मिथ्या ज्ञानंयाना । व मिथ्या ज्ञानं साः-मसाः, बांला-बांमला धका साःगु-योगु-बांलागु जूसा लोभतया कायगु-नयेगु-तोगु-पुनेगु, मसाःगु-मयोगु-

दांसलागु जूसा निन्दा-घृणायाना च्वनेगु । व ज्वीगु (वेदना-अनुस्मृति-उपस्थान) दुःख-सुख, अदुःख-असुख वेदनायागु प्रकृति, आर्य्य सज्जन वर्गपिसं स्मृतिपूर्वक वारंबार लुमंका, उपासना याना (वेदनानुदर्शी) दुःख-सुखयागु दौर्मनस्योपायास निरोध याना (विहरति) च्वनेगु । थ्वैत धाई वेदनानुस्मृत्युपस्थान २ ।

हानं (चित्त-अनुस्मृति-उपस्थान) धंगु चित्तयागु स्वभाव, समाधान जू वा मजू विचार याना च्वनेगु ।

थ्व (चित्त-अनुस्मृति-उपस्थान) नं आर्य्य सज्जन वर्गपिसं, अध्यात्म-बहिर्धा, दुन्यें-पिन्यें (चित्तानुदर्शी) चित्त समाधान जू वा मजू, वांलाक विचारयाना स्वया, चित्त अन्यथा मज्वीगु (अनुस्मृति) अन्-उपलम्भ जूगु ज्ञानं बराबर लुमंका स्मरणयाना (उपस्थान) उपासना याना (विहरति) च्वनेगु ।

चित्त समाधान जू वा मजू विचारयाना स्वेगु गथेधाःसाः—

अध्यात्मासं-बहिर्धासं, दुन्यें-पिन्यें (चित्तानुदर्शी) चित्त बिचारयाना थ्व चित्त, स-राग— राग सहितगु चित्त वा विराग— राग रहितगु चित्त । स-द्वेष— द्वेष संयुक्तगु चित्त वा बीत द्वेष— द्वेष मुक्त जूगु चित्त ।

स-मोह– मोह सम्बन्ध जूगु चित्त वा वीत-मोह– मोह परित्यक्त जूगु चित्त ।

राग (सांसारिक वा शारीरिक) या विषय सम्बन्धी लौकिक-व्यवहारयागु सुख-भोगे आकांक्षा-इच्छा दुगु चित्त वा मदुगु चित्त ।

द्वेष (सांसारिक वा शारीरिक) या विषय सम्बन्धी लौकिकयागु व्यवहारे, सकल सत्वप्राणिपिंनाप विरोधी शत्रुतागु चित्त बा शत्रुतां मुक्तगु चित्त ।

मोह (सांसारिक बा शारीरिक) या विषय सम्बन्धी लौकिकया व्यवहारे, अविद्या-अज्ञान, भ्रान्तिमन् अकल्याणयात-कल्याण, कल्याणयात-अकल्याण, अहितयात-हित, हितयात-अहित धाइगु मिथ्या ज्ञानगु चित्त बा मिथ्या ज्ञानं मुक्त जूगु चित्त ।

राग-आकांक्षा, द्वेष-विरोधी, मोह-भ्रान्ति मन्–

थ्व स्वंगुलिसं विमुक्त छुतये जुया, समाधान-एकाग्र जूगु स्थीरगु चित्त वा अविमुक्तगु चित्त । थ्व स्वंगुलिसं छुतयेमजूगु, राग-द्वेष-मोहं परिवेष्ठितजुया असमाधान एकाग्र मजूगु चित्त ।

थुगुप्रकारं आर्य्य सज्जन वर्गपिसं ह्नित्थं व राग-विराग इत्यादिस, अकल्याण-कल्याण, अहित-हित भावगु

चित्त। व बांलाक बिचार याना स्वया सीका (चित्त-अनुस्मृति-उपस्थान) चित्तयागु स्वभाव बारंबार लुमंका उपासना याना (चित्तानुदर्शी) चित्त विचार याना अप्रमादी जुया, चित्त स्थीरयाना (विहरति) च्वनेगु। थ्वंत धाई चित्तानुस्मृत्युपस्थान ३।

हानं (धर्म-अनुस्मृति-उपस्थान) धैगु धर्म-अधर्म, कुशल-अकुशल। धर्म-पुण्य, अधर्म-पाप। व धर्म-अधर्म बांलाक विचारयाना बारंबार लुमंका, अधर्म-अकुशलं अलग जुया लिचिला च्वनेगु।

थ्व (धर्म-अनुस्मृति-उपस्थान) नं आर्य्य सभ्यगुकुले जन्म जुया ज्ञानापन्न सज्जन वर्गपिसं अध्यात्मासं-बहिर्धासं, दुन्यें-पिन्यें (धर्मानुदर्शी) धर्म-अधर्म, कुशल-अकुशल धैगु थुजोगु धका वांलाक विचार याना स्वया, सीका (अनु-स्मृति) बारंबार लुमंका सावधानयाना, उको (उपस्थान) उपासनायाना (विहरति) च्वनेगु।

धर्म धैगु छु? छुयाःसा कुशल-धर्म? छुयाःसा अकुशल-अधर्म?

थुकियागु विचार—

धर्मचारी धर्म कामाः न ते हिंसन्ति प्राणिनां

प्राणि हिंसा विरत, कुशल-धर्म-पुण्य।

अधर्माचार दुष्टात्मास्ते वै हिंसन्ति प्राणिनां ।

प्राणि हिंसा चिन्तक, अकुशल-अधर्म-पाप ।

हिंसा धैगु प्राणि घातकयाय्गु, स्याय्गु छगू जक मखू । परयात तोहमदु तोहतया, द्वेष भावयाना दाया, चिना, कुना, बन्धनेतया, दुःख-कष्ट बीगु नं हिंसा धाई । पुनः परया जीगु, लाभ ज्वीगु ज्या खें फ्वाना, हानियाना, परया ज्यूगु, भिंगु स्वेमफया, स्यंकेगु विचारयाना ज्वीगु नं हिंसा धाई । थुकियात अध्यात्म दुन्यें-दुन्यें मचाय्क मसीक याइगु, क्लेश-मलयागु हिंसा धाई ।

व क्लेश-मलयागु हिंसा इत्यादि प्राणिपिन्त घातक याना, स्याय्गु-पालेगु, अकुशल-अधर्म-पापया कर्म खः । व अकुशल-अधर्म, पापया कर्म अलग जुया लिचिलेगु हे कुशल धर्म लाभ ज्वीगु खः । थ्व सुनानं विचार मया ।

थ्व (धर्मानुदर्शी) नं अध्यात्म-बहिर्धा, दुन्यें-पिन्यें, अविद्या-मिथ्या ज्ञानयागु तृष्णां, सांसारिक-लौकिक धर्म लाभ-अलाभ, यश-अयश, प्रशंसा-निन्दा, सुख-दुःखयागु आशा-शंकांयाना (अभिध्या) लोभ-लालचां, थःत जीकेगु, छिकेगु, भिकेगुली जक उखे-थुखे मदयेक ब्वां-ब्वांजुया पोःया जाःले न्या क्यंथ्यें, माकःचिगु जाःले पति-भुंजित क्यंथ्यें, भव सागरयागु जाःले थःत क्यंका, उकिं जूगु

(दौर्मनस्य) दुर्मन-सुमन, नानाप्रकारया, आकुल-व्याकुल चिन्तनायागु कल्पनां, सदां मती अशान्ति ज्वीका, गबलेसं शान्तियागु भाब मदया, पुनरपि जन्म, पुनरपि मरणजुया, सन्सारयागु चक्रे चाःचाःहिला जुया च्वन । व चाःचाः हिला जुया च्वनेमाःगु सुनानं छुं विचार मया ।

अतः आर्य्य-सभ्य-उत्तमगु कुले जन्मजुया, ज्ञानापन्न सज्जन वर्गपिसं धैर्य्य पूर्वक विचलितगु-दृढचित्तं, कुशल-धर्म-पुण्य, अकुशल-अधर्म-पाप, व बांलाक विचारयाना, स्वया-सीका (धर्म-अनुस्मृति-उपस्थान) धर्मयागु प्रकृति बारंबार लुमंका, सांसारिक सम्बन्धी, लौकिक व्यवहार यागु प्रवृत्ति धर्मं, विरागयाना, लोकोत्तर निवृत्ति धर्मे उपासनायाना (धर्मानुदर्शी) धर्म विचारयाना (विहरति) च्वनेगु । थ्वैत धाई धर्मानुस्मृत्युपस्थान ४ ।

थुलि प्यंगू स्मृत्युपस्थानयागु
संक्षिप्त वर्णन जुल ।

द्वितीय २– चत्वारः सम्प्रहाण धैगु, छु-छु धाःसाः–

नोत्पन्नानाञ्च पापानामनुत्पादन निश्चितः ।
उत्पन्नानाञ्च पापानां सम्प्रहाणं पुनर्पुनः ॥
नोत्पन्नानाञ्च धर्माणां समुत्पादनमेव च ।
उत्पन्नानाञ्च धर्माणां संरक्षणं प्रयत्न वै ॥

१ अनुत्पन्न-पाप-अकुशल-अधर्म, अनुत्पादन २ उत्पन्न-पाप-अकुशल-अधर्म, सम्प्रहाण ३ अनुत्पन्न-कुशल-धर्म, समुत्पादन ४ उत्पन्न-कुशल-धर्म, संरक्षण ।

ह्नापां (अनुत्पन्न-पाप-अकुशल-अधर्म) धैगु आर्य्य-उच्चगु कुले जन्मजुया, सद्धर्म साधना याय्‌गु इच्छुक सज्जन बृन्दपिसं (अनुत्पन्न) उत्पत्ति मजूगु, ज्वी मलानिगु (अनुदय) प्रकाश मजूनिगु, ज्वी मफुनिगु, मलानिगु (पाप-अकुशल-अधर्म) निंदित कर्म, अमङ्गल, असत् कर्मयागु बीज, व बीजयागु अंकुर 'चुलि' थाहाँ वैगुयात थाहाँ मवेकेगु (उदय) प्रकाश ज्वीत्यंगुयात (अवरोध) रोकय् याय्‌गु अतिशय कोशीस याना चवनेगु । थ्वैत धाई अनुत्पाद सम्प्रहाण १ ।

हानं (उत्पन्न) उत्पत्तिजूगु, ज्वीलाःगु (उदय) प्रकाश जूगु, ज्वी धुंकुगु (पाप-अकुशल-अधर्म) अयोग्य-अशुभ

जूगु, ज्वी धुंकुगु (पाप-अकुशल-अधर्म) अयोग्य-अशुभ-अकर्मयागु बीजया अंकुर, चुलि, दं, ह:, कचा सहितं थ:गु बीर्य्य पराक्रमं साहस पूर्वक (विनाश) नाश याय्गु (उन्मूल) निर्मूलज्वीक लिना वांच्छया, दूरथ्यंक हटये याना हानं (उत्पन्न) उत्पत्ति ज्वीमफयकेगु इच्छा याना, उकी यत्नपूर्वक परित्याग याना च्वनेगु। थ्वैत धाई सम्प्रहाण २।

हानं सद्धर्म साधना याय्गु इच्छादंपि, सज्जनवर्ग-पिसं (अनुत्पन्न) उत्पत्ति मजूनिगु, ज्वी मलानिगु, ज्वी मफुनिगु (अनुदय) प्रकाश मजूनिगु, ज्वी मफुनिगु (कुशल धर्म) भिंगु सत्कर्मयागु बीज, ह्वला पिना, बांलाक बिचार याना ब्वीका, व बीजं थाहाँ व:गु चुलि, दं, ह:, कवा, मुखू, स्वां, फल इत्यादि थ:गु बीर्य्य पराक्रमयागु उद्योगं उत्साह पूर्वक (समुत्पादन) बराबर प्रकाश याय्गु इच्छा प्रकट याना, सर्बत्र फैलेयाना च्वनेगु। थ्वैत धाई समुत्पाद सम्प्रहाण ३।

हानं (उत्पन्न) उत्पत्ति ज्वी धुंकुगु (उदय) दीप्ति-मान ज्वीक प्रकाशजुया सर्बत्र फैलेजुयाच्वंगु (कुशल-धर्म) कल्याण कारकगु, सद्धर्मया स्थितियागु भाबना यत्न

पूर्वक गबलेसं नाशमज्वीक, मफ्वीक, तोमफोक बारंबार भाबना बृद्धियाना, थःगु बीर्य्य पराक्रम उत्साह पूर्वक कुशल-धर्म बांलाक (संरक्षण) रक्षायाना चवनेगु । थ्वैत धाई संरक्षण सम्प्रहाण ४ ।

थुलि प्यंगू सम्प्रहाणयागु
संक्षिप्त वर्णन जुल ।

तृतीय ३– चत्वारः ऋद्धिपाद धंगु, छु-छु धाःसाः–

छन्द समाधि ऋद्धिश्च वीर्य्यं ऋद्धि तथैव च ।
चित्त समाधि ऋद्धिश्च विमर्श ऋद्धिमेव च ।।

१ छन्द-समाधि-ऋद्धिपाद, २ वीर्य्य-समाधि-ऋद्धि-पाद, ३ चित्त-समाधि-ऋद्धिपाद, ४ विमर्श-समाधि-ऋद्धिपाद ।

ह्लापां ऋद्धिपाद धंगु आर्य्य वंशज सत्पुरुषजनपिसं (अध्यात्म-बाह्य) दुन्यें-पिन्येंयागु हेतु प्रतीत्य-समुत्पाद यागु ज्ञान (अनुलोम-प्रतिलोम) आदिनिस्यें अन्ततक, अन्तनिस्यें आदितक (विपरीत) उल्टागु, तमप्यंगु, बेकोगु

(दुर्दर्शन) खंके थाकुगु, सोके थाकुगु, अविद्यांयाना दुगु संस्कार छुतक दु, व दववं (समन्वागत) ल्यू-ल्यू वँच्वंगु, लिमच्यूगु धका बांलाक स्वया सीका, दुन्यें-पिन्यें व-व्व, बांला-बांमला, सा:-मसा धैगु इत्यादिस जि-जित:-जिगु, घो-मयो धैगुलि राग-विराग, सुख-दु:खयाप्रति सुमन-दुर्मन ज्वीगु, असुख-अदु:ख इत्यादियात (निरोध) रोकये याना लिचीका एकाग्रचित्तं प्यंगू (ऋद्धिपाद) दिव्य-शक्ति योग साधना याना च्वनेगु ।

थ्व प्यंगू ऋद्धिपादया न्हापांयागु:—

छन्द— इच्छा-अभिलाषाया विरतं उत्पन्नजूगु (समाधि) एकाग्रगु, स्थिर चित्तं दिव्य-शक्ति योग साधना याना च्वनेगु । थ्वैत धाई छन्द-समाधि-ऋद्धिपाद १ ।

वीर्य्य— पराक्रम-बलयागु शक्ति अत्युत्साहजूगु उद्योगया प्रयत्नं उत्पन्नजूगु (समाधि)०··· । थ्वैत धाई वीर्य्य-समाधि-ऋद्धिपाद २ ।

चित्त– अन्तस्करणे, छगूजक बृत्तिया दिव्य-शक्ति उत्पन्न जूगु (समाधि) ०··· । थ्वैत धाई चित्त-समाधि-ऋद्धिपाद ३ ।

विमर्श– समालोचना, गुण-दोष, परीक्षायागु मीमांसाया विचार पूर्वक तत्त्व निर्णयं उत्पन्नजूगु (समाधि) चित्त स्थीरयाना, योग साधना याना च्वनेगु । थ्वैत धाई विमर्श-समाधि-ऋद्धिपाद ४ ।

थ्व प्यंगुलिसं व-थ्व, भि-मभि, साः-मसाः, बांला-बांमला, बल्ला-बमल्ला, जितः यो-मयो धैगु छुकिसं राग-द्वेष मदुगु । शत्रु-मित्रु इत्यादि दुःख-सुखयागु भाव छुं मदुगु । छुं दैला-मदैला धैगु छुकीसं मथ्यूगु, आशा-शंकायागु सुमन-दुर्मन वर्जितगु । अदुःख-असुख सर्वथा परित्यागगु, अन्यथा चित्त मजूगु थ्व प्यंगू (समाधि-ऋद्धिपाद) एकाग्रगु स्थिर चित्तं दिव्य-शक्ति योग साधना याना च्वनेगु ।

थुलि प्यंगू ऋद्धिपादयागु संक्षिप्त वर्णन जुल ।

चतुर्थ ४– पञ्च इन्द्रिय धैगु, छु-छु धाःसाः–

थन जन्म ज्वीवं दुगुया विषये भिगू इन्द्रिय– ५ ज्ञानेन्द्रिय, ५ कर्मेन्द्रिय ।

ज्ञानेन्द्रिय धैगु–

चक्षुः श्रोत्रः तथा घ्राणः जिह्वाः त्वश्च प्रजेन्द्रियः ।
रूपः शब्दस्तथा गन्धः रसः स्पर्शः विनोदकः ॥

१ चक्षु-मिखा, २ श्रोत्र-न्हाय्‌पं, ३ घ्राण-न्हाय्, ४ जिह्वा-म्ये, ५ त्वग्-छ्यंगू-शरीर । थ्व न्यागूयात ज्ञानेन्द्रिय धाई । थ्व न्यागू ज्ञानेन्द्रियया ज्या– १ मिखां रूपस्वया, बांला-ब्रांमला धाइगु, २ न्हाय्‌पनं शब्द न्यना, न्यने यो-न्यनेहे मयो धाइगु, ३ न्हासं गन्ध नतुना, नस्वा-नओ धाइगु, ४ म्यें रस सवा कया, साः-मसाः धाइगु, ५ छ्यंगू-शरीरं स्पर्श थिया-स्वया, क्वाः-ख्वाउँ, छाः-नायू धाइगु ।

कर्मेन्द्रिय धैगु–

हस्तः पादः मुखश्चैव पायूपस्थ कर्मेन्द्रियः ।
आहारे व्यवहारे च कर्मकाण्डे नियोजितः ॥

१ हस्त-ल्हाहा, २ पाद-तुति, ३ मुख-म्हुतु, ४ पायु-मलद्वार, ५ उपस्थ-लिङ्ग-योनि । थ्व न्यागूयात कर्मे-

न्द्रिय धाई । थ्व न्यागू कर्मेन्द्रियया ज्या— १ कायगु-धोगु, २ वनेगु-च्वनेगु, ३ नयेगु-त्वनेगु, ४ मल त्याग यायेगु, ५ मूत्र त्याग यायेगु इत्यादि आहार-विहारे प्रयोग याय्गु जुया च्वन ।

थ्व अध्यात्म-बहिर्धा, झिगू इन्द्रिये—

अध्यात्म ज्ञानेन्द्रिय— १ चक्षु इन्द्रिय, मिखां स्वया, रूपयागु अनुव्यञ्जन, आकार-विकार, रङ्ग-बिरङ्ग खना, उकी अभिध्या-लोभ-लालचां याना दौर्मनस्योपायासं अनेक पाप-अकुशल कर्मे अनुरक्त याना ज्वीगु । उगु पाप-अकुशल कर्मे विमुखयाना लिचिला, उकिं रक्षा ज्वीगु यत्न (चक्षुर्विज्ञान) सर्वोत्तम चक्षु-इन्द्रिययागु भावना विचारयाना च्वनेगु ।

थुगु प्रकारं २ श्रोत्रेन्द्रिय-न्हाय्पनं, शब्द न्यना० ··· । ३ घ्राणेन्द्रिय-न्हासं, नतुना० ··· । ४ जिह्वेन्द्रिय- म्हुतुं, नया-त्वना० ··· । ५ त्वकेन्द्रिय- छ्यंगू-शरीरं, थिया स्वया० ··· । उकिं याना ज्वीगु अभिध्या-लोभ-लालचा दौर्मनस्योपायास इत्यादि ।

बहिर्धा कर्मेन्द्रिय— १ लाहातं, कया-बिया । २ तुतिं, वना-च्वना । ३ म्हुतुं, नया-त्वना । ४ पायु—, ५ उपस्थं, मल—मूत्र त्याग याय्गु इत्यादि नाना व्यभि-

चारयागु अकुशल कर्म याना, मनयात अशान्ति ज्वीका, आकुल-व्याकुलयागु चिन्तनां शोक सन्ताप रूपी सागर-समुद्रे दुना च्वनेमालिगु । उगु अकुशल कर्मं विमुख याना लिचिला, अकुशल कर्मं रक्षा ज्वीगु प्रयत्न– १ चक्षु-विज्ञान । २ श्रोत्र-विज्ञान । ३ घ्राण-विज्ञान । ४ जिह्वा-विज्ञान । ५ त्वक्-विज्ञान । थ्व न्यागू– कुशल कर्म, सर्बोत्तम पञ्च इन्द्रिय-विज्ञान दृढता पूर्वक भावना याना च्वनेगु ।

थ्व न्यागू– पञ्च इन्द्रियया कुशल कर्मयागु, उत्तम-सर्वश्रेष्ठगु भावना तोता अकुशल कर्म, नीच-अधमगु अज्ञानयागु भावनां अभिध्याया बशीभूत जुल धाःसाः–

रूपे बन्हौ पतङ्गाश्च यूथे शब्दे मृगास्तथा ।
गन्धे पद्मे द्विरेफाश्च रसे जले तथा झषा ।।
नागाश्च करिण्शं स्पर्शे तडागे पतित्वा हतः ।
एवं बिदित्वा मतिमान् पञ्चेन्द्रियेषु निस्पृहः ।।

चक्षु (मिखा) रूपया बशीभूत जूगुलिं, कीट-पतंगादि मते-मी दुबिना सित । वथ्यंतु श्रोत्र (न्हाय्पं) शब्दया बशीभूत जूगुलिं, चलात शिकारिया लाहातं सित । घ्राण (न्हाय्) गन्धया बशीभूत जूगुलिं, द्विरेफ (भंवत) पल्येस्वांया दुन्येलाना सित । जिह्वा (म्ये) रस-स्वादया बशीभूत जूगुलिं, न्यात बल्सी-पोया जाले क्यना सित ।

त्वक्-छ्यंगू (शरीर) स्पर्शयानिर्मित, किसित माकिसिया बशीभूत जुया, ध्वपय्तुना सित । थथ्ये ज्वीगु बांलाक बिचारयाना स्वया सीका, बुद्धिमान् मनुष्यपिसं, पञ्च इन्द्रिययागु (वश्यत्व) लोभ-लालचा, अकुशल-कुकर्मयात निवारण याना उगु अकुशल कुकर्म अलगजुया लिचिला, सुकुशल अनुत्तर सम्यक्सम्बोधिज्ञान प्राप्त ज्वीगु पञ्च इन्द्रिय विज्ञानयागु भावना विचार याना ज्वीमा ।

हानं म्येगु पञ्च इन्द्रिय धेगु न्यागू, छु-छु धाःसाः—

श्रद्धाः वीर्य्यः स्मृतिश्चैव समाधिश्च प्रज्ञेन्द्रियः ।
तदिन्द्रियः समाधानः सम्बोधि धर्म लक्षणः ।।

१ श्रद्धेन्द्रिय, २ वीर्य्येन्द्रिय, ३ स्मृतिन्द्रिय, ४ समाधिन्द्रिय, ५ प्रज्ञेन्द्रिय । थ्व न्यागू इन्द्रिय, सम्बोधिपाक्षिक धर्मया लक्षण, निश्चल पूर्वक एकाग्र चित्तयाना, व्यवहारयाना च्वनेगु ।

न्हापां श्रद्धेन्द्रियया प्यंगू ज्ञान —

थ्व प्यंगू ज्ञान छु-छु धाःसाः— १ संसारे प्रचलित जुयाच्वंगु लौकिक व्यवहारयागु प्रबृत्ति ज्ञान, लोकोत्तर निबृत्ति ज्ञान विचार याय्गुलि, श्रद्धा-इच्छा प्रकटयाना सम्यक् दृष्टि स्वयेगु ।

२ कर्मया विपाक फल, विचार याना स्वेगुलि अग्रसरजुया न्ह्याचिलेगु ।

३ गुगु कर्म, भिगु बा मभिंगु, कल्याणगु बा अकल्याणगु, प्रबृत्ति बा निब्रृत्ति, उगु कर्म विपाकयागु फल, कल्याणं थुगु-थुगु ज्वी, अकल्याणं थुगु-थुगु ज्वी। प्रब्रृत्ति थुगु-थुगु ज्वी, निबृत्ति थुगु-थुगु ज्वी धका बांलाक विचार याना सोकेगु, बोध याय्गु।

४ सदां ध्याने जीवित जुयाच्वनेगुया कारणे, प्रबृत्ति कर्मं लाभ ज्वीगु, मनोबृत्तियागु स्वभाब, राग-द्वेष-मोह इत्यादि अकुशल प्रबृत्तिया कर्मयात सुधार याय्गु नापं प्यंगू थ्वैत धाई श्रद्धेन्द्रिय १।

बीर्य्येन्द्रिय धैगु— गुगु ज्ञान, श्रद्धेन्द्रियं भावनायाई, उगु ज्ञान, बीर्य्येन्द्रियं उत्साहपूर्वक शूर-बीरतां भाषण याय्गु, प्रकाश याय्गु। थ्वैत धाई, बीर्य्येन्द्रिय २।

स्मृतीन्द्रिय धैगु— गुगु ज्ञान, बीर्य्येन्द्रियं उत्साहपूर्वक भाषणयाना उदयजूगु, प्रकाशजूगु खः उगु ज्ञान, स्मृति इन्द्रियं बारंबार बिचारयाना, उद्योग-शील अनुभव जूगु ज्ञानं सर्बथा रक्षायाय्गु। थ्वैत धाई स्मृतीन्द्रिय ३।

समाधीन्द्रिय धैगु— गुगु ज्ञान, स्मृतीन्द्रियं सर्बथा रक्षायागु भावनायाई, उगु ज्ञान, समाधीन्द्रियं निश्चल पूर्वक एकाग्रचित्तयाना, स्थिरं ध्याने च्वनेगु। थ्वैत धाई, समाधीन्द्रिय ४।

प्रज्ञेन्द्रिय धैगु— गुगु ज्ञान, समाधीन्द्रियं एकाग्रचित्त

याना स्थीरं ध्याने च्वनाच्वनि, उगु ज्ञान प्रज्ञेन्द्रियं उचित-योग्यगु, निर्वाण पदयागु प्रत्यवेक्षण ज्ञान, सावधानजुया निर्वाण पद प्राप्त ज्वीगु, सचेतगु यथार्थ ज्ञान उपलब्ध ज्वी। थ्वैत धाई, प्रज्ञेन्द्रिय ५।

थ्व न्यागू इन्द्रिय-विज्ञान, बिचार **पूर्बक भावना याना च्वनेगु।**

थुलि न्यागू इन्द्रिययागु
संक्षिप्त वर्णन जुल।

पञ्चम ५– पञ्च बल धैगु, छु-छु धाःसाः–

श्रद्धावीर्य्यस्मृतिश्चैव समाधिज्ञान पूर्ववत्।
इन्द्रियाणां शठं वैरं जेतुं कर्मठः वै बलः॥

१ श्रद्धा बल, २ बीर्य्य बल, **३ स्मृति बल, ४ समाधि बल, ५ ज्ञान बल।**

थ्व पञ्च बल धैगु **न्यागू नं पञ्च इन्द्रियया आश्रय खः। थ्व पञ्च** बल न्यागुलिं **च्वेयागु अत्युत्तम भावितेन्द्रियया, बिरोधक विपक्षी ठग शत्रुत। मार-कर्म, राग-द्वेष-मोह रूपी, अकुशल-कुकर्मया यात्रीत। थुमित गुगु कर्मं गुगु द्वारं, निरोधयाना, विजय प्राप्तयाय्फै। उगु उगु कर्म, यत्नपूर्वक प्रकासयाना, व मारकर्म, राग-द्वेष-मोह रूपी अकुशल-कुकर्मया यात्रीत हटय्याना लिचीका**

नाशयाना, अत्युत्तम भावितेन्द्रियया विजय प्राप्तयाग्‌गु बल जुनाच्वन । उकिं थ्व पञ्च बलया भावना उत्पादन याना च्वनेगु ।

हानं न्यागू – म्येगु बल थेंगु छु-छु धा सा:–

अधिमुक्ति बलञ्चैव प्रतिसंख्या बलं तथा ।
भाव बलं क्षान्ति बलं ज्ञान बलञ्च पञ्चमः ॥

१ अधिमुक्ति बल, २ प्रतिसंख्या बल, ३ भाव बल, ४ क्षान्ति बल, ५ ज्ञान बल ।

ह्नापां अधिमुक्ति बल धैगु– व-थ्व, उगु-थुगु, जि-जिगु-जित: धैगु उत्तम-मध्यम-अधमयागु अनेक प्रपञ्च-निष्प्रपञ्च व छुं मदुगु चित्तयागु अवस्थास, कल्पनाया जालं मुक्त जूगु १ ।

प्रतिसंख्या बल धैगु – प्रतिज्ञा यानागुलि निश्चलगु, सुनानं सीके मफुगु स्यंके मफुगु, छुकीसं उलि-थुलि अथ्ये-थथ्ये धका छुं गणना मदुगु, चित्त अतिप्रबलगु, अकम्पितगु, स्थीर जूगु २ ।

भाव बल धैगु – लोके (संसारे वा शरीरे) जि-जिगु-जित: धैगु छुं हे दैगु मखु, व दक्वं अनित्य, नाशवान् धका भाव बोध जूगु ३ ।

क्षान्ति बल धैगु – निर्वाणपद लाय्‌गुयानिति, दुष्कर चर्य्याया वेदना, थःगु शरीर सम्बन्धि वा मारचर्य्याया पाख्यें जू वैगु-ब्यू वैगु दुःख । व दुःख थःगु शरीर सम्बन्धि दुन्यें वा पिन्ये जूगु वा मारचर्य्याया पाख्यें ब्यूवःगु जूसां व न्ह्यागु दुःख ब्यूवःगु जूसां, सहिष्णुतां सहनशोले च्वना क्षमा दुगु ४ ।

ज्ञानबल धैगु– सन्सारे लौकिक-ब्यवहार (अभिद्या) अज्ञानं, जि-जिगू-जितः धैगुलि (अभिध्या-दौर्मनस्योपायास) लोभ-लालचा, दुर्मन-सुमन, आशा-शंकाया कामना सहितगु प्रबृत्ति धर्म थिकमजू । थुगु प्रबृत्ति धर्में, कल्प-कोटि जन्मकया धर्म-कर्म याःसानं, गुगु थ्व सन्सार रूपी समुद्र खः, थ्व सन्सार रूपी समुद्र छिना, पार तरेयाना मोक्षपद वनेफैमखु । गुगु थ्व सन्सार रूपी समुद्र छिना पार तरेयाना, मोक्षपद वनेत, लौकिक (प्रबृत्ति) ब्यबहार यागु, लोभ-लालचा, दुर्मन-सुमन, आशा-शंका इत्यादि रहितगु निष्कामनां सिवाय, निर्वाण-मोक्षपद लाइमखु धका बोध जूगु ५ । थ्व न्यागू बल, आर्य्य सज्जनबर्गपिसं यत्नपूर्वक उत्पादन याना च्वनेगु ।

थुलि न्यागू बलयागु
संक्षिप्त वर्णन जुल ।

षष्टम- ६ सप्त बोध्यङ्ग धैगु, ल्हु-ल्हु धाःसाः-

प्रथमं स्मृति बोध्यङ्गं धर्म प्रविचयं तथा ।
पुनश्च वीर्य्य बोध्यङ्गं प्रीति बोध्यङ्गमेव च ॥
प्रश्रब्धि बोधि-अङ्गञ्च बोध्यङ्गं प्राक् समाधि वै ।
उपेक्षा बोधि-अङ्गञ्च सप्त बोध्यङ्ग वै मतम् ॥

१ स्मृति बोध्यङ्ग, २ धर्मप्रविचय बोध्यङ्ग, ३ वीर्य्य बोध्यङ्ग, ४ प्रीति बोध्यङ्ग, ५ प्रस्रब्धि बोध्यङ्ग, ६ समाधि बोध्यङ्ग, ७ उपेक्षा बोध्यङ्ग । थ्व न्हय्गू बोधिया अङ्ग जुल ।

१ (स्मृति-बोधि-अङ्ग) धैगु– न्हापा च्वेवंगु प्यंगू **स्मृत्युपस्थान । व स्मृत्युपस्थान**याःगु ज्ञान, बांलाक विचार **याना लुमंका, लोके अविद्यांयाना** ज्वीगु, लोभ-लालचा, **दुर्मन-**सुमन, **आशा-शंका इत्यादि संस्कार**जन्य छुतक दु, **व दक्व बांलाक विचारयाना, स्मृति सम्प्रजन्य** युक्तगु **चित्तं बारंवार** लुमंका, **व ज्ञानयात निश्चययाना, दृढता पूर्वक धारणायाना च्वनेगु ।**

२ (धर्म-प्रविचय-बोधि-अङ्ग) धैगु– लोके अविद्यां याना ज्वीगु लोभ-लालचां, जिं-जिगु-जितः, लाभ ज्वीमा रोग मज्वीमा, गबलेसं दुःख मज्वीमा, सदां सुख ज्वीमा धैगु इत्यादि आशायाना, व ज्वीगु-थ्व ज्वीगु, व धर्म थ्व धर्म धका, उखे-थुखे मदयेक लिमलाक ब्वां-ब्वां ज्वीगु

सान्सारिक सम्बन्धी लौकिक व्यवहारयागु प्रबृत्ति धर्म । व धर्म, न्ह्याको यानाजूसां निर्वाण-मोक्ष पदे कदाचित् थ्यंके फैमखुगु । व लौकिक व्यबहारयागु प्रबृत्ति धर्म-कर्म थ्व सन्सारे कल्पकोटि मनुष्यजुया जन्मकया, धर्म-कर्म यानाजूसां, थ्व सन्सारयागु अविद्यारूपी अज्ञानया तृष्णां जिं-जिगु-जित:धैगु अनेक आशां याना, माया यागु जाले जक त:केना, व प्रबृत्ति धर्म-कर्मया अनुसारं सुख-दु:ख भोगयाना, थ्व भव-सन्सार चक्रयागु घ:चाले चा:चाहिला गबल्यें च्वे गबल्यें क्वे, उच्च-नीच जुया, गुगु जन्मं नं दु:खं मुक्तजुया निर्वाणयागु पद मोक्ष पुरे वनेफैमखु । अथ्यया कारणे गुगु थ्व लौकिक व्यबहारयागु प्रबृत्ति धर्म तोता, लोकोत्तर-अद्भूत-अपूर्वगु, गुगु थ्व भव-सन्सार चक्रयागु दु:खया बन्धनं मुक्तजुया, निर्वाणपद वनेगुया मार्ग (लँपु) निष्कामना-कामनारहितगु धर्मयात, विचारयाना माला ल्वीका, आदरतया, सत्कार पूर्वक धारणायाना च्वनेगु ।

३ (वीर्य्य-बोधि-अङ्ग) धैगु— थ्व सन्सारे व्यवहार सहितगु लौकिक प्रबृत्ति धर्म, व्यबहार रहितगु लोकोत्तर निबृत्ति धर्म । व प्रबृत्ति धर्मं लिचिला, निबृत्ति धर्मे न्ह्याचिला ज्वीगु स्वेमा । छुया निम्ति धा:सा:— लौकिक धर्म, सन्सारयागु दु:खं मुक्त मज्वीगु । लोकोत्तर धर्म,

सन्सारयागु दुःखं मुक्तजुया निर्वाण पदयागु स्थान, मोक्ष पुरे थ्यनिगु । व व्यवहार सहितगु लौकिक धर्मे, वयाग् माः-थ्व याय् माः, व माः-थ्व माः, वं मदु-थ्वं मदु, जिनः सुं सहायता मदु धका सदां मनयात दुःख ब्वीगु, न्ह्यागु याःसां परयागु सहायता काय् माःगु, व अनेक कामना यागु धर्म । उकियाना मनयात गवलेसं सुखया भाव दै मखुगु । व्यवहार रहितगु लोकोत्तर धर्मे, व माः-थ्व माः, वं मदु-थ्वं मदु, जितः सुं मदु धका धाय् माःगु छुं तंता मदुगु, सुं परयागु सहायता काय् म्वागु, खालि थःगु चित्त छगूयात जक बोधयाना बशेतयेव गाःगु । व चित्तयात बशेतयेगु छु याना ? व प्रबृत्ति-निबृत्ति यागु यथार्थ दुःख-सुख केना, निबृत्ति धर्मयागु स्मृतिसम्प्रजन्य, स्मरण शक्तियागु बलं गथ्ये अघोरगु वन जङ्गले च्वंह्म, मत्तमातंग, थःगु यथ्ये, थः यो-योगु थासे चाःचाःहिला ज्वीह्म मत्ताह्म किसि, व किसियात, किसि मागलं गथ्ये अंकूशयागु प्रहारं साह्ले याना, थःगु बशेतई, वथ्यंतुं थःगु मत्ताह्म किसिरूपी अयोग्य-योग्य, अकुशल-कुशल, दुःख-सुख बिचार मदुह्म, सुनानं धाःगु खँ मन्यनीह्म चित्तयात बशेतयेगु उपाय, निबृत्ति धर्मयागु स्मृति रूपी अंकूशं क्यंका, निश्चल ज्वीक सन्ये मजीक प्यपुंकचिना, थःगु बशेतया, निबृत्ति-धर्मे उत्साह पूर्वक, प्रबलगु चित्त धारणा याना च्वनेगु ।

४ (प्रीति-बोधि-अङ्ग) धँगू– थ्व सन्सारे वर्तमान जुयाच्वंगु, लौकिक व्यबहारया, आहार-बिहार आदि प्रवृत्तियागु धर्म अलगजुया लिचिला, लोकोत्तर अलौकिक अपूर्व सदां सन्तोषजन्य, रसायनिक, निबृत्तियागु धर्मे प्रतिष्ठित ज्वीगुलि, हर्षप्रफुल्लितगु, आनन्द-सुख निर्वाण पदयागु फल प्रत्यक्ष खंका उगु निबृत्ति धर्म, प्रीति पूर्वक सदां धारणयाना च्वनेगु ।

५ (प्रस्रब्धि-बोधि-अङ्ग) धँगु– थन लौकिक व्यबहारे प्रचलित जुयाच्वंगु, प्रबृत्ति धर्मयागु शिष्टाचार च्यागू शिक्षा– १ पूजा, २ यज्ञादि-होम-कर्म, ३ दान, ४ इन्द्रिय दमन, ५ अलोभ-लोभ रहित, ६ शिक्षाद्वारा उपार्जित सुशील, ७ यथार्थ प्रतिज्ञा दृढनिश्चय, ८ तपस्या व्रत-दुष्कर चर्य्या, थ्व च्यागू धर्मया आचरणे सुं मार सम्बन्धी शत्रुयाद्वारं वा थःगु शरीरं न्ह्यागु दुःख जूसां सहनशील पालनयाना क्षान्ति धारणायाना च्वनेगु ।

६ (समाधि-बोधि-अङ्ग) धँगु– लोके सकल धर्म, मनुष्यया चित्तयागु कल्पनां, व थ्व धका प्रपञ्चना याना नाना प्रकारयागु धर्मया अभिलाषयाना, व धर्म थ्व धर्म धका जुया च्वन । व सकल धर्म, मायोपम, स्वप्नोपम प्रतिभासोपम, भ्रम मात्र हे खः । लोके (सन्सारे वा शरीरे) बुन्यें-पिन्यें (अध्यात्मासं-बहिर्धासं) छुं दुगु मखु ।

व अध्यात्म-बहिर्धायागु कल्पनां रचनाजूगु छुतक दु, व दववं (अनित्य-दुःख-अनात्मा) धका बोधजुया, एकाग्रगु चित्तं निर्विकल्प समाधि धारणायाना च्वनेगु ।

७ (उपेक्षा-बोधि-अङ्ग) धैगु– सन्सारे यावत् जीव धारी, कीट-पतङ्ग, पशु-पक्षी, मनुष्य इत्यादि प्राणिपिं **गुलिदु, व सकल** प्राणिपिं, छगू जातीय सम्बन्धी थः-थिति **नातायाा भाबनां**, अमिसं थःत दुःख-कष्ट **ब्यूसां**, आनन्द-**सुख ब्यूसां, अमित** प्रिय-अप्रिय, शत्रु-मित्रु, थः-परधैगु **पक्षपात, शत्रु-मित्रुयागु** भाबना व दववं सर्वत्याग याना, **परमोपासकजुया, सकल** सत्वप्राणिपिन्त रक्षा-उद्धार **याय्गुया कारणे सर्वत्र** उपेक्षा धारणायाना च्वनेगु ।

थुलि न्हय्गू बोध्यङ्गयागु
संक्षिप्त बर्णन जुल ।

सप्तम– आर्य्यष्टाङ्गमार्गाः ८ ।

आर्य्याष्टाङ्ग मार्ग धैगु छु छुः–

आदौ सम्यक् सुदृष्टिश्च सम्यक्सङ्कल्परेव च ।
सम्यक् वाच्च सम्यक्कर्मः सम्यगाजीवकस्तथा ॥
सम्यक् व्यायामरत्यर्थः सम्यक् स्मृतिश्च वै पुनः ।
तथा सम्यक्समाधिश्च आर्य्याष्टाङ्गारिमे पथाः ॥

१ सम्यक् दृष्टि, २ सम्यक् सङ्कल्प, ३ सम्यक् वाक्, ४ सम्यक् कर्म, ५ सम्यक् आजीव, ६ सम्यक् ब्यायाम, ७ सम्यक् स्मृति, ८ सम्यक् समाधि ।

थ्व स्वयागु श्रावक-प्रत्येक-महायान
बोधि अङ्गया ल्वु ।

चतुरार्य्य-सत्य–

भव-**निर्वाणयागु, दुःख-सुखया, प्रज्ञा-ज्ञान ।**

१ **दुःख,** २ **दुःख समुदय,** ३ दुःख निरोध, ४ दुःख **निरोधगामिनी प्रतिपद्,** थ्व प्यंगू **आर्य्य-सत्य ।**

थ्व आस्रव-दुःख सत्य, थ्व आस्रव-दुःख समुदय सत्य, **थ्व आस्रव-दुःख निरोध सत्य,** थ्व आस्रव-दुःख निरोध-**गामिनी प्रतिपद् सत्य धका बांलाक बिचारयाना स्वया सीका, लिचिला** तोत्यगु । न्ह्याचिला ज्वनेगु ।

अविद्या-अज्ञान, **प्रादुर्भूत लौकिक प्रबृत्ति, सन्सार सम्बन्धी** निरन्तर गति **भ्रम।** भवाङ्ग-उद्भव, दुःख-सत्य, दुःख समुदय-सत्य । थ्व निगू लिचिला तोत्यगु ।

सुविद्या-अज्ञान निरोध प्रयत्न, लोकोत्तर निबृत्ति, अपूर्व-अद्भुत निष्पन्न सिद्ध । भवाङ्ग विमुक्त दुःख निरोध-सत्य, दुखः निरोधगामिनी प्रतिपद्-सत्य । थ्व निगू न्ह्याचिला ज्वनेगु ।

ह्लायां १ (सम्यक् दृष्टि) धैगु– गुगु थ्व भवया दुःख विषययागु ज्ञान । थ्व भवे प्राणिपिन्त दुःखजूगु छाकि? व दुःखजूगुया कारण छु धका सम्यक् सुदृष्टि विचारयाना स्वया, चतुरार्य्य सत्य- दुःख, दुःख समुदय निगू बांलाक मिखां खंका, दुःखजूगुया मूल कारण, अविद्या । अविद्या **धैगु छु? मिथ्या**-ज्ञान (अहं-मम) जि-जिगु-जितः, वस्पाः-**थ्वमाः धैगु, उकि** याना (अभिध्यादौर्मनस्योपायास) लोभ **लालचा, दुर्मन-सुमन**, आशा-शंका इत्यादि अनेक मिथ्या **ज्ञान उदय ज्वीगु ।** व मिथ्या-ज्ञानं याना वमाः-थ्वमाः **धका लौकिक प्रवृत्ति** व्यवहार याना जुयाचवंगु छुतकदु, **व वक्व दुःख समुदय धका** सीका, व दुःख, दुःख समुदय **पाखे मिखा मस्वय्गु, लिंजिला** तोत्यगु ।

गुगु थ्व भवया, सुखविषययागु ज्ञान, थ्व भवे प्राणि-पिन्त, **छुयाःसा दुःख मदै? छुयाःसा** भवयागु दुःखं मुक्त जुया सुख प्राप्तज्वी**धका, सम्यक् सुदृष्टि स्वया,** चतुरार्य्य **सत्य-दुःख** निरोध, **दुःख निरोधगामिनी प्रतिपद् निगू बांलाक मिखां स्वया खंका, दुःखयात निरोधयाना, दुःखं मुक्तजुया, सुख प्राप्तिज्वीगु ज्ञान सुविद्या । व सुविद्यां याना (अनित्य-दुःख-अनात्मा) यात सम्यक् सुदृष्टि खंगु । व खंगु छु? (-अहं-मम) जि-जिगु, जि धैगु हे छुं दैगु मखु धका खंगु स्यूगु । अनित्य सर्व नाशबान्धका बोध**

जूगु, प्रज्ञा-ज्ञान, लोकोत्तर निबृत्ति पाखे वांलाक मिखा ख्वया स्वय्‌गु, न्ह्यचिला ज्वनेगु । थ्वैतधाई सम्यक् दृष्टि ।

२ (सम्यक् सङ्कल्प) धैगु – गुगु सङ्कल्प, जि-जिगु-जित धैगु, राग-द्वेष-मोहयागु क्लेश-मल, **दुःखरूपी संसार** यागु बन्धनेलाइगु, (अभिध्या) लोभ-**लालचायागु व्यापाद** द्रोहकर्म हिंसा इत्या**दि आस्रव सहितगु सङ्कल्प मयाय्‌गु,** लिचिला **तोत्यगु** ।

गुगु सङ्कल्प, राग-द्वेष-मोहयागु क्लेश-मल, सन्सार यागु **बन्धनं मुक्तज्वीगु, सकल सत्वप्राणिपिन्त** हित-सुख प्राप्त **ज्वीगु, करुणा संयुक्त**गु, **प्रज्ञा-शील-समाधि मोक्ष यागु मार्गया लँप्वी लाइगु, निष्कर्म** आस्रव रहितगु, **उकी न्ह्यचिला सङ्कल्प याय्‌गु, ज्वनेगु । थ्वैतधाई सम्यक् सङ्कल्प ।**

३ (सम्यक् वाक्) धैगु – गुगु वाक्य-वचन, राग-द्वेष-मोह रूपी अनेक **प्रकार**यागु **अभिलाषां, थःत वा पर यागु** मनयात ताप **ज्वीगु, दुः**ख-**कष्ट पीर ज्वीगु, नयेगु-त्वनेगु इत्यादि हरण ज्वीगु, परयात नुगलेस्याक धायेगु, बोवीगु, असत्य-झूठागु बकबाद इत्यादि कडागु वचन, म्हुतुं पिज्वेका खँ मह्लाय्‌गु, लिचिला तोत्यगु ।**

गुगु वाक्य राग-द्वेष-मोह इर्ष्या रहितगु, सर्वजन्य सकल लोकपिन्त बोधज्वीगु, हित-सुख प्राप्त ज्वीगु, संसार

यागु दुःखं मुक्तजुया, निर्वाण-मोक्षयागु पदवी थ्यनीगु । उगु सम्यक् वाक् नियम पूर्वक बांलाक विचारयाना, न्ह्यचिला खँ ल्हाय्गु । थ्वैतधाई सम्यक् वाक् ।

४ (सम्यक् कर्म) धैगु – गुगु कर्म, मभिंगु दुर्दशाय् लाइगु, अशुभ-अकुशल, प्राणातिपातादि दशाकुशल **व्यभिचार पाप** कर्म, अविद्या रूपी अन्धकारगु मोहयाजाले **क्यना, सदां** सन्सारयागु बन्धनेलाका, अनेक प्रकारया **दुःखभोगयाना च्वने**मालीगु, व पाप कर्मया ज्या मयायेगु, **लिचिला तोत्यगु ।**

गुगु कर्म, शुभ-कुशल दशाकुशल पाप रहितगु कर्म, **व कर्मयागु फलं, सुगति** निर्वाण-मोक्षयागु सुखपद प्राप्त **ज्वीगु, उगु कर्मया ज्याय्** अग्रसरजुया, न्ह्यचिला ज्या याना **ज्वीगु । थ्वैतधाई, सम्यक्** कर्म ।

५ **(सम्यक् आजीव) धैगु – गुगु आर्य्य** कुले जन्म **जुया, कु** आचरणं **प्राणियात घातक ज्वीगु, विहोस ज्वीगु, मद्यादि विष प्रयोग याय्गु, परया अन्न-धन खना लोभ तया, छल कपटयागु व्यबहार याना, दबेयाना खुया, दाया-चिना-स्याना दुःखबिया, खंको-धोदुको, लुटेयाना बा हेका कया, नया-त्वना, पशुयागुबृत्ति जीवन पालन पोषण मयाय्गु, लिचिला तोत्यगु ।**

गुगु परयात हित-सुख प्राप्तज्वीगु, शुद्धगु आचरणया लक्षण विचारयाना, सदां थःगु मनयात सन्तोषयाना, लोके-सन्सारे स्वैगुं निन्दा दोष छुं मदुगु, दाताया चित्तं दुन्येंनिस्यें श्रद्धा उत्पन्नजुया, हर्षपूर्वक समर्पणजूगु अन्न धनं जीवन पालन-पोषण याना च्वनेगु । थ्वैतधाई सम्यक् आजीव ।

६ (सम्यक् व्यायाम) धैगु– गुगु व्यायाम (परिश्रम) मिथ्या, असत्यगु राग-द्वेष-मोहयागु क्लेशावरणया दुने लाइगु, अकुशल पापकर्म, दुःख उदय ज्वीगु ज्याय् परिश्रम मयाय्गु, यत्नपूर्वक लिचिला तोत्यगु ।

गुगु व्यायाम, उत्तम सर्वश्रेष्टगु, राग-द्वेष-मोहयागु क्लेशावरणं मुक्तजुया, सुकुशल सदां आनन्द-सुख उदय ज्वीगु ज्याय् यत्नपूर्वक न्ह्यचिला परिश्रम यानाज्वीगु । थ्वैतधाई सम्यक् व्यायाम ।

७ (सम्यक् स्मृति) धैगु– गुगु अविद्यांयाना, सन्सारे वर्तमान जुयाच्वंगु शरीर, व शरीरयागु विषये छुतक दु, व दक्व अशुचिया समूहजुयाच्वंगु, जरा-व्याधि-मरणयागु दुःखं मुक्तजुया सदां स्थीरं मच्वनीगु, सर्वथा नाशवान्गु, (अनित्य-दुःख-अनात्मा) धका च्वेयागु प्यंगू स्मृत्युपस्थान यात स्मृति तया बारंबार लुमंका, थ्व सन्सारयागु बन्धन

राग-द्वेष-मोहयागु (अभिध्या) लोभ-लालचां लिचिला तोता, सम्यक् स्मृति धारणा यानाज्वीगु ।

गुगु उपस्थिति स्थीरगु बेमकोगु तप्यंगु, (अनित्य-दुःख-अनात्मा) यात (नित्य-सुख-आत्मा) धका विपरीतगु भावना मदुगु, थ्व सन्सारयागु बन्धन, राग-द्वेष-मोहादि रहितगु, आर्य्य सत्य मार्ग, उत्तम-श्रेष्ठगु निर्वाण-मोक्षया मार्ग (लँ) खंका, थ्व सन्सारयागु बन्धनं मुक्तजुया, निर्वाण मोक्षपद प्राप्त ज्वीगु, प्यंगू स्मृत्युपस्थान, कायानुस्मृति, वेदनानुस्मृति, चित्तानुस्मृति, धर्मानुस्मृति । थ्व प्यंगू बारंबार लुमंका, तोमफीक क्वातुकज्वना धारणा याना ज्वीगु । थ्वैतधाई सम्यक् स्मृति ।

८ (सम्यक् समाधि) धैगु— गुगु समाधि, चित्तयागु अभिलाषा, प्राप्ति-अप्राप्ति, लाभ-अलाभयागु आशा-शंकायाना, पाठ-पूजा-जाप याय्मानि धका चित्त स्थीर मजूगु, भ्रान्ति मन्गु, अनेक कल्पनायागु आस्रव सहितगु, व समाधिधका, समाधि ज्वनागु ज्वीमखु । उकीयात बांलाक बिचारयाना तोत्यगु ।

गुगु समाधि, सकल अकुशलगु कार्य्यं अलगगु, सवितर्क-सविचारयागु विवेकं उद्भवजूगु सुख, प्रथम ध्यान । अवितर्क-अविचारं उत्पन्नजूगु प्रीति सुख, द्वितीय

गुगु परयात हित-सुख प्राप्तज्वीगु, शुद्धगु आचरणया लक्षण विचारयाना, सदां थःगु मनयात सन्तोषयाना, लोके-सन्सारे स्वैगुं निन्दा दोष छुं मदुगु, दाताया चित्तं दुन्येंनिस्यें श्रद्धा उत्पन्नजुया, हर्षपूर्वक समर्पणजूगु अन्न धनं जीवन पालन-पोषण यानाच्वनेगु । थ्वैतधाई सम्यक् आजीव ।

६ (सम्यक् व्यायाम) धैगु— गुगु व्यायाम (परिश्रम) मिथ्या, असत्यगु राग-द्वेष-मोहयागु क्लेशावरणया दुने लाइगु, अकुशल पापकर्म, दुःख उदय ज्वीगु ज्याय् परिश्रम मयाय्‌गु, यत्नपूर्वक लिचिला तोत्यगु ।

गुगु व्यायाम, उत्तम सर्वश्रेष्टगु, राग-द्वेष-मोहयागु क्लेशावरणं मुक्तजुया, सुकुशल सदां आनन्द-सुख उदय ज्वीगु ज्याय् यत्नपूर्वक न्ह्यचिला परिश्रम यानाज्वीगु । थ्वैतधाई सम्यक् व्यायाम ।

७ (सम्यक् स्मृति) धैगु— गुगु अविद्यांयाना, सन्सारे वर्तमान जुयाच्वंगु शरीर, व शरीरयागु विषये छुतक दु, व दक्व अशुचिया समूहजुयाच्वंगु, जरा-व्याधि-मरणयागु दुःखं मुक्तजुया सदां स्थीरं मच्वनीगु, सर्वथा नाशवान्‌गु, (अनित्य-दुःख-अनात्मा) धका च्वेयागु प्यंगू स्मृत्युपस्थान यात स्मृति तया बारंबार लुमंका, थ्व सन्सारयागु बन्धन

राग-द्वेष-मोहयागु (अभिध्या) लोभ-लालचां लिचिला तोता, सम्यक् स्मृति धारणा यानाज्वीगु ।

गुगु उपस्थिति स्थीरगु बेमकोगु तय्गु, (अनित्य-दुःख-अनात्मा) यात (नित्य-सुख-आत्मा) धका विपरीतगु भावना मदुगु, थ्व सन्सारयागु बन्धन, राग-द्वेष-मोहादि रहितगु, आर्य्य सत्य मार्ग, उत्तम-श्रेष्ठगु निर्वाण-मोक्षया मार्ग (लँ) खंका, थ्व सन्सारयागु बन्धनं मुक्तजुया, निर्वाण मोक्षपद प्राप्त ज्वीगु, प्यंगू स्मृत्युपस्थान, कायानुस्मृति, वेदनानुस्मृति, चित्तानुस्मृति, धर्मानुस्मृति । थ्व प्यंगू बारंबार लुमंका, तोमफीक क्वातुकज्वना धारणा याना ज्वीगु । थ्वैतधाई सम्यक् स्मृति ।

८ (सम्यक् समाधि) धैगु— गुगु समाधि, चित्तयागु अभिलाषा, प्राप्ति-अप्राप्ति, लाभ-अलाभयागु आशा-शंकायाना, पाठ-पूजा-जाप याय्मानि धका चित्त स्थीर मजूगु, भ्रान्ति मन्गु, अनेक कल्पनायागु आस्रव सहितगु, व समाधिधका, समाधि च्वनागु ज्वीमखु । उकीयात बांलाक बिचारयाना तोत्यगु ।

गुगु समाधि, सकल अकुशलगु कार्य्यं अलगगु, सवितर्क-सविचारयागु विवेकं उद्भवजूगु सुख, प्रथम ध्यान । अवितर्क-अविचारं उत्पन्नजूगु प्रीति सुख, द्वितीय

ध्यान । प्रीति व विरागयात उपेक्षायाना, स्मृति संप्रजन्य युक्तगु निष्प्रीतिक, तृतीय ध्यान । सुख-दुःख त्याग जुसेंलि सुमन-दुर्मन रहितजुया, अदुःख-असुख उपेक्षायाना, स्मृति शुद्धजूगु, चतुर्थ ध्यान । थ्व प्यंगू ध्यानयागु द्वारं सकल धर्म, भाव-स्वभाव-अभाव, छुंहे दुगुमखु, सर्व शून्यता, मायोपम-स्वप्नोपम-प्रतिभासोपम जक खः धका बोधजुया सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकायागु भावना बांलाकयाना, निर्विकल्प-कल्पना रहितगु एकाग्रगु स्थीरगु चित्तयाना, समाधियोगे च्वनेगु । थ्वैतधाई सम्यक् समाधि ।

समाधि धैगु –

> चित्तस्याऽनुपलब्धिश्चाविकल्पो ह्युपलच्यते ।
> अविकल्पाश्च ते धर्माः समाधिरेषः जानथः ॥

थुगु खँ नवव्याकरण सूत्रया, प्यंगूगु समाधिराजे दु ।

एषः एव, आर्य्याष्टाङ्गमार्गाः । सम्यक् दृष्टिर्यावत् –
सम्यक् समाधिरिति ।

थ्व हे खः आर्य्य-उत्तम-सर्व श्रेष्ठगु बोधि अङ्गया लँपु । सम्यक् दृष्टिनिस्यें सम्यक् समाधि तक च्यागू । थ्व च्यागू स्वंगू अंशाय् विभाजित यानातःगु दु ।

स्वंगू अंशा, छुलुधाःमाः–

१ प्रज्ञा, २ शील, ३ समाधि।

१ प्रज्ञा धैगु– सम्यक् दृष्टि व सम्यक् सङ्कल्प निगू।

२ शील धैगु– सम्यक् वाक्, सम्यक् कर्म व सम्यक् आजीव स्वंगू।

३ समाधि धैगु– सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति व सम्यक् समाधि स्वंगू।

थ्व प्रज्ञा-शील-समाधि, आर्य्याष्टाङ्गमार्ग उत्तम-श्रेष्ठगु बोधि अङ्गया च्यागू लँपु। थ्व च्यागू अङ्गया लँपुयागु ज्ञान चतुरार्य्य सत्य, प्रबृत्ति-निबृत्ति, बांलाक विचारयाना, सदाचार शुद्धगु व्यवहार यानाज्वीगु।

इदमुच्यते आर्य्याष्टाङ्गमार्गाः।

थ्वैतधाई आर्य्य-उत्तम श्रेष्ठगु च्यागू बोधि अङ्गया लँपु।

आर्य्याष्टाङ्गमार्गाः द्विधाः–

असमाप्त-समाप्त– वनाच्वंगु व थ्यंगु।

थ्व च्यागू मोक्षार्थी सज्जनवर्गपिसं चतुरार्य्य सत्य प्रबृत्ति-निबृत्ति विचारयाना, सदाचार शुद्धगु व्यवहार याना ज्वीमाःगु, मयास्य हे मगागु।

दुःख निरोधगामिनो प्रतिपद् आर्य्य सत्य।

थुलि आर्य्याष्टाङ्गमार्ग चतुरार्य्य सत्यया संक्षिप्त वर्णन्न जुल।

आः थन श्री बुद्ध भगवानं श्रावक–प्रत्येक–महायान धका स्वंपू यान क्यना, उपदेश बिया बिज्यागु ।

चतुरार्य्य सत्यया ज्ञानः–

सम्बृति सत्य व परमार्थ सत्य

अमृत कणिकोद्योत निबन्धेः–

सम्वृति– मायोपमा भाव बोध ।

परमार्थ– सर्वधर्मानुपम भाव बोध ।

सम्बृत्ति सत्यया ज्ञानः– धर्म-अधर्म, लाभ-अलाभ, यश-अयश, सुख-दुःख सकतां दु धैगु 'मायोपमा' अनेक उपमा सहितगु प्रपञ्चयागु भाव बोध ज्वीगु ।

परमार्थ सत्यया ज्ञानः– सकल धर्म, उपमा रहितगु, अति उत्तमगु, निष्प्रपञ्च-निराकार 'सर्वधर्मानुपम' अथ्ये-थथ्ये धका छुं कनेगु, क्यनेगु, सीकेगु मदुगु, सर्व शून्यता ज्ञानयागु समाधिया भाव बोध ज्वीगु ।

चर्य्याचर्य्य विनिश्चय टी. ज्ञान सम्बोधौः–

चित्तमेव महाराज भव निर्वाणयोरपि ।

सम्वृत्ति सम्वृत्तियाति निर्वाण निःस्वभावताम् ।।

भव-निर्वाण निगूयां बीज, चित्त हे खः । सम्बृत्ति सत्यं- सम्बृत्ति हे जक लाःवनी । छाय्धाःसाः–निर्वाणयागु भाव-स्वभाव, 'निःस्वभाव' छुं हे बोध मजूगुलिं । परमार्थ सत्यं- परमार्थ सर्व शून्यताया तथता ज्ञाने लाःवनी ।

तदर्थं- थ्व भवे अविद्यायागु आस्रवं उद्‌भवजुया, अनेक प्रकारयागु दुःख-कष्ट भोगयानाच्वंपि लोकपिन्त, भवयागु दुःखं मुक्तयाना, निर्वाण-मोक्षपद प्राप्तयाय्‌गुया निम्ति, सत्व हितैषी परमकारुणिक श्री बुद्ध भगवानं लोकपिनिगु बलाबल विचारयाना, श्रावक-प्रत्येक-महा यानधका स्वंगू यान दयना, सद्धर्म उपदेशबिया बिज्यागु, सप्तत्रिंशत् बोधिपाक्षिका, आर्य्याष्टाङ्ग मार्ग, चतुरार्य्य सत्य, प्रबृत्ति-निबृत्ति, दुःख-सुख, सम्बृत्ति व परमार्थ निगू सत्यया ज्ञान, प्यंगू देशना दु ।

व प्यंगू देशना छुछु धाःसाः-

सम्बरोदये-

१ देवतात्मक देशना, २ पञ्चस्कन्धात्मक देशना, ३ शून्य सूत्रान्तभाष देशना, ४ योगिनी योगतन्त्र देशना ।

१ न्हापां देवतात्मक देशना- मन्द पुण्यपिं पञ्च जन-मनुष्यपिन्त, जन्म जुस्येंनिस्यें-मरणपर्य्यन्तं, बुद्धोक्त शास्त्र, पाराजिकायागु रूलं, नित्याचार स्नान-दान-पाठ-पूजाया क्रिया-कर्मस, दश-अकुशल कर्म तोता, दश-कुशल कर्म ज्वना याय्‌माःगु । दश-कुशल कर्म ज्वना क्रिया-कर्म याःगुलिं, दश-अकुशल अकर्मया पाप क्रमशः क्षयजुया फुनावना, अन्ते निर्वाण-मोक्षया पद प्राप्त ज्वीगु ।

२ पञ्चस्कन्धात्मक देशना— श्रावकपिन्त, विनय सूत्रादि पञ्चस्कन्धयागु आदेश, पञ्चस्कन्धयागु आस्रव क्षय जुल धाय्‌व, अन्ते थःछगू निर्वाण-मोक्षपद प्राप्त ज्वीगु । श्रावक व प्रत्येक, थ्व निगूयां मार्ग-ज्ञान अन्ते थःहे छह्मजक निर्वाण-मोक्षपद प्राप्तज्वीगु खनेदु, म्येगु फरकगु मार्ग-ज्ञान खनेमदु ।

३ शून्य सूत्रान्तभाष देशना— महायान बोधिसत्व-पिन्त, शून्य सूत्रान्तभाष धैगु, भव-निर्वाण, धर्म-अधर्म, भाव-स्वभाव छुं हे दुगुमखु, सर्व शून्य धैगु देशना ।

बोधिचर्य्यावतारे—

शून्यता वासनाधानाद्धीयते भाव वासना ।
किञ्चिन्नास्तीति चाभ्यासात्सापि पश्चात्प्रहीयते ।।

शून्यताया वासना 'ज्ञान' उद्यमयाना, साधनायाना-गुलिं, भाव वासना फुनावनी । थ्व भव-निर्वाण, धर्म-अधर्म, भाव-स्वभाव, किञ्चित् छुं हे दुगु मखुधका अभ्यास यानागुलिं, लिपा शून्यताधैगु नं मदै हे वनी । उकिं मोक्षार्थी, निर्वाणपद साधनायाय्‌गु इच्छा दुह्म सत्पुरुषं शून्यता हे भावना याय्‌माः । शून्यता भावना यानागुलिं कर्मरूपी क्लेश मलया मूल छेदन ज्वी, पुनरुत्थान ज्वी फै मखु, निर्मूलजुया अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि शून्यतायागु

सर्वज्ञत्व ज्ञान प्राप्त ज्वी। वहे ज्ञानं सकल सत्वप्राणिपिन्त हित-सुखयाना निर्वाण-मोक्षपदे उपस्थायीजुया च्वनेगु।

४ योगिनी योगतन्त्र– योगीगणपिन्त, बुद्धियाकं अगोचर, उपमाबिया अथ्ये-थथ्येधका स्वैतं कनेगु, क्यनेगु छुं मदुगु, सु योगी योगाश्रमेच्वना योग यानाच्वनी, वंहे जक सीगु, खनीगु, अत्यन्त गूढगु 'रहस्य' अप्रतिष्ठित निर्वाणपद। गुथाय्‌तक सन्सार दैच्वन उथाय्‌तकं चतुरानन्दया सहजसुखानन्दे प्रतिष्ठित जुयाच्वनेगु।

थ्व प्यंगू सत्वहितैषी करुणात्मक, श्री बुद्ध भगवान यागु देशना। थन मर्त्य मण्डले, सभ्यगु कुलीन कुले जन्म जूपि, सज्जन मनुष्यपिसं, थ्व भवे प्राणिपिन्त, दुःखजूगु छुकिं, छुयाःसा दुःखमदै धका, दुःख ज्वीगु व सुख ज्वीगु, प्रबृत्ति-निबृत्ति, दुःख-सुख, चतुरार्य्य सत्यया ज्ञान, बांलाक बिचारयाना स्वया सीकेमाः। प्राणिपिन्त दुःख ज्वीगुया मूल कारण छु, पूर्वजन्मयागु अविद्या। व अविद्या मिथ्या ज्ञानंयाना, प्राणिपिन्त अनेक दुःख ज्वीगु जुयाच्वन। व अविद्या मिथ्या ज्ञानयागु आस्रव क्लेश-मल विष स्वंगू दु। व स्वंगू बिष छुछु धाःसाः– राग-द्वेष-मोह, व राग-द्वेष-मोहयागु बिषंयाना (अभिध्यादौर्मनस्योपायास) यागु अनेक प्रकारयागु दुःख उदय जुल। व दुःख अस्त याय्‌गुया उपाय सुनानं विचार मयाः। खालि दुःखजुल दुःखजुल

धका हाला ज्वीगु हे जक सिबाय मेगु छुं बिचार मया ।
व अबिद्या मिथ्या ज्ञान यागु आस्रव क्लेश-मल बिष दतले
भवयागु दुःखं मुक्तजुया निर्वाण-मोक्षपुरे वनेफैमखु ।
अतः प्राणिपिन्त हित-सुख याय्गुया कारणे, व अविद्याया
आस्रवयागु क्लेश-मल विष फुकेगुया उपाय कुशल मार्ग,
श्री बुद्ध भगवानं लोकपिन्त, उपदेशबिया बिज्यागु,
सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिक धर्मया लक्षण, स्मृत्युपस्थान
निस्यें आर्य्याष्टाङ्ग मार्गतक स्वीह्नय्गू, चतुरार्य्य सत्य,
प्रबृत्ति-निबृत्ति, दुःख-सुख, सम्बृत्ति-परमार्थ सत्ययागु
ज्ञान खः बा मखु, बांलाक विचारयाना स्वया, ह्मसीका
थ्व भवयागु जाःले तःक्यनिगु, अविद्याया आस्रव क्लेश-
मल त्रि विष, नष्टयाय्गु, फुकेगु स्वेमाः । गुगु सत्व
हितैषी करुणात्मक श्री बुद्ध भगबानयागु देशना, सप्त-
त्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिकायागु धर्मलक्षण अबरोधयाना,
लोकाचारयागु व्यबहारे लुब्धगु चर्य्याया क्रिया-कर्म याना
जुल धाःसा कल्पकोटि पर्य्यन्त मनुष्यजुया जन्मकासां
थ्व भवचक्रया जाःले तःक्यंगु जाःलं मुक्त ज्वीफैमखु,
व बांलाक विचारयाना, सु ज्ञानि सज्जन मनुष्यं थ्व
भवयागु जाःले तःक्यना अनेक प्रकारया दुःख-कष्ट भोग
याना च्वनेमाःगु दुःख लुमंका, व दुःख-कष्टं मुक्तज्वीगुया
उपाय बिचारयाई, व ज्ञानि सज्जन मनुष्यं, श्री बुद्ध

भगबानपिनिगु आदेशानुसार, श्री त्रिरत्न बुद्ध-धर्म-सङ्घ, वसपोलपिनिगु शरणे वना, वसपोलपिनिगु शरणे च्वना, सदाचार शुद्धगु व्यवहारया, क्रिया-कर्म याय्माः ।

श्री त्रिरत्न वसपोलपिनिगु शरणे चवना, सदाचार शुद्धगु व्यबहारया क्रिया-कर्म यानागुलिं, अविद्यायागु आस्रब क्लेश-मल त्रि विष, नष्टजुया फुनावनी ।

श्री त्रिरत्न बुद्ध-धर्म-संघ वसपोलपिनिगु

सत्य'तेज'या प्रभाव गुजोगु धाःसाः—

पञ्च रक्षायां–

राग: द्वेपश्च मोहश्च एते लोके त्रयोविपा: ।
निर्विषो भगवन् बुद्धः बुद्धसत्य 'तेजो' हतंविषं ।।

राग: द्वेषश्च मोहश्च एते लोके त्रयोविपा: ।
निर्विषो भगवन् धर्मः धर्मसत्य 'तेजो' हतंविष ।

राग: द्वेषश्च मोहश्च एते लोके त्रयोविपा: ।
निर्विषो भगवन् संघः संघसत्य 'तेजो' हतंविपं ।।

श्री त्रिरत्न बुद्ध-धर्म-सङ्घ, वसपोलपिनिगु शरणे वना, वसपोलपिनिगु शरणे चवना, सप्तत्रिंशत् सम्बोधि पाक्षिका, आर्य्याष्टाङ्ग मार्ग, चतुरार्य्य सत्य, प्रबृत्ति-निबृत्तियागु ज्ञान, क्वातुक तोमफीक ज्वना, सदाचार शुद्धगु व्यवहारया चर्य्या यानागुलिं, आदि जन्मनिस्यं

जन्म-जन्मपर्यान्तयागु, अविद्याया आस्रव क्लेश-मल त्रिविष, राग-द्वेष-मोह, हटयेजुया, लिचिला फुनावनी।

सत्वहितेषी करुणात्मक, श्री बुद्ध भगबानपिनिगु उपदेश सद्धर्मस, अपभ्रंशयाना, मारकर्म रतजुया (अभिध्यादौर्मनस्योपायास) यागु व्यवहार याना जुल धाःसा अधोगती पतन जुई। अधोगति धैगु छु– थ्वयेयागु गति, थ्व लोके सुगति-कुगति धका, खुगू गति थयनातःगु दु। सुगति स्वंगू– देव, दैत्य, मनुष्य। कुगति स्वंगू– तीर्य्यक्, प्रेत, नरक। कुगती पतन जुलधाय्‌व, कल्प-कल्प तकं कुगतियागु दुःखया भोगं मुक्तजुया, सुगतियागु सुखया भोगे उपस्थायी ज्वीगु असम्भव ज्वी। गुथाय्‌तक अविद्याया आस्रव क्लेश-मल, पाप कर्मया फल, क्षयजुया मफुत, उथाय्‌तक, व क्लेश-मल पाप कर्मयागु फल भोग याना हे च्वनेमाः। विनां कुगतियागु व्यबहारया पाप कर्मयागु फलया भोग, क्षयजुया फुना मवंकं, सुगतियागु कुले, उद्‌भव-जन्म ज्वीगु हे दुर्लभ ज्वी।

अतएवः थ्व सन्सारयागु दुःखया बन्धन मुक्तयाना, निर्वाण-मोक्षपुरे उपस्थायी ज्वीगु इच्छायाःह्म ज्ञानि सज्जन-सत्पुरुषं, श्री आदि बुद्ध भगबानपिनिगु आदेश अनुसारं, श्री त्रिरत्न बुद्ध-धर्म-सङ्घ, वसपोलपिनिगु शरणे वना, वसपोलपिनिगु शरणे च्वना, नियम पूर्वक अध्यात्म

वहिर्धाया दुन्ये-पिन्थेयागु ज्ञान बांलाक बोध याना, सदां आचार शुद्धगु व्यवहारया क्रिया-कर्म, सर्वज्ञ-सुगतयागु देशनाया चर्य्या याय्मा ।

श्री त्रिरत्न बुद्ध-धर्म-सङ्घ, वसपोलपिनिगु शरणे वनेगुधका म्हुतुंजक बुद्धं शरणं गच्छामि, धर्मं शरणं गच्छामि, संघं शरणं गच्छामि धका हाला, भूमि-बें कपाः भ्वा-भ्वांजक हाकःजुयां व बुद्ध-धर्म-संघया शरणे वंह्म ज्वीमखु, वसपोलपिनिगु शरणे च्वंह्म ज्वीमखु ।❋

सुनां श्री बुद्धोपदेशनाया क्रिया-कर्मस विमुखयाना, लोकाचार प्रवृत्तियागु व्यवहारया क्रिया-कर्म यानाज्वी, व मारकर्मयागु व्यवहारया क्रिया-कर्म याना जूह्मज्वी ।

❋ श्री त्रिरत्न, बुद्ध-धर्म-संघ, वसपोलपिनिगु शरणे वना, वसपोलपिनिगु शरणे च्वना, चर्य्या याय्माःगु ने. सं. १०९६ स प्रकाश जूगु **(बुद्धोक्त-महायान, वाक्यामृतसार)** धैगु सफुली वदु गु ।

नियत पूर्वक व्यवहारया क्रिया-कर्म याय्माःगु-

आरम्भो निष्कृतिः शिक्षाः पूजन सम्प्रधारणं ।

उपायः कर्मचेष्टा च चिकित्सादि नवः क्रियाः ।।

थ्व गुँगू क्रिया-कर्म, पाठ-पूजा इत्यादियागु व्यवहारस सत्वहितैषी करुणात्मक श्रीसुगत बुद्ध भगवानयागु आदेश उपायकौशल्य श्रावक-प्रत्येक-महायान (वाह्य-गुह्य) स्वंगू यानयागु चर्य्यास याय्माःगु पञ्चशील पालना, चतुर्ब्रह्म विहार धारणा याना लोके सकल सत्वप्राणिपिन्त रक्षा-उद्धार याय्माःगु खँ नं उकी हे वंगु दु ।

मारकर्म–मारचर्य्या

अध्यात्म–वहिर्धा या

अष्टसहस्रिका प्रज्ञापारमिता एकादश परिवर्तः– एकविंशति परिवर्तः-

मारकर्मया रूपरेखा, चिह्न उल्लेख याना तःगु, छु छु धाःसाः–

बोधिसत्व-महासत्वपिनि, प्रज्ञापारमिता पाठयानाच्वंपिनि ताःकालं दस्येंलि, अनुत्तर ज्ञानयागु तेज प्रकाश ज्वी, व ज्ञानया तेज प्रकाश जूगुया वशं, अहं-जि, थुलि सः, थुलि स्यू, थुलि तःधं, जिति सःह्म-स्यूह्म सुदु धँगु गर्व-अभिमान वृद्धि ज्वी। बोधिसत्व-महासत्वपिनि थ्व ज्वीगु हे प्रथम मारकर्मया रूप धका सीकेमाः।

हानं अनुत्तर-उत्तम ज्ञान, ल्वीका सीका कँगुनं, तोफिया, तना, लोमना वनीगु, वनं मारकर्म धका सीकेमाः।

हानं प्रज्ञा ज्ञान ल्वीवं, थ्वैतं छुकोसं, छुं वास्तामयास्ये तःधंसूजुया ज्वीगु, वनं मारकर्म धका सीकेमा।

हानं लौकिक विषययागु ज्ञान जक चित्ते लुयावैगु, वनं मारकर्म धका सीकेमा।

हानं चित्त, गबल्येसं अलसि, गवल्येसं चञ्चल ज्वीगु, वनं मारकर्मधका सीकेमाः।

हानं च्वनागु आश्रम अस्थिरजुया त्यानुया, दनेगु-फयत्वीगु जक इच्छा ज्वीगु, वनं मारकर्म धका सीकेमाः।

एवं थुगुप्रकारं सुं दातापिसं, दान याय्‌गु, भोजन याकेगु इत्यादि श्रद्धाभावदुपिंथाय् वनेगुलि चित्त निबृत्त ज्वीगु । धनिजूसां दान याय्‌गु, भोजनयाकेगु इत्यादि छुं श्रद्धाभाव मदुपिं, कृपण-कंजूसपिंथाय् वनेगुलि चित्त प्रबृत्त ज्वीगु । थ्व ज्वीगु बोधिसत्व-महासत्वपिनि गुह्य 'दुने' चित्तयागु मारकर्म धका सीकेमाः ।

थ्व दुने चित्तयागु मारकर्मया-

बोधिचर्य्यासः-

हस्त पादादि रहिता तृष्णा द्वेषादि शत्रवः ।
न शूरा न च ते प्राज्ञाः कथं दासी कृतोऽस्ति तैः ।।

न लाहा दु, न तुति दु, न छ्यों-मिखा-ह्लाय्-म्हुतु दु । लाहा-तुति-छ्यों-मिखा इत्यादि छुं मदु । तृष्णा रूपी द्वेषादि शत्रुत, राग-द्वेष-मोहयागु विष । उकियाना ज्वीगु, काम-क्रोध-लोभ इत्यादि अनेक प्रकारया तृष्णा । व तृष्णारूपी शत्रुत, न शूरापिं, न ज्ञान दुपिं । शूरापिं नं मखु, ज्ञान दुपिं नं मखु । काय्‌फुपिं नं मखु, बीफुपिं नं मखु । उजोपिं लाहा-तुति-छ्यों-मिखा इत्यादि छुंमदु-पिसं गथे दासी (च्यो) याना मारकर्मया ज्या याकाच्वन ।

व सीका लिचिला, उजोगु तृष्णारूपी द्वेषादि मारकर्मया शत्रुयात धर्षं गयाना, निवारणयाना, दूरथ्यंक लिचीका, क्रिया-कर्मया चर्य्या याय्‌माः ।

हानं पिने चित्तयागु मारकर्म छु-छु धाःसा—

धन-धान्य प्रबृद्धि, यश-मान्य-लाभयागु चिन्तनायाना क्रिया-कर्म याना ज्वोगु, थ्वनं मारकर्म ।

हानं दान-धर्मयागु अभिलाषादुंपिं, धाःपिं न्यंपिन्त, कनेगुली लिचिलीगु, मकनीगु । मधाःपिं मन्यंपिन्त, अथ्ये थथ्ये धका कनेगुली लिमचिलीगु, कनीगु । थ्वनं०

हानं मारपापी पृथग्जनया कर्म— मां-बौ-गुरु, बृद्ध-बृद्धि इत्यादि सुनानं धाःथ्यें मचवंपिं, छुं धैगु खँ मन्यंपिं, धर्म कर्मे विरोधपिं, सकलनाप शत्रुतायाभावनां कलह याना ज्वीपिं, दुष्टजनपिं, अत्यन्त भयानकपिं, अनेक सशस्त्र ज्वना भय, क्यना त्रास बिया, चित्तयात भङ्ग याःवैपिं । गुलिं प्रज्ञा-शील-समाधि सम्पन्नजूपिं, भिक्षु-पिनिगु स्वरूपजुया, लोकार्थ चर्य्या, हिताहित, तर्क-वितर्क हानि-लाभयागु आशंकाबिया, चित्तयात उद्विग्न याःवैपिं इत्यादि बोधिसत्वपिन्त, दुर्न्ये-पिन्यें, बिघ्न-बाधा ज्वीगु, जुयावंगु । याइगु-याःवंगु अनेक मारया कर्म आपालं दु धका उल्लेख याना तःगु दु । गथे धाःसाः—

ललितविस्तरे दुष्करचर्य्या परिवर्त्त अष्टादशोऽध्याये:–

नमुचि मधुरा वाचं भाषमाण उपागत: ।
शाक्यपुत्र समुत्तिष्ठ काय खेदेन किं तव ।।

सर्वार्थसिद्ध बोधिसत्व, नैरंजना नदीयातीरे दुष्कर चर्य्यायाना तपस्या यानाबिज्यागुथासे, कामधातु भुवनया स्वामि नमुचिमार वया, मधूरवचन याना धा:गु:–

हे शाक्यपुत्र! दँ-दँ, छं आमथे विनासकारणे शरीर यात दु:ख बीमते, छं आमथे सास्ति नयेंजा सिना वनेगुहे भिं, छ म्वाना चवनेगु मभिं । दँ-दँ, या कनं दनाहुँ ।

कृशो विवर्णो दीनस्त्वमन्तिके मरणं तव ।
सहस्त्र भागे मरणमेक भागे च जीवितम् ।।

छजा सान्हे गं सिजुल, ला-हि सुकये जूगुलिं दुर्बलजुया मृत्युज्वीत तयार जुल, छ म्वाइगुजा द्व:छिज्वे छबो, सिगु द्व:छिबो जुल, आ:तलेला:नि याकनं दना छें वना, दान प्रदान यानाच्वँ । विनासकारणे देह त्यागयाय्मते । छं दुष्करचर्य्या याय्फै मखु, याकनं दना लिहाँ हुँ ।

तं तथा वादिनं मारं बोधिसत्व स्ततोऽब्रवीत् ।
प्रमत्त वन्धो पापीयां स्वेनार्थेन त्वमागत: ।।

थथ्ये मारंधा:गु खँ न्यनालि बोधिसत्वं धाल ।

हे प्रमत्त बन्धु! हे मत्ताजुयाच्वंपिनि पासाजुयाच्वंह्म, हे पापीष्ट! छं थौं थःगु कार्य्यं सिद्धयाय् धका वल। छं जित मृत्युज्वीन दनाहु धका धाल। जि सिना वना हानं जन्म जूवेमाःसानं मग्या। छं जित सान्हे गंसिजुल, ला हि सुकये जुल धका धाल।

विहीन खान पानादि शोणितं वै विशुष्यति।
शोणितं तु विशुष्के वै ततो मान्सं विशुष्यति॥

नयेगु-त्वनेगु मयासेंलि हि सुकयेजुया वनी, हि सुकये जुसेंलि, लानं सुकये जुयावनी।

मान्सेषु क्षीय माणेषु भूयश्चितं प्रसीदति।
भूयः छन्दश्च वीर्यश्च समाधिश्चावतिष्ठति॥

ला-हि सुकयेजुया, देह सुकये जुसेंलितिनि, चित्त प्रसन्नजुया, स्वच्छ-निर्मलजुई, अलेतिनि समाधि योगे च्वने फई। हे मार! लोक रक्षायाय्धका जि थथे वेदना सहयाना, दुष्कर चर्य्यायाना च्वना। सन्सारे लोकपिंके थुगु ज्ञान मदु। वीर्य्य-पराक्रम मदुम्हं जितः आश्रमं छु थनी। हे मार बन्धु! वरु छ मृत्युजुया वनेगुंभि, म्वाना च्वनेगु धिक्कार। संग्राम याना सीगु असल, वैरी त्याका म्वाना च्वनेगु धिक्कार। हे मार! सैन्य शूरा मजूसा, संग्रामे त्याके फैमखु। सेना शूरा याना, छंत जि त्याके।

हे मार! छं च्याह्म सेना दु । सुसु धा:सा:-

कामास्ते प्रथमा सेना: द्वितीयास्ते रतिस्तथा ।
तृतीया क्षुत्पिपासास्ते तृष्णा: सेनाश्चतुर्थिका: ।।
पञ्चमी स्थानमिच्छास्ते भय षष्ठो निरुच्यते ।
सप्तमी विचिकित्सास्ते क्रोधमक्षौ तथाष्टमी ।।

काम-विषय भोग १, रति-प्रेम २, क्षुत्पिपास-भोक प्यास ३, तृष्णा-लोभ लालचा ४, स्थानमिच्छा-सुख-विहार-आकांक्षा ५, भय-त्राश ६, विचिकित्सा-संशय ७, क्रोध-हिंसात्मक शत्रु-वैरिभाव ८ । थ्व च्याह्म छं सेनापि दु । थुमिसं याना सकल प्राणिपिन्त सन्सारयागु बन्धने लाकातल । हे पापी! छंगु थ्व सेनापिन्त, जिगु ज्ञानंयाना, चायागु कचिगु थले ल:तयेबले व चायागु थल, गथे नाया वनी, वथें नाय्का नाशयाना बी । छं जित छु याईधका आज्ञादयका, पर्वतथ्यें स्थीरगु निश्चल चित्तयाना, दुन्ये-पिन्येयापि मारयात धर्षगयाना, अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाना बिज्यात ।

वसपोल श्रीशाक्यमुनि गौतम सर्वार्थसिद्ध बुद्ध भगवान् थ्व भद्रकल्पया चतुर्थ, कलियुगया प्रथम पादे, कपिलवस्तु महानगरे, क्षत्रिय राजायागु कुलया लुम्बिनि बने जन्मजुया, वसपोलं लौकिक-लोकोत्तर धर्म विचार याना, लौकिक व्यवहारयागु धर्मे बिरत्तजुया, लोकोत्तर

अद्भुत-विलक्षण-अनुत्तर धर्मे अनुराग याना, राज्यैश्वर्य्य सकलपरिबार त्यागयाना, नैरञ्जना नदीयातीरे बिज्याना, दुष्करचर्य्यायाना, खुदतक तपस्या याना, अनं दना बोधिमण्डपस बिज्याना, बोधिबृक्ष सिमायामूले वज्रासन याना, समाधियोगेच्वना, सन्साररूपी समुद्रं उत्तीर्णजुया, मुक्ति (निर्बाण) पद प्राप्त याय्गु, अनुत्तर धर्मया लक्षण, अतीत तथागतपिसं थ्यें साक्षातप्रत्यक्षखंका, बांलाक विचारयाना, स्वया सीका, सम्यक्सम्बोधि ज्ञानलाना, अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध, विद्याचरणसम्पन्न, सुगत, लोकविद्, अनुत्तर पुरुष, दम्पसारथि, शास्ता, देवानाञ्च मनुष्यानाञ्च बुद्धोभगवान् जुयाबिज्यात ।

थनंलि वसपोलं प्रथम सप्ताहतक, वहे बोधिबृक्ष सिमाया मूले विश्राम याना, प्रीत्याहार धैगु समाधियोग याना, आनन्द-सुख अनुभव याना बिज्याना च्वन ।

द्वितीय सप्ताहया दिने, अनं दना, बोधिमण्डपया शाखा छ्चाःख्यरं चारिकायाना, थाय्थासे विश्रामयाना, क्रमशः न्हय्गू सप्ताह बितये जुस्येंलि, न्यग्रोध बृक्षयामूले बिश्रामयाना, थथ्ये मती तैंबिज्यात । जिं बरागम्भीर जुयाच्वंगु, सकल ज्ञानिजनपिसं वोधयाना काय्माःगु, थुगु परमार्थ मोक्ष प्राप्तज्बीगु ज्ञान, बोधयाना काय्धुन ।

थुगु ज्ञान, दुर्ज्ञेयजनपिसं बोधयानाकाय्‌त तच्वकं थाक्वी, कनेला मकनेला धका धर्म प्रचार याय्‌त विचारयाना बिज्याना च्वन ।

थ्वबेलस थुगुखँ, त्रिसाहस्र-महासाहस्र लोकधातु, ब्रह्मलोकया अधिपति जुया च्वंह्म, शिखी धैह्म ब्रह्मां सीका, हतासं ब्रह्मलोकं क्वहाँवया, गन श्री बुद्ध भगवान् बिज्याना च्वन अनथ्यंकवया, श्री बुद्ध भगवान्‌यागु चरण कमले शिरं भोपुया, लाहात हाजलपा बिन्ति यात ।

हे विजित संग्राम मारजित् श्रीमच्छास्ता जिन! थ्व लोक विनाशकाले फुइन । हे भगबन्! सन्सारे लोकपिं जन्म जुया, कुदृष्टि ग्रहण याना, कुमार्गे वना च्वन । थुमित याकनं मोक्ष (निर्वाण) पद वनेगु, सुमार्गक्यना, रक्षा (उद्धार) याना बिज्याहुँ धका शिखी महाब्रह्मां प्रार्थना यास्येंलि, श्री बुद्ध भगबानं ब्रह्मायागु प्रार्थना स्वीकारयाना, थथ्ये मती चिन्तना याना बिज्यात ।

गथ्ये धाःसाः— आः जि थुगु धर्म, न्हापां स्वैत कने, भिगु बुद्धिजुयाच्वंपिं सु दु ? जि कनागु धर्मया ज्ञान न्यना बोधजुया, सुनां श्रद्धातया भावनायाइ धका विचारयाना स्वै बिज्यागु समये, रुद्रक रामपुत्रयात खन । थ्व रुद्रक रामपुत्र सुविज्ञापक शुद्धचित्तह्म खः, थ्वैत कंसा, श्रद्धा तथा भावना याई, दोष बीमखु । थौं कन्हे गन च्वनाच्वन

धका बिचारयाना स्वै बिज्याबले, रुद्रक रामपुत्र मृत्यु जूगु ह्लयन्हु दत धका सिल। रुद्रक रामपुत्रं निर्वाण (मोक्ष) पद वनेगु ज्ञान मन्यंस्यें हे मृत्यु जुया वन।

आः जि स्वैतकने धका पुनर्वार बिचार याना स्वै बिज्यागु समये, आराडकलामयात खन। आराडकलामनं शुद्धसत्व खः, थ्वैत कंसांज्यू, थ्वं जिकनागु धर्मन्यना श्रद्धा तया भावना याई, दोष बीमखु। थौं कन्हे थ्व गन च्वना च्वन धका बिचार याना स्वै बिज्याबले थ्वनं मृत्युजूगु स्वन्हुदत धका सिल। आराडकलामनं निर्वाण वनेगु ज्ञान मन्यंस्यें हे मृत्युजुया वन, बरा हानि जुल।

आःमेपिं कनेत योग्यजूपिं शुद्धसत्वपिं सुदु धका विचार याना स्वैबिज्यागु बेलास, पञ्चभद्रवर्गी धैपिं न्याह्म योगी पिन्तखन, थुगु धर्म थुमित कंसांज्यू। ह्लापा जि नैरञ्जना नदीयागु तीरेच्वना तपस्यायाना च्वनावले, थुपिं गया-शीर्ष पर्वते चवंच्वन, आः थौं कन्हे गन च्वनाच्वन धका, बिचारयाना स्वःगु बखते, वाराणसी क्षत्रे, ऋषिपतन [illegible]ने च्वनाच्वंगु खना मती चिन्तनायाना बिज्यात। [illegible] जि ह्लापां थुमित मोक्ष वनेगु मार्गया धर्म उपदेशबी, बिनां यानामस्वस्यें अथे थथे धैगु सीमखुधका मतीतया, न्यग्रोध बृक्षमूलया आश्रमं दना, वाराणसी काशी क्षेत्र मृगस्थलने बिज्यायेधका गमन यानाः, थाय् थासे विश्राम

याना, क्रमशः मृगदावने थ्यंकः बिज्यात । थ्ववेलस अन च्वनाच्वंपिं पञ्चभद्रवर्गीपिसं श्रीभगवान् तथागतबिज्यागु यानंनिस्यें खना सह्लाजुल । हुं खंला गौतम योगी वल, शिथिल बाहु प्रहाण बिभ्रष्ट । खुदतक तपस्या याना, पित्यागु सहयाय्मफया, पवना नया, शरीर पुष्टजुयका वल । वैत छीसं सत्कार याःवने मखु, थन वल धाःसा आसन नं तैबीमखु, ननं त्वीमखु, वया गन इच्छाजुल अन च्वनी धका सह्ला यानाच्वन । थुपिं न्याह्मध्ये ज्ञान कौण्डिन्य धैह्म छह्मस्या मतीमल्वया नंमवासे सुंक च्वना च्वने । श्री भगबान् तथागत, गथ्ये-गथ्ये सत्तिक बिज्यात, अथ्ये-अथ्ये थुमिगु आश्रम विशोभा जुल, पयतुनाच्वंपिं पयतुना च्वनेमफया, दनेगु इच्छाजुल । श्री भगबानयागु कान्ति, तेज स्वेमफया आश्रमं दनावया, याय्मागु सन्मान, सत्कार दक्वं पुरेयाना, थुमिसं बिन्ति यात ।

भो आयुष्मान् गौतम! बिज्याहुँ-बिज्याहुं, थुगु आश्रमे बिज्याहुँ धका बिन्तिं यात । श्री भगबान् तथागतं थुमिगु वचनन्यना, थुमिसंधाःगु आश्रमे च्वना बिज्यात ।

थनंलि पञ्चभद्रवर्गीपिं न्याम्हं एकान्तेच्वना लाहात हाजलपा बिन्ति यात ।

भो आयुष्मान् गौतम! छलपोलया इन्द्रियदक्वं दुन्यें पिन्यें शुद्ध निर्मलजुया तेज प्रकाश जुयाच्वन । छलपोलं

ह्लापा मनुष्यपिसं यानाच्वंगु धर्म निष्प्रयोजन, प्रयोजन मदु । थ्वैसिनं तःधंगु आर्य्यज्ञान प्रकाश यानाक्यने धका आज्ञादयका बिज्यात । उगु आर्य्यज्ञान बांलाक प्रत्यक्ष स्वया सिद्धयाना बिज्याय् धुनला धका पञ्चभद्रवर्गीपिसं थथ्ये बिन्तियास्यँलि, श्री भगबान् तथागतं आज्ञादयका बिज्यात ।

हे पञ्चभद्रवर्गीपिं! छिपिंसकसितं हित सुख याय्धका मोक्ष वनेगु परमार्थ ज्ञान अध्ययनयाना प्रत्यक्ष स्वयधुन, मोक्ष वनेगु मार्गया ज्ञान बोधजुल । थुगु ज्ञान बोधजुसेँलि आस्रव क्षयजुया निर्मल दिव्य चक्षुजुल, सकतां खंह्मजुया सर्वज्ञ बुद्धयागु पद लायेधुन । आः जिं छिमित कन्ये धका वया, छिमिसं न्यो, धारणाया, जिं छिमित गथ्येकना, वथ्यें छिमिसंनं लोकपिन्त स्यने कनेया, छिमिगुनं आस्रव क्षय जुया दिव्य निर्मल चक्षु ज्वी, थुगु धर्म प्रत्यक्ष खनी धका आज्ञादयका बिज्यात । श्री भगबान् तथागत मृगदावने द्वाहाँ बिज्याय्मात्रं तीर्थिकजनपिनिगु ध्वजाआदि चिह्न दक्वं लोपजुयावन । चीवर पिण्डपात्र न्याजोलं प्रादुर्भाव जुल । पञ्चभद्रवर्गीपिं न्याह्मसितं चूडाकर्म याय्म्वाःक प्रव्रज्या ग्रहण जुल ।

थनंलि पञ्चभद्रवर्गीपिं न्याम्हंदना, श्री तथागतयात गुरु धका चरणकमले भोपुया, प्रेमपूर्वक आदर तया,

बहुविचित्रधँगु पुखुली स्नानयाकेधका, पुखुली विज्याका स्नानयाका सेवा शुश्रुषा याना च्वन ।

श्री भगवान तथागतं स्नान याना, पुखुलि थाहाँ बिज्याना, ह्लापाजुया बिज्यापिं तथागतपिसं गनबिज्याना धर्मचक्र प्रवर्तन याना बिज्यात धका विचार याना बिज्यात । उगु समये अन क्षणमात्रं सप्तरत्न थुनातःगु द्वःछिगू सिंहासन उत्पत्ति जुल ।

श्री भगवान तथागतं ह्लापा धर्मचक्र प्रवर्तन याना बिज्याना वंपिं तथागतपिन्त धका मान-मर्यादा तया स्वंगू सिंहासन तोता, प्यंगूगु सिंहासने च्वना बिज्यात । थ्वबेलस पञ्चभद्रवर्गीपिं न्याह्मसिनं श्री भगवान तथागतया चरणकमले भोपुया, प्रदक्षिणा याना न्ह्योने च्वना, लाहात हाजलपा बिन्ति याना च्वन । श्री भगवान तथागतं पञ्चभद्रवर्गीपिन्त धर्मोपदेश बिया समाधियोगे च्वना बिज्यात । थ्ववेलस श्री तथागतयागु शरीरं रश्मि प्याहाँ वया, त्रिसाहस्र-महासाहस्र लोकधातु पर्य्यन्त, सकभनं प्रकाशजुया अन्धकार दक्व नाश जुल । लोकपिनिगु पाप दक्वं छेदन जुया, सकस्यां मनस अति हर्षमान जुल ।

थनंलि त्रिसाहस्र-महासाहस्र आदि लोकधातुस

च्वनाच्वंपिं, ब्रह्मा–विष्णु–महेश्वर–इन्द्रादि सकल देवतापिं वया, श्री भगवान तथागतयागु चरणकमले भोपुया नमस्कार याना, लाहात ह्राजलपा बिन्ति यात ।

भो भगवन्, भो शास्ता ! छलपोलं गथ्ये प्रतिज्ञा याना, वथ्यंतुं सन्सारे लोकपिन्त, हित–सुख याय्‌गुया निम्ति धर्मरूपी ध्वजा स्वाना, शंख पुया, नगरा थाना, ज्ञानरूपी मेघ उत्पत्ति याना, अमृत–जल वर्षा याना, धर्मचक्र प्रवर्तन याना, धर्म शब्द न्यंका बिज्याहुँ धका बिन्ति यात । थथ्ये ब्रह्मा इत्यादि देवतापिसं बिन्ति यासानं, श्री भगवान तथागतं स्वैतं छुं मधास्ये रात्रीया प्रथम प्रहरतक, सुंक च्वना बिज्यात । द्वितीय प्रहरे लोकपिन्त आनन्द सुख याय्‌ धका संरञ्जनी कथा आज्ञा दयका बिज्यात । तृतीय प्रहरे, पञ्चभद्रवर्गीं भिक्षुपिं न्याह्मं न्ह्योने तया, ब्रह्मा इत्यादि कोटानकोटि देवलोकपिन्त निर्माण (मोक्ष) वनेगु मार्गया धर्म उपदेश बिया बिज्यात ।

श्री भगवान तथागतं उपदेश बिया बिज्यागु धर्म न्यना पञ्चभद्रवर्गीपिं न्याह्म मध्ये, न्हापां आयुष्मान ज्ञानकौण्डिन्य धैह्मयात ज्ञानचक्षु प्राप्त जुल । अनंलिपा वष्प धैह्म व भद्रिय धैह्मयात प्राप्त जुल । वयांलिपा महानाम व अश्वजिते धैह्मयात प्राप्त जुल ।

थनंलि श्री भगवान तथागतं धर्मचक्र प्रवर्तन याय् धका सिंहासनं दना, श्री बुद्ध–धर्म–संघ, त्रिरत्नयागु नां उच्चारण याना बिज्यात। थ्वबेलस, क्षणमात्रं श्री तथागतयागु अनुभावं, बुद्ध–धर्म–संघ स्वह्मं न्ह्योने प्रत्यक्ष प्रकटजुया बिज्यात। लोकपिं सकस्यानं खना, बुद्ध–धर्म–संघ धका नाम उच्चारण याना च्वन।

थनंलि श्री भगवान तथागतं कौण्डिन्य आदि पञ्चभद्रवर्गीपिं, अनंलि ब्रह्मा आदि स्वीगू कोटि देवलोकपिं, चय्गूकोटि रूपधातु भुवने च्वंपिं देवपुत्रपिं, चय्म्यद्व: मनुष्यगणपिं सकलें सहित याना धर्मचक्र प्रवर्तन याना बिज्यात।

सपर्षदा पुज्यति धर्मराजमतुल्य रूपं च सगौरवेण।
ध्वजापताका समलं कृतेन सब्रह्म नारायण शङ्करादय: ॥

थ्वबेलस अन ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर, इन्द्रादि असंख्य देवलोक, मनुष्यलोकया पार्षदपणपिं सकलें विस्तृत जुया ध्वज-प्रताप ब्वयका, तातुल्य मदुगु रूप जुया बिज्याह्म, धर्मया राजा सर्वज्ञनाथ, श्री भगवान तथागतयात सकसिनं गुरु धका अनेक प्रकारं सत्कार-मान्य–पूजा याना थ:थ:गु चित्त प्रफुल्ल जू–जूथ्यें स्तोत्र [illegible]।

म्हापां ब्रह्मलोकया स्वामि चतुर्मु ख ब्रह्मां या:गु स्तोत्र:–

नमोऽस्तु लोकाधिपशाक्यराज सद्धर्मपङ्केरुह भास्कराय ।
क्लेशारिवर्गाभिहताय तुभ्यं सम्बोधिदीपैर्हत मोहजालं ।।...

सुनां श्री भगवान बुद्ध, तथागतया न्ह्योने च्वना, थुगु ब्रह्मां या:गु स्तोत्र ब्वना पाठ याई, वयात नाना प्रकारयागु पाप, अनेक दु:ख-भय दक्वं निर्मू ल जुया, अन्ते श्री अमिताभ तथागत बिज्याना च्वंगु सुखावति भुवने वास प्राप्त जुई ।

अनंलि, नारायण-विष्णु या:गु स्तोत्र:–

नमेश्रीघनं त्वां सदाभावभक्तो भवाम्वोधिसेतुं लसन्मोक्ष हेतुं ।
त्रिधातुं विधातुं सुरक्षां विरक्षां सुदक्षं सुकक्षात्सुजातं सुदान्तं ।।...

सुनां श्री सम्यक्संबुद्ध, तथागतया न्ह्योने च्वना, थुगु विष्णुं या:गु स्तोत्र ब्वना पाठ याई, वयात त्रिजाल धैगु राग-द्वेष-मोहयागु जाल चबुना, दान-शीलादि षट्पारमितां पुरे जुया, बोधिज्ञान लाना, अन्तकालस सुखावति भुवने वास लाई धका उल्लेख याना त:गु दु ।

अनंलि शिव-महेश्वरं या:गु स्तोत्र:–

नमामि सौगतं जिनं लसद्वितान भास्वरं
सहस्र सूर्य्य रोचिषं शशांक कोटि निर्मलं ।
सरोमकूप मण्डलोद्गत सूक्ष्मतेजसं
सहस्र नेमि चक्रितांघ्रि पद्मपाणि शोभितं ।।...

सुनां, श्री भगवान तथागत, सर्वज्ञनाथया न्ह्योने च्वना, न्यागू शुद्धगु चामरं गायका, त्रिकालेसं थुगु महेश्वरं याःगु स्तोत्र पाठ याई, वयात सुकीर्ति रूपो आयु, यश, विद्या, सुख, जन, धन, सन्तान, सप्तवृद्धि प्राप्त जुया, अन्तकालस दुःख रहितगु, सत्सुख भोगयागु सुखावति भुवनस वास लाई ।

अनंलि, देवताया राजा इन्द्रं याःगु स्तोत्र–

नौमि श्री शाक्यसिंहं सकल हितकरं धर्मराजं महेशं ।
सर्वज्ञ ज्ञानकायं त्रिमलविरहितं सौगतं वोधिराजं ।।
धर्माधारं मुनीन्द्रं दशवल वलिनं श्रीघनं विश्वरूपं ।
सम्बुद्धं लोकनाथं सकलभयहरं संस्थितं मर्त्यलोकं ।।...

सुनां, देवताया राजा इन्द्रं याःगु स्तोत्र श्री बुद्ध भगवान तथागतया न्ह्योने च्वना पाठ याई, वयात इन्द्र आदि लोकपालपिसं सदां रक्षा याई, हानं सदां दुःखयागु भय रहित जुया आनन्द सुख प्राप्त जुई, अन्तकाले लोक मध्ये बांलाना देवपुत्रपिसं वासयाना च्वंगु स्वर्ग भुवनस वास लाई ।

थुगु प्रकारं, सत्वहितैषी, परम कारुणिक, श्रीसर्वज्ञ भगवान बुद्ध, वसपोलयात ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर, इन्द्र, नक्षत्र, राशीया अधिपतिपिं नवग्रह, स्वर्गया वैद्य

सनत्कुमार इत्यादि थुमिसं स्तोत्र या:गु भद्रकल्पावदानया प्रथमोऽध्याये दु ।

श्री भगवान मृगदावने विहार याना च्वना बिज्या-बले, अन काशी देशे वेदशास्त्रं पारंगत जुया च्वंपिं, भद्रवर्गीय गोष्ठी ब्राह्मणपिं स्वीह्म । यायजूक ब्राह्मणपिं स्वीह्म । मैत्रायण ब्राह्मणया पुत्र वेदशास्त्रं पारंगत जुया हिमालय पर्वते वना तपस्या याना च्वंह्म पूर्णऋषि, वया शिष्यपिं सहित स्वीह्म । थुमित चूडाकर्म याना भिक्षु छुना, बोधिज्ञानयागु शिक्षा-दीक्षा बिया, थ:गु शासने दुथ्याका बिज्यात ।

थनंलि हानं अवन्तिपुर धैगु देशया, मर्कटाभिध धैगु थासे वेदशास्त्रं पारंगत जुया च्वंह्म, पण्डित् जय धैह्म ब्राह्मणया पुत्रपिं उत्तर व नालक, थुपिं निह्म बिन्ध्याचल पर्वते पाजु धृतऋषिया थाय् वना, थ:पिनिगु खँ कना, पाजु धृतऋषि व वया शिष्यपिं न्यास:ह्म मुंका, मृगदाबने श्री भगवान बिज्याना च्वंगु आश्रमे वने धका प्रस्थान याना व:बले, काशी क्षेत्र मृगदाबनया समीपस भागीरथी नदीयागु तीरे आश्रम याना च्वंपिं तीर्थिक, जटिल, महन्ततसें खना, अमिसं धा:गु वादविबादया प्रत्युत्तर बिया व-वं, हानं छगू आश्रमे च्वंह्म अजिन धैह्म ऋषि खना, आदरतया स:ता न्यन । नालकं थ:गु खँ बृत्तान्त

कन। थुगु खँ न्यना अजित ऋषि खुसिजुया, नालकयात धाल। हे साधु! हे नालक! छलपोलयागु अमृत समानगु वाक्य न्यना, जि सन्तोष जुल, जितः नं छलपोल नापं ब्वना यंका बिज्याहुँ धका नालक नापं वल।

थनंलि, नालकं पाजु धृतऋषि, अजितऋषि सहित सकल शिष्यवर्गपिं नाप गमन याना वःबले, छगू आश्रमे संजयीमुनिं खना, आमन्त्रण याना न्यन। नालकं थःगु खँ बृत्तान्त कन। संजयीमुनिं धन्य-धन्य छलपोलपिं धका सत्कार–पूजा–मान्य याना फलमूलादि भोजन याकल। संजयीमुनियागु सत्कार–पूजा–मान्य खना नालक खुसि जुया धाल। धन्य–धन्य, तपस्वी थैंह्म छलपोल, शुद्धचित्त, पाहाँ वःपिं खना कुमचा, प्रेमभाव दु। थथ्ये नालकं धाःगु खँ न्यना, संजयीमुनिं धाल।

भो सत्पुरुष! छलपोलपिन्त पूजायानागुलिं जिपिं भाग्यमानी ज्वीगु जुल, छाय्धाःसा मुनिश्वरपिसं धैतःगु दु। गथ्ये धाःसाः–

धर्मिष्ठानां सुसम्मानात् पडंश फल माप्स्यते।
अधर्मिष्ठं च सम्मानात् नारके पतनं भवेत्॥

धर्मिष्ठ–पुण्यात्मा, सदाचारी सज्जनपिन्त, आदर पूर्वक, सत्कार याना, पूजा याना, सेवायानागु पुण्यया

फल वसपोलपिनिगु खुगू भागे छगू भाग पुण्यफल प्राप्त जुई । अधर्मिष्ठ, अधर्म–शील रहितपिं, पापात्मा, दुराचारी–दुष्टजनपिन्त सत्कार याना, नका-त्वंका, सेवा यानागुया फल नं अमिसं या:गु कर्मया अनुसारं खुगू भागे छगू भाग फल प्राप्त जुया, नरके पतन ज्वी धका धैत:गु दु ।

उक्तं च– हीन सेवा नकर्त्तव्यो कर्त्तव्यो महदाश्रय ।
पयोऽपि शौण्डकी हस्ते वारुर्णीत्यभिधीयते ।।

हीन–नीच, दुराचारी–मूर्ख, शील रहितपिं पृथक-जनपिनिगु सेवा याय् मज्यू। उच्च-सदाचारी, बुद्धिमान्, शील सम्पन्नपिं सज्जनवर्गया आश्रययागु सेवा याय् मा: । छाय् धा:सा– सत्पुरुषपिनिगु न्ह्योने उच्च जातिपिसं, नीच जाति दुराचारीपिनिगु सेवा याना जुल धा:सा उच्च जातियात जूसानं, थुमित नीच जाति धका हे च्वनी । गथ्ये मद्यपान याना ज्वीपिं मनुष्यपिनिगु लाहातं दुरु ज्वना वल धा:सां व दुरुयात दुरु धका च्वनी मखु, मद्य धका हे च्वनी । वथ्यंतु–

असत् सम्पर्क दोषेण: विद्वानपि विनश्यति ।
मसी संसर्गतो नूनं दुग्धं च श्यामतायते ।।

असत्–मूढ, दुराचारीपिं नाप संसर्ग याना ज्वीगु दोषं याना विद्वान् सदाचारी, पण्डितपिंनापं स्यना वनी ।

गथ्ये हाकुगु मसि नाप तुयूगु दुरु संसर्ग याःगुलिं, व तुयूगु दुरुनं हाकुगु मसि समान जूवन । तदर्थ– अथ्ये ज्वी धैंगु सीका, हीन–नीच, अधम, दुराचारी–दुर्जनपिं नाप संसर्ग याय्गु तोता, लिचिला, उच्च उत्तम, सदाचारी, शुद्धसत्व, सत्पुरुषपिंके श्रद्धाभाव तया, सत्कार पूजा-मान्य याना सेवा याय्माः । थौं छलपोल-पिन्त पूजा-भाव याना सत्कार यानागुलिं जिपिं खुगू अंशे छगू अंश भोग याईपिं जुल । अथ्येया कारणे, छलपोलपिं सकलें याकनं जगत्या गुरु श्री भगवानया आश्रमस बिज्याना, जिपिं सकसिगु भाषा नं प्रणाम याना हल धका बिन्ति याःना बिज्याहुँ । थथ्वे संजयी मुनिं धाःगु न्यना, नालकया मती हर्षमान याना, धाय् माःगु खँ धया बोध याना अनं प्रस्थान याना वंगु बेलस छगू थासे निग्रन्ठ जोगी च्वनाच्वंगु आश्रमे थ्यन । अन अभिमानि निग्रन्ठ जोगीं नालकं धृतऋषि, अजितऋषि सहितं आपालं शिष्यजनपिं मुंका वःगु खना, छिपिं गन वनेत वया धका न्यन । नालकं यथार्थंथे श्री भगवानयागु आश्रमे वनेत वया धका धाय्मात्रं मिखा ह्याउँक कना, हुँकार शब्द याना, वाथाक्क दना, छिपिं थन वेमते धका निवारण यात । नालकं निग्रन्ठ जोगी तंम्वेका थःपिन्त निवारण याःगु खना, मुसुहुँ ह्लिला धाल ।

अहो आश्चर्य ! धन्य-धन्य, श्री भगवान बुद्ध, शान्त मूर्ति जुया, राग-द्वेष-मोह दग्ध जुया च्वंपिन्त राग-द्वेष-मोह शान्त याना बिज्याह्म धका प्रशंसा याना, पाजु धृतऋषि, अजितऋषि सहित सकल शिष्यवर्गपिं मुंका याकनं श्री भगवान दर्शन याय् धका तत्पर याना भागीरथी नदीयागु तीरे उखें-थुखें स्वया गङ्गायागु तीरं-तीरं वःबले, छगू थासे नागराजापिं सकलें मुना सभाजुया च्वन, लोकपिं नं सकलें मुना स्वैच्वन । नालकं नं थन छुथ्यें धका अन विश्राम याना स्वैच्वन । उगु समये एलपत्र नागराजा उगु सभास वया, नागराजापिन्त धाल । हे नागलोकपिं ! थौं जि छिमिके खँ छगू न्यने, जि न्यनागु खँया उत्तर सुनां बिल, वयात १००० पल सुवर्ण बी । जि न्यनेगु खँ छु धाःसा—

थ्व संसारे लोकपिनि अधिपति राजा सु ? स्वैत रजस्वर धाई ? हानं छुं मस्यूह्म बाल (मूर्ख) धका स्वैत धाई ? थ्व खँ कनेफुह्मयात महापण्डित धका मानेयाना जिगु जीव दतले, वयागु दासजुया च्वने । थथे एलपत्र नागराजाँ न्यंगु खँयात अन सुनानं छुं धाय्मफया, वं-वैगु वं-वैगु ख्वाः जक स्वैच्वन ।

एलपत्र नागराजां न्यंगु खँयात अन सुनानं अथ्ये-थथ्ये धका धाय्मफुगु स्वया, नागराजायात नालकं धाल ।

हे नागेन्द्र ! थन छलपोलं न्यंगु खँ कनेफुपिं सुं मदु, छलपोलया न्यनेगु इच्छा जूसा, श्रीभगवानयागु आश्रमस बिज्याहुँ, जिपिनं अन हे वने त्यनागु खः। वसपोलं जक कनेफै धका नालकं धास्थंलि नागराजा खुसि जुया नालकनापं वन ।

थनंलि नालकं एलपत्र नागराजा, ऋषिपिं, ऋषिया शिष्यपिं सकलें मुंका, मृगदावनस वना श्री भगवान प्रमुख भिक्षुगणपिन्त प्रदक्षिणा याना, एकान्ते च्वना लाहात हाजलपा बिन्ति याना च्वन ।

एलपत्र नागराजा श्री भगवानया न्ह्योने वना, प्रदक्षिणा याना बिन्ति यात ।

हे भगवन् ! छलपोल सर्वज्ञ, छलपोलं मस्यूगु छु दु, अतः छलपोलयाके जिं छगू प्रश्न न्यने धका वया छलपोलं जितः कना बोधयाना बिज्याहुँ धका नागराजां बिन्ति यासेंलि, श्री भगवानं आज्ञा दयका बिज्यात ।

हे नागेन्द्र ! छं छु प्रश्न न्यने धका वया, छं जितः धाः, छंगु मनोरथ पूर्ण याना बिई । श्री भगवानं थथे आज्ञा दयका बिज्यागु न्यना, नागराजां बिन्ति यात ।

श्री भगवानयाके नागराजां य्यंगु प्रश्नः–

कोऽत्र लोकाधिपो राजाः कथं भवेद्रजस्वरः ।
कथं नाविरजो वालः इत्युच्यते कथं जिन ।।

हे सर्वज्ञ, हे भगवान् ! थ्व सन्सारे लोकया अधिपति राजा सु ? रजस्वर धका स्वैय धाई? स्वैत विरज (निर्दोष) मदुह्म बाल (मूर्ख) थ्वथे धका धाई ।

भगवानं ब्यूगु उत्तरः–

धर्मलोकाधिपो राजाः राज्यपालो रजस्वरः ।
विरक्तः विरजो मूढः वालारति निगद्यते ।।

हे नागाधिपति ! लोकपिनि अधिपति राजा धर्म । राज्य पालना याःह्म रजस्वर । निरन्तर कर्तव्य-अकर्तव्य, हित-अहितयागु ज्ञान छुं मदुह्मयात बाल (मूर्ख) धाई ।

प्रश्नः– केन स उच्यते वालः किञ्चनुदति पण्डितः ।
योग क्षेमी कथंस्याच्च तन्मे आख्यातु मर्हसि ।।

हे सर्वज्ञ ! वैत छुया निम्ति बाल (मूर्ख) धका धाल । छु सःह्म, छु स्यूह्मयात पण्डित धाई । हानं छु याःह्म, छु जूह्मयात योगक्षेमी धका धाई । छलपोलं जितः आज्ञा दयका बिज्याहुँ ।

उत्तरः– योगोहि मुह्यते वालः योगोमुनति पण्डित ।
सर्वयोग समायुक्तो योगक्षेमोती कथ्यते ।।

हे नागेन्द्र ! कल्याण-अकल्याण, धर्म-अधर्मयागु ज्ञान विचार याना, योग याय्मसःह्मधात बाल (मूर्ख) धका धाई । कुशल-अकुशल, हित-अहितयागु ज्ञान विचार याना योग याय्सःह्मयात पण्डित धका धाई । कर्त्तव्य-अकर्त्तव्ययागु ज्ञान विचार याना, मदुगु ज्ञान दय्का, दुगु ज्ञानयात रक्षा याना, योग याना, सकल योग ज्ञानं पुरे जूह्मयात योगक्षेमी धका धाई । थुजोह्म योगक्षेमी धर्मीष्ठयात सम्मान याना सेवा याय्गु योग्य ।

सुनां थुजोह्म योगक्षेमीयागु सेवा याना, श्री त्रिरत्न-यागु शरणे च्वना, बोधिचर्य्या व्रत धारणा याना च्वनी, वया सम्पूर्ण पाप क्षय जुया काय-वाक-चित्त शुद्ध जुई, बोधिज्ञान लाना, निर्वाण मोक्षपद प्राप्त जुई धका श्री भगवानं आज्ञा दयका बिज्यात । श्री भगवानं आज्ञा दयका बिज्यागु वाक्य न्यना, एलपत्र नागराजा खुसि जुया, प्रसन्नगु ख्वाः याना, श्री त्रिरत्न स्मरण याना, बोधिचर्य्याव्रत धारण याना च्वन ।

थनंलि श्रुतिधर जुया च्वंह्म नालकं चूडाकर्म याय्गु इच्छा याना ख्वाः चकंका श्री भगवानयागु न्ह्योने वना, चरणकमले भोपुया, लाहात हाजलपा बिन्ति यात ।

भो कृपात्मक जगत्गुरु, श्री भगवान् ! जिपिं सकलें चूडाकर्म याना, भिक्षु चर्य्याय् च्वना, निर्वाण–

मोक्षपद साधना याय्गु इच्छां छलपोलयागु शरणे वया, छलपोलं जिम्ति कृपा दृष्टि स्वया, चूडाकर्म याना भिक्षु चर्य्याय् तया, मोक्ष वनेगु ज्ञान उपदेश बिया बिज्याहुँ धका बिन्ति यात। श्री भगवानं नालक प्रमुख थुपिं सकसियां चित्त निर्मल शुद्ध जूगु खना, प्रव्रज्या उपसम्पदा बिया, सप्तत्रिंशत्सम्बोधिपाक्षिका, चतुरार्य्य-सत्य, आर्य्याष्टाङ्ग मार्गयागु ज्ञान उपदेश बिया, अर्हत् फले प्रतिष्ठित याना बिज्यात। उलि मध्ये नालक छह्मस्यां मुनिचर्य्या प्रार्थना यास्येंलि, वयात मुनिचर्य्या-यागु शिक्षा दीक्षा उपदेश बिया बिज्यात।

हानं मथुरा शहरे महाभाग धैह्म श्रेष्ठीया स्त्री प्रियंवदाया गर्भं जन्म जूह्म पुत्री कुटिलांगीह्म त्रियंत्रिका धका नामाकरण याना तःह्म बालिका छह्म परिब्राजक-यात बिया छ्वस्यंलि परिब्राजकं यना थःगु शासने प्रब्रजित याना ब्रह्मचर्य्ये तया, बिद्याध्ययन याका ततं, क्रमशः कुटिल अङ्ग तना, हृष्टपुष्टगु सुन्दर शरीर जुया वेदादि सम्पूर्ण शास्त्रं पारंगत जुया, महाधी धका नां प्रचलित जुल।

उगु समये दक्षिण दिशायाह्म ब्राह्मण वेदशास्त्रं पारंगत जुया, ब्रह्मचर्य्य पालन याना तच्चोकं अभिमान दुह्म, विद्याकर धका नां प्रख्यात जुया चवंह्म नाप छन्हु

थुपिं निह्म शास्त्र वाद जुस्यंलि, निह्मस्यां कामरूपी अग्नि दाह जुया, ब्रह्मचर्य्य भ्रष्ट जुया दुह्म, सभिक धका नामकरण याना तःह्म ब्राह्मण, वनं मां महाधी, बौ विद्याकरया द्वारं चतुर्वेदादि सम्पूर्ण शास्त्रं पारंगत जुस्यंलि महावादी जुया, लोके दक्व विद्वान् पण्डित-जनपिं नाप, संवाद याना त्याके धका मां—बौयाके वचन कया, संन्यास रूप कया यतिव्रत धारणा याना, गन-गन विद्वान्जनपिं, ब्रह्मचारी, संन्यासी, ऋषिमुनिपिसं वास याना च्वंगु दु, अन-अन वना संवाद याना त्याका, क्रन्-क्रन् अभिमान बृद्धि जुया, देश-विदेश सकभनं भ्रमण याना सकलनाप संवाद याना त्याके धुस्येंलि, वैगु मती आः जिनाप संवाद याना त्याकेफुपिं सुं दैमखुत, जगते सकल लोकपिसं गुरु धका मान्य याना तःह्म बुद्ध छह्म दनि, व च्वनाच्वंगु आश्रमे वना, वनाप संवाद याय् धका मती तया, श्री भगवान बिज्याना च्वंगु आश्रम मृगदावने वल । अन मृगदावने श्री भगवान पूर्णिमाया चन्द्रमाथ्यें निर्मल रश्मि प्रकाश याना, आपालं शिष्य-गणपिसं चाःउयका सभामण्डलया दथ्वी बिज्याना च्वंगु खना, स्वाना तःगु थांथ्यें फितिक मसंस्यें, स्थीर दृष्टि याना स्वैच्वन । लिपा अभिमान घटे जुया श्रीभगवानया न्ह्योने वना बिन्ति याना धाल ।

भगवन् तद्विजानीयात् यदर्थेऽहमिहाव्रजेत् ।
तद्भवान् मे मनोवाञ्छा संपूरयितुमर्हसि ।।

हे भगवन् ! छलपोलयाके खँ छगू न्यने धका जि थन वया, व छलपोलं सिहे स्यू, अथ्यया निम्ति छलपोलं जिगु मनयागु इच्छा पूर्ण याना बिया बिज्याहुँ ।

इति संप्रार्थितं तेन श्रुत्वा स भगवान् जिन ।
तं सभिक समालोक्य विहसन्नेवमादिशत् ।।

थथ्ये सभिक संन्यासिं बिन्ति याःगु न्यना, श्री भगवानं व सभिकयागु ख्वाः स्वया, मुसुहुँ ह्लिला आज्ञा दयका बिज्यात ।

श्रृणु साधो महाभाग यदर्थे त्वमिहागत ।
तत्तो संपूरयिष्यामि समाख्याहि समीहितं ।।

हे साधु, हे महाभाग ! छ थन थ्यंक वया, छु खँ न्यने त्यना, व खँ छं न्य, छं न्यंगु खँया इच्छा, जि पूर्ण याना बिई ।

इत्यादिष्टं मुनीन्द्रेन श्रुत्वा स सभिक मुदा ।
भगवन्तं तमालोक्य साञ्जलि रेवमब्रवीत् ।।

थथ्ये मुनि मध्ये इन्द्र जुया बिज्याह्म श्री भगवानं आज्ञा दयका बिज्यागु न्यना, व सभिकया मने हर्षमान याना, श्री भगवानयागु ख्वाः स्वया लाहानिपां जोरे याना बिन्ति यात ।

भगवन् भवता प्राप्तं किं ज्ञानं किञ्च व्रतं ।
यत्सम्बुद्धो भवान् ख्यात एतदादिष्टुमर्हसि ।

हे भगवन् ! छलपोलं छु ज्ञान ज्वना, छु व्रत धारणा याना बिज्याना ? छु चर्य्या यानागु पुण्यया प्रभावं लोके सम्यक्सम्बुद्ध भगवान् धका नां प्रख्यात जुल ? थुगु खँ जितः आज्ञा दयका बिज्याहुँ ।

इति तत्प्राथितं श्रुत्वा सर्वमानी मदापहः ।
भगवान् सभिकं दृष्ट्वा तदुत्तरमुपादिशत् ।।

थथ्ये सभिकं बिन्तियागु न्यना, अभिमानयागु तेज दक्वं नाश याना बिज्याह्म श्री भगवानं सभिकयागु ख्वाः स्वया आज्ञा दयका बिज्यात ।

कथमज्ञोसि सभिक सर्वविद्या विचक्षणः ।
श्रूयतां कथयिष्यामि संक्षेपात् सावधानतः ।।

हे सभिक ! छला सकल विद्या–शास्त्रे निपुण जुया च्वंह्म, थुलि खँ हे छं गथे मसिल ? छं जिके सम्यक्सम्बुद्ध धायका लोके नां प्रख्यात जूगु खँ न्यन, आः थुगु खँ, छंगु चित्त बोध याय्‌या कारणं संक्षिप्तं जि कने, छं मन समाधान याना न्य ।

बोधिचर्य्या व्रतं धृत्वा संप्राप्य बोधिमुत्तमां ।
सम्बोधयति यः सर्वं ससम्बुद्धो निगद्यते ।।

सुनां बोधिचर्य्या व्रत धारणा याना उत्तमगु बोधि-ज्ञान लाना, सकल लोकपिन्त बोध याई, वैत सम्यक् सम्बुद्ध धका धाई ।

मारश्रयं गृहंत्यक्ता निःक्लेशो विजितेन्द्रियः ।
सर्वसत्व हितार्थेन चरते यो तप कृतं ।।

मारया आश्रय जुया चवंगु गृह त्याग याना, क्लेश रहित जुया, इन्द्रिययात जिते याना सकलसत्वप्राणिपिन्त हित याय्‌या निम्ति सुनां तपस्या याई ।

सोऽर्हत् भिक्षु विशुद्धात्मा चतुर्ब्रह्म विहारिकः ।
सद्धर्म श्रावकः संघः स योगी यति रुच्यते ।।

गुह्म अर्हत् भिक्षुं चित्त शुद्ध याना, चतुर्ब्रह्म विहारे चवना, श्रावक संघपिन्त सद्धर्म चले याका जुई, व योगीयात यति धका धाई ।

मायो भवं जगन्भत्वा स्वपरात्म हितार्थ भृत् ।
बोधिचर्य्या व्रतं धृत्वा चरते यो जगद्धिते ।।

सुनां थ्व सन्सार खालि मायां जक दैचवंगु धका सीका, थःगु, परयागु आत्मा हित याय्‌गु बोधिचर्य्याव्रत धारणा याना जगत् हित याना जुई ।

सः श्रवणो महाभिज्ञो भद्रश्री सद्‌गुणाश्रयः ।
बोधि सत्वो महासत्वो सर्व धर्मार्थ भृत्स्मृतः ।।

गुह्मस्यां सकलसत्व प्राणिपिन्त, हित–सुख कल्याण यायगुया ऐश्वर्य्य, सद्‌गुणया आश्रय जुया, बोधिसत्व–महासत्व धायका सकल धर्मया अधिपति सर्वज्ञ तथागत जुया लोकपिन्त हित–सुख याना जुई, उह्मयात लोके सम्यक्सम्बुद्ध भगवान धका धाई ।

हे सभिक ! जिं थ्व हे ज्ञान ज्वना, चित्तयात दृढ याना, (अहं–मम) जिं–जिगु धैगु अभिमान तोता, सकलयात समान खना, ब्रह्मचर्य्य पालन याना, लोक हित यायगु बोधिचर्य्याव्रत धारणा याना जुया, थुगु पुण्यया प्रभावं मारजित् जुया, अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाना, सम्यक्सम्बुद्ध भगवान् धायका च्वना धका श्री भगवानं आज्ञा दयका बिज्यात ।

इत्युत्तरेण सदिष्टं श्रुत्वा सः सभिक पुनः ।
साश्चर्य उत्तरं विज्ञं प्रणत्वा च न्यवेदयत् ॥

श्री भगवानं थथ्ये उत्तर ब्यूगु न्यना, आश्चर्य चायाः सभिकं पुनर्वार सर्वज्ञनाथ श्री भगवानयात नमस्कार याना बिन्ति यात ।

उत्तर ब्राह्मणाः के च स्नातकाश्च कथं द्विजाः ।
वैदिकाश्च कथं विप्राः श्रोत्रियाश्चापि ते कथं ॥

हे भगवान्! थ्व लोके स्वेत १ ब्राह्मण, २ स्नातक, ३ द्विज, ४ वैदिक, ५ विप्र, ६ श्रोत्रिय धका धाई ।

क्षेत्रज्ञश्च कथं वेदि कथं च ब्रह्मचारिणः ।
ऋषयश्च परिव्राजः मुनयश्च तपस्विनः ॥

अले ७ क्षेत्रज्ञ, ८ ब्रह्मचारी, ९ ऋषि, १० परिव्राज, ११ मुनि, १२ तपस्वि धका स्वैत–स्वैत धाई ।

यतयः योगिनश्चापि कथं केनापि कर्मतः ।
एतत्कर्म समाख्याय सम्वोधयितु मे मनः ॥

हानं १३ यति व १४ योगी धका थ्व ङिम्यता, छु-छु कर्मयानो जूपिन्त धाई, थुलि कर्मयागु छगू-छगू वाक्यया खँ कना, जिगु मन बोध याना बिज्याहुँ धका बिन्ति यात ।

इति संप्रार्थितं तेन उत्तरोति मुनिश्वरः ।
तं सभिकं समालोक्य विहसन्नेवमादिशत् ॥

थथ्ये सभिकं हानं बिन्ति यास्येंलि, मुनि मध्ये ईश्वर जुया बिज्याम्ह श्री भगवानं व सभिकयागु ख्वाः स्वया, मुसुहुँ ह्लिला वं न्यंगु छगू-छगू वाक्यया खँ कना बिज्यात ।

ये च शुद्धान्मनोऽहिन्सा धर्माश्रिता स्तपस्विनः ।
शुद्ध सम्वर संधाना योगाभ्यासे सु चातुराः ॥
स्व परात्म समाचाराश्चतुर्ब्रह्म विहारिणः ।
वेद धर्मार्थ भर्तारः सन्तस्ते ब्रह्मणाः स्मृताः ॥१॥

सुनां चित्तयात शुद्ध याना, धर्मयागु आश्रय, दोष रहितगु, उत्तम श्रेष्ठगु, स्मृति धारणा याना, योगाभ्यास

यायगुलि विचक्षणजुया, तपस्यायाना, थःगु आत्मा व परयागु आत्मा उथ्येंधका सीका, चतुर्ब्रह्मविहार धारण याना, अहिंसकजुया, वेदधर्मया निमित्ते नेताजुया, लोक हित सुखज्वीगु बाक्य उपदेशबियाजुई, वजोपिं साधुजन-पिन्त ब्राह्मण धाई ।। १ ।।

स्नात्वा तीर्थेषु योनित्य शुद्ध शोला: जितेन्द्रिय: ।
ब्रह्मव्रत्त चरणास्ते नि कांक्षा: स्नातका: स्मृता: ।।२।।

सुनां ह्लिथं तीर्थेवना, स्नानयाना, इन्द्रिययात जिते याना, दोषरहितगु शील पालनयाना, छुकीयागुं आशा अभिलाषा मयासे, ब्रह्मचर्य्य ब्रतयागु अनुष्ठानयानाजुई, व जोपिन्त, स्नातक धाई ।। २ ।।

संस्कार परिशुद्धा: ये वेदधर्मा: समाचरा: ।
ब्रह्मचर्य्या ब्रतं धृत्वा चरन्ते ते द्विजा: स्मृता: ।।३।।

सुनां संस्कारयागु क्रिया-कर्म शुद्धयाना, ब्रह्मचर्य्या ब्रत्त धारणयाना, वेद धर्म चलेयानाजुई, वजोपिन्त द्विज धका धाई ।। ३ ।।

शुद्ध शीला: समाचारा: वेदधर्मार्थ साधका ।
ब्रह्मवृत्ति समाधानास्तेनास्ते वेदिका: स्मृता: ।।४।।

सुनां शीलयागु आचरण शुद्धयाना, वेद धर्मया ऐश्वर्य्य साधन यायगुलि चित्त समाधान याना, जनतापिन्त

सन्तोषकारकगु ब्रह्मबृत्तिया व्यवहार न्यंकाजुई, वजोपिंत वैदिक धाई ।। ४ ।।

ये ब्रह्म सम्वरं श्रुत्वा संचरन्ते सदा शुभे ।
सद्विश्वे पूरयन्त्यर्थं ते विप्राः कथ्यते बुधैः ।।५।।

सुनां उत्तमपवित्रगु ब्रह्मचर्य्य धारणयाना, सदां कल्याणकारकगु सद्धर्मया विधि पुरेयाना, क्रिया-कर्म चले यानाजुई, उमित ज्ञानिजनपिसं विप्र धाई ।। ५ ।।

ये सुधीराः महावीराः सर्वमत्व हितोद्यताः ।
वेद भद्रार्थ भर्तारः प्राज्ञास्ते श्रोत्रियोः स्मृताः ।।६।।

गुह्म मनुष्य महाबुद्धिमान्‌जुया, सकल सत्वप्राणिपिन्त, हित-सुख याय्‌गुयालागि साहस पूर्वक उद्योगयाना विश्वे कल्याणकारकगु वेद धर्म बोधकशास्त्रया नेताजुया अध्ययन याना जुई, उमित शास्त्रज्ञजनपिसं श्रोत्रिय धका धाई ।। ६ ।।

सर्वेषामिन्द्रियाणां यत् क्षेत्रमात्मा समाश्रयात् ।
तद्विशुद्धि विजानोते सतु क्षत्रज्ञ उच्यते ।।७।।

गुह्म मनुष्यं दुन्यें-पिन्यें, ज्ञानेन्द्रिय-कर्मेन्द्रिय, दक्व इन्द्रियया आश्रय स्थान आत्मा धका सीका, उकियागु विशुद्धिसमेतं सीका काई, वजोपिन्त क्षेत्रज्ञ धाई ।।७।।

ये मैत्रीमुदितात्मानः कारुण्यार्दित मानसाः ।
उपेक्ष्यं सचरन्तेर्थं भद्रं ते ब्रह्मचारिणः ।।८।।

सुनां प्राणियागु अवस्थाखना, मती तच्चोकं दुःख तायां, मैत्री-करुणा-मुदिता-उपेक्षा, थ्व प्यंगू चतुरब्रंह्म विहार धारणा याना, प्राणिपिन्त हित-सुख याना जुई, उजोपिन्त ब्रह्मचारी धाई ।। ८ ।।

संसार विरतोत्मानः निर्वृत्ति सुख लालसाः ।
प्रव्रज्या व्रत संचारास्ते परिव्राजकाः स्मृताः ।।९।।

गुह्म मनुष्यं सन्सारयागु वन्धनं छुतयेजुया, निर्वाण सुखपदे च्वनेगु वाञ्छायाना, प्रब्रज्याब्रत ग्रहणयाना शील पालना यानाजुई, उमित परिब्राजक धाई ।। ९ ।। -

ये च ब्रह्म समाचाराः महासत्वाः महर्द्धिकाः ।
ऋषयस्ते समाख्याता स्वर्गादिः पदसाधिनः ।।१०।।

गुह्म ऋद्धिवान् महासत्वं ब्रह्मचर्य्यायागु आचरण याना, वनखण्डेच्वना, स्वर्गादि अन्य भुवनयागु पदसाधन यानाच्वनी, वजोपिन्त ऋषि धाई ।। १० ।।

ये भव गति संचाराः निःसंगाः सुस्थितेन्द्रियाः ।
मौन चर्य्या समाचाराः सन्तस्ते मुनयः स्मृताः ।।११।।

सुनां सन्सारयागु गति विचारयाना, स्वैगु छुंयागु सम्वन्धतां संगतयायगु इच्छामदया, इन्द्रिययात दमन याना, मौनचर्यासि च्वनी, व साधुजनपित मुनिधाई ।।११

निरपेक्षस्य कायेऽपि ये चरन्ते तपोव्रतं ।
तपस्विनस्ते आख्याताः भद्रश्री सद्गुणार्थिनः ।।१२।।

सुनां सदां कल्याणकारकगु ऐश्वर्य्य सुख, सट्गुण प्राप्तयाय्गु अभिलाषां, थःगु शरीर आदि छुकोयागुं स्वैगुं आशा शंका छुंमयासे, तपोवने वना तपस्या याना च्वनो, उमित तपस्वी धाई ।। १२ ।।

ये मायारति निष्कांक्षा निःक्लेशाः विजितेन्द्रियाः ।
निर्ममो संयमात्मानो यतयस्ते निरञ्जनाः ।।१३।।

गुह्म मनुष्ययाके माया-ममता, जि-जिगुधैगु, छुकी यागुं रति-प्रीतियागु आकांक्षा मदया, क्लेशवर्जितजुया इन्द्रिययात दमनयाना, थःगुचित्त वशेतया, छुकीयागुं छुं दोषं लिप्तमज्वीक अलग जुयाच्वनी, उजोपिन्त यति धका धाई ।। १३ ।।

ये विश्वास समाचाराः निर्विकल्पाः निराश्रयाः ।
समाधि निहितात्मानो योगिनस्ते निरञ्जनाः ।।१४।।

गुह्मस्या भवयागु आश्रय रहितजुया, काय-वाक-चित्तं, क्वातुक उत्तमगु व्यवहारयाना, आकार रहितगु, निराकार शून्यतायागु, निर्विकल्पगु समाधि योगयाना च्वनी, उजोपिन्त यति धाई ।। १४ ।।

एते भव विनिर्मुक्त्वा प्रव्रज्या व्रत चारिणः ।
परि शुद्धेन्द्रियात्मान संयायु परमांगति ।।

सुनां सन्यास ब्रत ग्रहणयाना, थ्व छिप्यंगूलि छगू

चर्य्या चलेयानाजुई, वया शरीरे दुन्यें-पिन्यें इन्द्रियदक्व शुद्धजुया, संसारयागु बंधनं मुक्तजुया मोक्षपद प्राप्तजुई ।

एतत्स्वल्प तरार्थोऽपि कथं न ज्ञायते त्वया ।
विद्याभिमानिना सर्वान् जेष्यामीति मदोद्धतः ॥

थुलिहे छं गथ्येमसिल? छला विद्यायागु गर्वतां सकल नाप शास्त्रवाद याना त्याकेधका अभिमान बह्ले याना जुयाच्वन ।

मानं त्यजस्व सभिक भजैनं शास्त्रपारगं ।
बोधिचर मोक्षकामो प्रव्रज्या व्रतमादध: ॥

हे सभिक! छं आमथ्ये अभिमान बह्ले याना ज्वीमते, अभिमान तोती, भवयागु सागरं पारजुया वनेगु सद्धर्म शास्त्रयागु सेवायाय्गुलि रसयानाजु, यदि छं मोक्ष पद लाय्गु इच्छा दुसा प्रव्रज्या ग्रहण याना बोधिचर्य्या ब्रत धारणायाः धका श्रीभगवानं आज्ञादयका बिज्यात ।

उगुसमये, नालकया दाजु उत्तरभिक्षुं, सभिक संन्यासियात, थःकिजा नालकयागु खँ बृतान्तकन ।

इत्युत्तर गिरं श्रुत्वा सभिकः सातिसाहसः ।
प्रव्रज्या व्रतमाधातुं समभुत्प्रमनाः कृती ॥

थुलि श्रीभगवानयागु उपदेश व उत्तर भिक्षुयागु बचनन्यना, सभिक संन्यासिया चित्त प्रसन्नजुया, मोक्ष

पदलाय्‌त कुशलगु चर्य्यायाय्‌गु उत्साहजुया प्रव्रज्या व्रत धारणयाय्‌गु इच्छायाना, श्रीभगवानयाके बिन्तियात ।

हे सर्वज्ञ नाथ ! हे भगवान्‌ ! छलपोलं जिगु अपराध क्षमायाना बिज्याहुँ, थनिंनिस्यें जि छलपोलयागु शरणे च्वना बोधिचर्य्याव्रत धारणायाना च्वनेगु जुल, जित कृपातया चूडाकर्मयाना, छलपोलयागु शासने दुतकया बिज्याहुँ । थथ्ये वादीजुयाच्वंह्म सभिक संन्यासिं बिन्ति यागुन्यना, करुणाया सागर जुया बिज्याह्म, श्रीभगवानं सभिक संन्यासियात थ:गु जवलाहातं शिरे अधिष्ठान याना चूडाकर्मयाना, प्रव्रज्या-उपसम्पदा बिया, भिक्षु यानाबिस्येंलि, क्रमश: वैंगु काय-वाक-चित्त शुद्धजुया, सकल ज्ञान गुणं पूर्ण जुया, महाभिज्ञ ब्रह्मचारी जुया, बोधिज्ञान साधन याना च्वंह्म जुल ।

थनंलि श्रीभगवानं वाराणसीयाह्म सुप्रबुद्ध सार्थ-बाहया पुत्र यशोदकुमार, वयापासापिं सहित सकलयात श्रामणेर उपसम्पदाबिया, अर्हत्‌फले प्रतिष्ठितयानालि, आषाढशुक्लया पूर्णिमानिस्यें, चतुर्मास प्यलातक अन हे वर्षावास याना बिज्यात ।

थनंलि श्रीभगवानं अन वर्षावास अन्तयाना, भिक्षु गणपिन्त, देश-विदेश-नगर-ग्राम इत्यादि थाय्‌थासे धर्म प्रचारयाकेछ्‌वया, थ:याकचा उरुवेलास बिज्याना, अन

च्वना तपस्यायानाच्वंपिं जटिलत स्वह्म, उरुवेलाकाश्यप नदीकाश्यप, गयाकाश्यप, थुपिं स्वह्मस्यां भिचा उपशेन धैह्म ऋषि, थुमित भिक्षु छुना, प्रब्रज्या-उपसम्पदाबिया, अर्हत्फले प्रतिष्ठितयाना, अनं राजगृह नगरे बिज्याना, बिम्बिसार राजायात धर्मोपदेशबियालि वेणुबने बिज्यानाच्वन। अन राजगृह नगरया निक्वेपाक, उपतिष्यधैगु व कोलितधैगु ब्राह्मण गां निगू दु, गांयागु नामं उपतिष्य धैह्म व कोलित धैह्म, उपिं निह्मस्याकें बैराग उथयेजुया गृहवास त्यागयाना, संन्यासीया आश्रमेवना, प्रब्रजित जुयाच्वंपिं, लिपा बुद्धयागु उपदेश गाथान्यना, गुरुया थाय्‌वना वचनकया, गुरुयाशिष्यपिं बच्छिब्वना वेणुबने वना, श्रीभगवानयाके प्रब्रज्या उपसम्पदा फवना, श्रामणेरपद ग्रहणयास्येंलि, उपतिष्यया नां शारिपुत्र, कोलितया नां मौट्गल्यायनधका, ह्नापायापिं भिक्षुतमध्ये अग्र श्रावक भिक्षुपिंजुया, गनतक श्रीभगवान बिज्यात, अन तक क्रिपालुथ्येंवना, जवे खवे च्वनिपिं जुल।

उगुसमये दीर्घनख संन्यासिं, शारिपुत्र-मौट्गल्यायन निह्मस्यां, प्रब्रज्या ग्रहणयाना भिक्षुजुलधैगुसिया, वैके प्रतिघ उत्पत्तिजुया, ह्याउँक मिखाकना, दण्ड कथिज्वना गन श्रीभगवान बिज्यानाच्वन, अन वेणुवनेवना, श्री भगवान प्रमुख भिक्षुसंघपिन्त, ह्याउँक मिखाकना, स्थीर

दृष्टि स्वैच्वन । श्रीभगवानं व दीर्घनख संन्यासीयात वेदना परिग्रहयागु ज्ञानोपदेश बियाबिज्यात, अले वैगु प्रतिघ शान्त जुया, श्रीभगवानयागु शरणेच्वना, प्रब्रज्या उपसम्पदा ग्रहणयाना भिक्षुजुस्येंलि, भिक्षुमध्ये मुख्यह्म कौण्डिल भिक्षु धका नां प्रख्यातह्म भिक्षु जुल ।

मिथिला नगरयाह्म ब्राह्मण, पङ्कजानन्दया काय् आनन्द, ह्लापायापिं भिक्षुतमध्ये अग्रश्रावक उपाध्यक्ष भिक्षु जुल । मगध देशया पिप्पलायन धैह्म ब्राह्मण, प्रब्रज्या-उपसम्पदा ग्रहणयास्येंलि, भिक्षुपिनिमध्ये अग्र श्रावकभिक्षु, काश्यप धैगु नां प्रख्यातह्म जुल ।

थुगुप्रकारं सत्वहितैषी श्रीभगवानं मोक्षार्थी श्रोता जनपिन्त, सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका, चतुरार्य्यसत्य, आर्य्याष्टाङ्गिकमार्ग, सम्यक्सम्बोधि ज्ञानयागु सद्धर्म उप देशबिया, प्रब्रज्या-उपसम्पदाबिया भिक्षु छुना, अर्हत्फले प्रतिष्ठितयानालि, आपालं भिक्षु संघ शिष्यपिसं सहित याना, थःगु देश 'राज्ये' स वने धका, वेणुवनतोता गमन याना, क्रमश थःगु देश कपिलवस्तु महानगरया समीपस थ्यंका, अन न्यग्रोधाराम धैगु आरामस द्वाहाँ बिज्याना, भिक्षु संघ सहित शिष्यगणपिं मुंका सभामण्डल दय्का, धर्मोपदेश बिया बिज्याना च्वन । श्री भगवानयागु समाचार देशवासीपिसं शुद्धोदन महाराजायात कंवन ।

शुद्धोदन माहाराजां पुत्र श्रीभगवानयागु समाचार न्यना दर्शनयावने धका गौतमी, यशोधरा प्रमुख अंतपुरया सखिजनपिं, गुरु पुरोहित, मंत्री, काजी, भारादारपिंसहित सकलेंमुंका, सलयागु रथसच्वना, देशयागु ध्वाकां पिहाँ बिज्यात, देवदत्त छह्म किसिगया वल। उगुसमये भिक्षु गणपिं भिक्षा फोंवनेधका न्यग्रोधारामं कपिलवस्तु नगर पाखे वःपि, शुद्धोदन माहाराजां खना मन्त्रीयाके न्यन। हेमन्त्री! हुंवःपिं सुखः? मन्त्रीं विन्तियात। भोमहाराज हुंवःपिला छलपोलया पुत्र श्रीभगबानया शिष्यपिं, थथ्ये मन्त्रीं बिन्तियागु न्यना, शुद्धोदन महाराजा खुसिजुया, प्रसन्नगु ख्वाःयाना आज्ञादयका बिज्यात। हेमन्त्री! जि पुत्रया शिष्यपिंहे थुलितक बांला, शान्तमूर्ति इन्द्रियदक्वं निर्मल शुद्धजूगु खनेदुधासेंलि जिपुत्र गथ्येच्वनी धका धाय् मात्रं किसिगया जवपाखेच्वना वःह्म दुष्ट देवदत्तं तंम्वेका ख्वाःखिउँसे च्वंका धाल। भोमहाराज! छलपोलं गथ्ये मसिल, थुपिं शिरमुंडनयाना फ्वनानयाजूपिं, थुमिगु ख्वाः स्वया गनं वनेमत्यो, शिरे तपुलि मदुपिनिगु ख्वाः स्वया वनधाःसा गबलेसं मङ्गल ज्वीमखु, छलपोलया काय्नं थुपिंथ्येंतुं हे, थुपिंनाप छुं फरक मदु। क्षीगुकुले जन्मजुया थौंतक फ्वनानयाजूपिं सु दु? सुंदुगु मखुनि, छलपोलयात जि बिन्ति याय्माःगु मखु। अथ्ययाकारणे लिहाँबिज्याहुँ

धका दुष्ट देवदत्तं धाःगुन्यना, शुद्धोदन माहाराजायागु मती जिकाय्नं भिगु ज्यायाःगु मखुखनीधका मलीनमुख याना रथलिस्वका लिहाँबिज्यात । गुरु-पुरोहित, मन्त्री, काजी, भारादार सहित सकसियां श्रीभगबानयात दर्शन याय्गु निराशाजुया लिहाँवन ।

थनंलि दुष्ट देवदत्तं शुद्धोदन माहाराजां रथ लिस्वका लिहाँ बिज्यागु स्वया हर्षमानयाना, भिक्षुगणपिनिगु न्ह्योनेवना मिखा ह्याउँक कना धाल ।

रे रे भिक्षुत, छिपिं गनवनेधकावया? छिपिं थन नगरे द्वाहाँवयेमते लिहाँहुँ, जिमिराजां छिमिगु ख्वाः स्वयेगु इच्छा मया । थथ्ये मत्सरी देवदत्तं धाःगु वचन न्यना, भिक्षुगणपिं सकलें आश्चर्य्यचाया, थःपिनिगु आश्रमेसंतुं लिहाँवन ।

श्रीभगबानं भिक्षुगणपिं लिहाँवःगुखना, स्यूसानं मस्यूपहयाना न्यनाबिज्यात, भिक्षुगणपिसं थःपिन्त लि छोया हःगु खँ बिन्ति यात । भिक्षुगणपिसं बिन्तियाःगु खँ न्यना श्रीभगवानं आज्ञादयका बिज्यात ।

हेभिक्षुगणपिं! आवंलि छिपिं गनंवना भिक्षा फ्वंवने मते, थन सुनानं श्रद्धातया ब्यूवलधाःसा कया भोजनया धका आज्ञादयका भिक्षुसंघ सहित श्रीभगवान न्यग्रोधा-

रामे विराजमानजुया, सकल लोकांपित, आदि-मध्ये-अन्ते कल्याणज्वीगु सद्धर्मोपदेशबिया बिज्यात ।

थनंलि उगुसमये अन सभाया मध्येस च्वनाच्वंह्म काश्यप भिक्षु आश्रमं दनावना, श्रीभगवानयागु चरण कमले भोपुया बिन्तियात ।

हेभगवन्! छलपोलया बुबा शुद्धोदन माहाराजायात जिवना बोधयाना च्वनाहये, जित वचन बियाबिज्याहुँ धका बिन्तियात । थुगुप्रकारं अन सभास विचक्षणजुया च्वनाच्वंपिं नदीकाश्यप, गयाकाश्यप, उपसेन भिक्षु, आनन्दादि सकलभिक्षुपिसं बिन्तियात । श्रीभगवानं थुपिं स्वैतं वचनमबिसे उदायी भिक्षुयागु ख्वा:स्वया स:ता आज्ञादयका बिज्यात ।

हे उदायी ! जि बुबा शुद्धोदन माहाराजायात बोध याय्गु सामर्थ छंकेदु, अथ्ययाकारणे छवना छंगु ऋद्धि प्रकाशयानाक्यना बोधयाना वा, थथ्ये श्रीभगवानं आज्ञा दयकाबिज्यागु वचनन्यना, उदायीभिक्षुं जगत्यागुरु श्री भगवानयागु चरणकमले शिर भोसुना नमस्कार याना, आकाशमार्गं व्वयावना, शुद्धोदन माहाराजायागु राज सभायाच्वसं आकाशे सकसिनं खनेदय्क, चन्द्रमाथ्यें तेज प्रकाशयाना स्थीरं च्वनाच्वन । उगु वखतस अन सभास

बिज्यानाच्वंह्म शुद्धोदन माहाराजां मंत्रियाके व आकाशे च्वनाज्वंह्म सुधका न्यन, बुद्धिमान्‌जुयाच्वंह्म मन्त्रीं बांलाक विचार याना स्वया ह्मसीका बिन्तियात ।

भो माहाराज ! वला छलपोलया पुरोहितया काय् उदायी ब्राह्मण । थथ्ये मन्त्रीं बिन्तिया:गुन्यना, शुद्धोदन माहाराजा विस्मयचाया, थ:च्वनागु आश्रमंदना बांलाक आकाशे थस्वया नमस्कारयाना आज्ञादयका बिज्यात ।

हे उदायी ! छलपोल गनं बिज्याना ? छुयानिम्ति ह्याउँक चीवरवस्त्रंतिया बिज्यानाधका न्यस्यंलि, उदायी भिक्षुं आशीर्वाद बिया धाल ।

भो राजन् छलपोलया जयज्वीमा, छलपोलया पुत्र सर्वार्थसिद्ध राजकुमारं सम्यक्सम्बोधिज्ञानलाना, बुद्ध भगबान्‌धका धाय्का जगत्‌या गुरुजुया, सकसिनं पूजा मान्य सत्कारयाका, धर्मया राजाजुया विराजमान्‌जुया बिज्यानाच्वन । आ: जि वसपोलयागु शरणेवना, वसपोलयागु शिक्षान्यना, लोकहितयाय्धका भिक्षुजुया, बोधि चर्य्याव्रत धारणा याना च्वना धका तालबृक्ष सिमाया प्रमाणं क्वाहाँवया, अनेक ऋद्धियागु प्रभावक्यना, पुन: भूमिस क्वाहाँवया, शुद्धोदन महाराजा प्रमुख सभालोकपिन्त, श्रीभगवानयागु सत्‌गुणकीर्ति महात्म्य, चतुरार्य्य

सत्य, बोधिचर्य्याव्रतयागु धर्मकना बोधयात । थुगु धर्म न्यना राजा मन्त्री प्रमुख सकलें खुसिजुया, उदायीभिक्षु यात, पंचामृतं सहितयाना क्षीरयागु पिण्डपात्र अर्पण यात । उदायीभिक्षुं राजांब्यूगु पिण्डपात्रकया आशीर्वाद बिया, पंक्षिब्वयावंथ्यें आकाशमार्गं न्यग्रोधारामे वना, मुनीश्वरयागु चरणकमले भःपुया, पिण्डपात्र न्ह्योनेतया प्रसन्नगु ख्वाःयाना बितियानाच्वन । श्रीभगवानं उदायी भिक्षुयागु ख्वाः प्रसन्नजूगुस्वया आज्ञादयका बिज्यात ।

हे उदायी ! थौंला छंगु ख्वाः प्रसन्नजूगु खनेदु, छ वनाथाय् छुजुलधका न्यनाबिज्यारर्येलि, उदायी भिक्षुं अनजूगु खँयाबृतांत बिन्तियात । श्रीभगवानं उदायी यागु विन्तिन्यना प्रसन्नजुया आज्ञादयका बिज्यात ।

हे उदायी! छ वनागु कार्य्य सिद्धजुल, आम छंतधका बियाहःगु पिण्डपात्रेच्वंगु क्षीर भोजनयाना आनन्दं च्वँ धका वचनबिल । उदायी भिक्षुं श्रीभगवानयागु वचन न्यना पिण्डपात्रज्वना पुखूयागु तीरेवना, क्षीर भोजन यायधुंका लिहाँवया, श्रीभगवानयागु देपा पाखे आनन्दं फ्यतुना च्वन । ★

★ थन कपिलवस्तु महानगरे जूगु 'भद्रकल्पावदान'यागु खँ स्वेगु इच्छा दुसा :- पुलांगु ने. सं. १०३४ सालस प्रकाश जूगु, न्हूगु ने. सं. १०९८ सालस प्रकाश जूगु ललितविस्तर सूत्रे दु ।

थनंलि कपिलवस्तु महानगरे शुद्धोदन माहाराजां पुत्र श्रीभगवान बुद्धयागु सद्धर्मोपदेश न्यना, श्री त्रिरत्न यागु शरणेच्वना, बोधिचर्य्या ब्रतयाना बिज्यागु, उगु नगरे वासयानाच्वंपिं, ब्राह्मण-क्षत्रिय इत्यादि प्रजालोक सकसिनंखना सकल्यें खुसिजुया, श्री त्रिरत्नयागु शरणे च्वना बोधिचर्य्या व्रतयानाच्वन । उगुसमये दुष्टह्म देवदत्तं, राजा-प्रजा इत्यादि सकल लोकपिसं, बुद्धयागु सद्धर्मोपदेशन्यना, श्रीत्रिरत्नयागु शरणे च्वना बोधिचर्य्या ब्रतयानाच्वंगुखना स्वेमफया तंपिकया, तीर्थिक संन्यासी योगीजनपिनिगु आश्रमे वना बिन्तियात ।

हे योगीजन ! छलपोलपिं सकल ज्ञान-गुणं परिपूर्ण जुयाबिज्याःपिं, जि छता छलपोलपिंके बिन्तियाय्धका वया, जि बिन्तियाय्त्यनागु छुधाःसा– जि दाजु शुद्धोदन माहाराजाया पुत्र सर्वार्थसिद्धं इन्द्रजालयागु प्रभाव क्यना सद्धर्मोपदेशबिया, छलपोलपिं सकसितं त्याके धुंकल । अथ्ययाकारणे थ्वयात थन तयेमखु, निरंजन वनेयंका वानाथके, वनान्तरस वना सुनां थ्वैगु धर्मकथा न्यंवनी, थुलियातधाःसा लोकपिं संकल्यें छलपोलपिनिगु शरणे वया सेवायाना भजनायाई । थथ्ये देवदत्तं धाःगु खँ न्यना अन आश्रमे वासयानाच्वंपिं, साधु योगीजनपिसं देवदत्तयागु खँ सुनानं रुचिमया, सकसिनं देवदत्तयागु

छ्वा:जकस्वया सुमुक च्वनाच्वन ।

थनंलि दुष्ट देवदत्तं योगीजनंसिं सुनानं छुमधासे थ:त स्वजक स्वैच्वंगुखन। तंम्वयूका लिहाँवया, तीर्थिक यागु उपासना यानाच्वंह्म, वत्सलानन्दधैह्म ब्राह्मणयात स:ताधाल ।

हे मित्र वत्सलानन्द! जि छलपोलयात विश्वासयागु खँछगू ह्लाय्त्यना, छलपोलं न्यनाबिज्याहुँधका देवदत्तं धा:गुन्यना वत्सलानन्दं धाल । हे राजकुमार देवदत्त! छलपोलं छु इच्छायाना बिज्याना, व जित आज्ञादयका बिज्याहुँ, जियाय्फुगु कार्य्यजूसा निश्चयनं यानाबीधका वत्सलानन्दं धा:गुन्यना देवदत्तं धाल । हे मित्र वत्सलानन्द! छलपोल गथिह्मधा:सा, ह्लापांनिस्यें जि भिगुज्या या:सां मभिगु ज्याया:सां जित प्रेमयाना बिज्यानाच्वंह्म अथ्ययाकारणं छलपोलया प्रियजुयाच्वनाह्म मित्रयागु कार्य्यं छगू गुप्तयाना याकनं यानाबिज्याहुँ ।

व कार्य्यं छुधा:सा– शुद्धोदनया पुत्र, दुष्टजुयाच्वंह्म सर्वार्थसिद्धं इन्द्रजालयागु अघोरमन्त्र सयाच्वंह्म यशोधरायागु प्रभावं त:धनाच्वंगु विद्यालाना, लोकपिन्त दृष्टि वन्धनयाना मिखापियका, नानाप्रकारं ऋद्धिबल प्रकाशयाना, लोकपिं सकसिनं सेवायाका च्वन । जि

धाःसा इन्द्रजालयागु विद्या मस, उकिं जित सुनानं मान्य याना सेवामया, थ्वयात मान्ययाना सेवायागुखना, जिगु नुगलं सहयाय् मजिल । अथ्ययाकारणे थ्वैगु जशघातक यायत जि सह्लायाना, थ्वैगु जश नाशयाय्गु यत्न-युक्ति याय्मालधका देवदत्तं धाःगु खँन्यना, बत्सलानन्दं श्री त्रिरत्नयागु नांकया, देवदत्तयागु ख्वाःस्वया धाल ।

हे राजकुमार! छु आज्ञादयका बिज्याना, उलिमछि अपजशलाय्धुंकल, अथ्येनं छलपोलयाके चेतना मदुनि, थुगुज्याला छलपोल तंम्वेकुसां जि याय्मखुधका वत्स-लानन्दं धास्येंलि देवदत्त तंम्वेका, थ्व जिगु ज्या सुनानं यानाबीमखु धका यत्नल्वीका, श्रीभगवान बिज्यानाच्वंगु आश्रम न्यग्रोधारामे वना, श्रीभगबानयात लोकाचारं ल्हातह्जजपा बिन्तियात ।

हे भगवन्! छलपोल प्रमुखं भिक्षुसंघगणपिं सकलें भोजनयाकेगु इच्छायाना निमन्त्रणा याःवया, छुयाय् जि अभागीं चूडाकर्म याय्मफु, अपजश जक फया च्वना । थनिंनिसें छलपोलयागु भजन याना उपासक धर्मस च्वनेगु जुल । छलपोलं जिगु उपरे दयातया कन्हे सुथह्लापां भिक्षुसंघ सहित छःपिं जिगु छें बिज्याहुँ । थथे देवदत्तं बिन्ति याःगु न्यना, दयाया सागर जुया

बिज्याह्म श्रीभगवानं देवदत्तया मती च्वंगु अभिप्राय सीका, थ:गु प्रभाव क्यने धका सुमुकं च्वना बिज्यात ।

देवदत्त खुसीजुया छें लिहाँ वया, भोजन याकेगु सामग्री सकतां तयार याका, अन्तपुरनं सुघर याका, सिंहासन तया, लासा लाया फयांफछि बाँलाके बिल ।

थनंलि, सतिखुन्हु सुथ न्हापां पूजायागु उपचार सकतां तयार याना, थ:गु अधिने दुपिं परिवारपिं मुंका श्री भगवानयात समाचार बीत न्यग्रोधारामस वने धका प्रस्थान याना वन । उगु समये परचित्त ज्ञान सिया बिज्याह्म श्री भगवानं अन आनन्द भिक्षु प्रमुख सकल भिक्षुगणपिन्त सम्बोधन याना आज्ञा दयका बिज्यात ।

हे भिक्षुगणपिं ! थौं जि ककाया काय् देवदत्तं क्रोपिं सकसितं अदर्शन याय्गु इच्छां विष तया भोजन याकेत निमन्त्रणा या:वल, व्योसं थ:गु पुरुषार्थ क्यनेत थौं वैगु छें वना विष दुगु भोजन या:वने ।

थ्व संसारे विष धैगु अनेक दु, व अनेक विषया प्रधान मुख्यगु विष स्वंगू । व स्वंगू विष छु-छु धा:सा—राग-द्वेष-मोह । व राग-द्वेष-मोहयागु विषं अलग जुया निर्विष जुया बिज्यापिं, श्री त्रिरत्न, बुद्ध-धर्म-संघ,

वसपोलपिं स्वह्म बिनां मेपिं सुंमदु । वसपोलपिनिगु सत्यया प्रभावं संसारे विष दक्व निर्विष जुया, हरण जुया वना च्वन । व विष संशोधन याय्‌गु, विष प्रमोचनी धैगु उपाय छिमित उपदेश बी, छिपिं सकसिनं वाँलाक धारणा याना भोजन या । गथ्ये धा:सा:–

रागो द्वेषश्च मोहश्च ए ते लोके त्रयोविषा:
निर्विषो भगवान बुद्धः बुद्ध सत्य हतं विष ।
… … … धर्म: धर्म सत्य० … …
… … – सघ: संघ सत्य० … …

(थ्व श्लोक च्वय्‌ ४७ पृष्ठे वंगु दु)

विषस्य पृथ्वो माता: विषस्य पृथ्वी पिता: ।
ए तेन सत्य वाक्येन विषासर्वेस्यु निर्विषा: ।।

थ्व वाक्य ब्वना भोजन या, थ्व वाक्ययागु सत्यया प्रभावं विष दक्व निर्विष जुया, हरण जुया वनी धका उपदेश बिया बिज्यात । उगु समये मनयागु कल्पना जाल तच्चोकं दुह्म दुष्ट देवदत्त न्यग्रोधारामे थ्यंक: वया श्री भगवानयात नमस्कार याना बिन्ति यात ।

हे भगवन् ! छलपोल बिज्यायगु समय थिक जुल, छलपोलया सर्वसंघ सहित सकल्यें मुंका याकनं बिज्याहुँ । थथ्ये कुमति देवदत्तं बिन्ति या:गु न्यना, श्री सर्वज्ञनाथ भगवान आश्रमं दना, चीवर वस्त्रं पुना, भिक्षुसंघपिं

सकलें मुंका न्यग्रोधारामं प्रस्थान याना, कपिलवस्तु महानगरे देवदत्तयागु छें बिज्यात ।

थनंलि दुष्ट जुया च्वंह्म देवदत्तं श्री भगवान प्रमुख भिक्षुसंघ सकसितं हर्षमान याना दुतयंका तुति चाय्का, सिंहासनस बिज्याका पूजा याय्धुसेंलि क्षीर बुतला, मबूनी स्वे धका क्षीर थुया च्वंगु थासे वना क्षीरस विष तया बिल । थ्वबेलस अन ज्या याना च्वंपिं साधुजनपिसं खना ग्याना देवदत्तयात निन्दा याना बिस्यूं वन । गुलिसिनं गथे-गथे जुइथ्यें स्वे धका देवदत्तं धाःधाःथें ज्या याना च्वन ।

थनंलि क्षीर दक्वं धोखना पिण्डपात्रे थना श्री भगवान प्रमुख सकल भिक्षुसंघपिन्त देवदत्तं ह्लाःतिं छगः छगः पिण्डपात्र क्षीर भोजन समर्पण यात । श्री भगवानं पिण्डपात्र कया विष दु धका सीका, विष शोधन याना देवदत्तयागु ख्वाः स्वया भोजन याना बिज्यात । अले भिक्षुगणंपिं सकसिनं श्री भगवानं भोजन याना बिज्यागु स्वया, मुनीश्वर भगवानयागु उपदेश स्मरण याना विष संशोधनयागु वाक्य ब्वना भोजन यात ।

थ्वबेलस अन ज्या याना च्वंपिं सकसिनं विष दुगु क्षीर भोजनं श्री भगवान प्रमुख भिक्षुगणंपिं स्वैतं छुं मजूगु खना आश्चर्यचाया स्वैच्वन । श्री भगवान प्रमुख

भिक्षुगणपिसं भोजन याना बिज्यालिसे, विषयागु प्रभावं ऊध्र्व वायु–अधो वायु प्रसारित जुया, अन ज्या याना च्वंपिनिगु शरीरे प्रवेश जूगुलिं गुह्मं विहोश जुया भूमिस भोसुना च्वन, गुह्मं मिखा ह्याउँक कना म्हुतुं लाः प्यालाहाँ वय्का च्वन। गुह्म दुष्ट देवदत्तयात थमं यानागु कर्मया फलं थःततुं विष लगय् जुया, विषं कया म्हुतुं लाः सो-सो वय्का, ह्मछह्मं चःति वया, अचेत जुया, भूमिस ग्वारा-ग्वार तुला च्वन।

थुगु समाचार देवदत्तया बौ शुक्रोदनं सिया हता-हतासं ब्वांवया श्री मुनिश्वरयागु चरणकमले भोपुया, लाहात ह्राजलपा बिन्ति यात। हे भगवन्! थ्व अपराधीयात छलपोलं करुणातया, रक्षा याना बिज्याहुँ। छलपोल गथिजाह्म धाःसा थःत शस्त्र–अस्त्र वागाःथें प्रहार याना वःपिं, महादुष्टपिं मारगणपित क्षमा तया रक्षा याना बिज्याह्म, थथिनह्म छलपोलं किजायात शासना याय्गु योग्य मजू धका बिन्तियासेंलि श्री भगवानं कका शुक्रोदनयागु ख्वाः स्वया आज्ञा दयका बिज्यात।

हे बुबा! छलपोलया काय्यात थमं याःगु ज्याया फल बिल, गथ्येधाःसाः– गुह्मसें गुगु कर्म याई, उह्मसें उगु कर्मयागु फल भोग याय्माली, थमं यानागु कर्मया

फल भोग मयासे मगा:, न्ह्यागु थासे वंसां नाश जुया फुनावनी मखु, थमं यानागु कर्मया फलयात मिनं दाह याय् मफु, वायुनं शोषण याय् मफु, लखंनं च्वीकः यंके मफु, भूमिस थुना तःसां ध्वगिना नाश जुया वनी मखु। पुण्य व पापयागु फल गबलेसं अन्यथा ज्वी मखु। पुण्य कर्मयाःसा सुख फल भोगयाय् दै। पाप कर्मयाःसा दुःख फल भोगयाय् माली। व सुख–दुःख ज्वीगु सीका पाप कर्म लिचिला, पुण्य कर्म न्ह्यचिले फय्के माः। हे बुबा! छलपोलं जितः मारगणपित लिचीका च्छत धका आज्ञा दयका बिज्यात, मारगणयात जि लिचीका मञ्छया, अपिंहे कायल जुया लिचिला वन, अमिसं जिगु शरीरे अग्न्यास्त्र आदि अनेक शस्त्र–अस्त्र प्रयोग यातनं जिगु चिमिसँ छपु नं मिं मनः, घाः धका नं छुं छुकू मजू धका श्री भगवानं आज्ञा दयका बिज्यागु न्यना शुक्रोदनया मती बिषाद याना पुनर्वार श्री भगवानयाके बिन्ति यात।

हे भगवान! छलपोलं आज्ञा दय्का बिज्यागु खः खःसानं थथिंजाम मूर्खयात छुयाये, क्षमा याना, रक्षा याना बिज्याहुं धका बिन्ति यासेंलि, दयाया सागरजुया बिज्याह्म श्री भगवानं दुष्ट देवदत्तयात करुणा सुदृष्टि मिखा स्वया छको जक स्वय् मात्रं विष दक्वं हरणजुया

सकलें स्वस्थ जुल, थथे देवदत्तयात स्वस्थ जूगु खना, अन च्वना स्वँच्वंपिं सकलें खुसिजुया मुनीश्वर श्री भगवानयागु ख्वा: स्वया नमस्कार याना च्वन ।

थनंलि श्री भगवानं अन च्वनाच्वंपिं सकसितं कल्याण जुइमा धका आशीर्वाद बिया भिक्षुगणपिं सहितं पंक्षित ब्वयावंथ्यें आकाशमार्गं बिज्याना थ:गु आश्रम न्यग्रोधारामे लिहाँ बिज्यात ।

थनंलि शुक्रोदनं दुष्टजुया च्वंह्म देवदत्तयात स्वया तंम्वयका अनेक प्रकारं निन्दा याना धाल । अरे दुष्ट, छ गथे मूर्ख जुल, लोकपिसं बारंबार निन्दा याका, धिक्कार याका जुयाच्वन । आवंलि हानं जगत्या गुरुजुया बिज्याह्म श्री भगवानयात अपराध यात धा:सा सहयाय् मखु, छं दाजु क्षमा धर्मं पारंगतजुया, सकल-लोकपिन्त दया तया बिज्याह्म जूया निंन्ति, थ:त अप-राध या:सानं छंत रक्षा याना बिज्यात । हे मूर्खं, छं थुगु पाप फुकेत थनिनिसें वसपोलयागु शरणे वना सेवा या । वसपोलयागु सेवां बिना छं या:गु पाप क्षयजुया फुना वनी मखु । हे रागी, छ गथ्ये लज्यामचाल, छं दाजुयागु पराक्रम गथ्ये च्वं, छं खन मखुला ? छ नं थुगु पदबि लाय्त वसपोलयागु शरणे वना, भिक्षुचर्य्याय् च्वना बोधिचर्य्या व्रत यानाच्वं । जि धँगु वचन मन्यंसा

छ अपराधियात, राज्यें पितिना व्छे वा पाशं चिना, बन्धनागारस तया कुनातये धका बौनं तकसियां न्ह्योने तँम्ययेका धाःगु वचन न्यना, देवदत्त लज्याःयाया, मच्छाला बौयागु ख्वाः स्वया ज्विन्ति याना धाल ।

हे बुबा ! जिगु अपराध क्षमा याना बिज्याहुँ । छलपोलयागु वचन न्यना, जिनं दाजुयाथ्यें जशपद लाय्त थत्थें वसपोलया शरणे वने जुल धका बिन्ति याना, बौयागु तुति निपासं भोपुया, स्वैगुं ख्वाः मस्वस्ये छें पिहाँ वया नगरयागु ध्वाकां पितेथ्यस्यंलि बुद्धयागु धर्म भिक्षुयागु चर्य्या याय्‌गु इच्छा मजुया तँपिकया छखे एकान्तस वना मनं विचार याना धाल;। गथ्येधाःसाः— आः जि शत्रुजुया च्वंह्म, दुष्टया शिष्य भिक्षु जुया, लोकपिसं हेला याका गथ्ये ब्रत याना च्वने । बरु थ्वेंत स्याय्‌त अघोर मन्त्र साधना याय् धका अहंकार याना बुद्धयागु धर्मयात निन्दा याना, उख्यें–थुख्यें मदयेक संन्यासीतय्‌गु मथे आश्रमे वना, संन्यासीयागु स्वरूपजुया सकभनं भ्रमण याना, चाःचाःहुला जुया च्वन ।

थनंलि सत्वहितैषी परमकारुणिक, श्री शाक्यकेशरी बुद्ध भगवानं कपिलवस्तु महानगरे थः बुबा शुद्धोदन माहाराजा प्रमुख सकल प्रजालोकपिन्त सद्धर्मोपदेश बिया, श्री त्रिरत्नयागु शरणे तया, बोधिचर्य्याब्रत

याकालि, अन्यत्र देश-विदेशे सद्धर्म प्रचार याःवने धका न्यग्रोधाराम तोता प्रस्थान याना थाय्–थासे विश्राम याना लोकपिन्त सद्धर्मोपदेश बिया, श्री त्रिरत्नयागु शरणे तया, बोधिचर्य्या ब्रत याका चंक्रमण याना व-वं क्रमशः छन्हुया दिने राजगृह नगरया समीपे गृद्धकूट पर्वतया ववे, करण्डक निवाप धका प्रख्यातगु वेणुवने विश्राम याना भिक्षुसंघ सहित सकल सभालोकपिं मुंका आदि–मध्ये–अन्ते कल्याण ज्वीगु सद्धर्म उपदेश बिया बिज्याना च्वन ।

उगु समये दुष्ट देवदत्त नं अन थ्यंकः वल । व देवदत्तं श्री शाक्यसिंह बुद्ध भगवानयात भिक्षुसंघ सहित सकल सभालोकपिसं मान्यता तया तच्चोकं उत्सव याना पूजा याना च्वंगु खना, सहयाय् मफया तंपिकया इर्ष्या तया, मतो चिन्तना यात ।

जाति–धर्म–गुण समानौ, शाक्यकुले आवाम् शौद्धोदनात्मजोऽयं सर्वार्थसिद्ध, शुक्रोदनात्मजोऽहं देवदत्तः ।

जाति–धर्म–गुणं समानगु शाक्यकुले जन्म जूपिं जिपिं निह्म शुद्धोदनया पुत्र व सर्वार्थसिद्ध । शुक्रोदनया पुत्र जि देवदत्त ।

तस्मै देवादि–मनुष्यैः सर्वलोकैर्वन्दितो, मानितो, महत्सत्कारैः पूजाभिः पूज्यन्ते, गुरुवत् ब्रह्मादिभिश्चाहमेकेन मनुष्येनापि न ।

वैत धाःसा देवादि-मनुष्य, सकल लोकपिसं वन्दना याः, मान्य याः। गुरुथ्यें ब्रह्मादि देवतापिसं नं तच्चोकं सत्कार याना पञ्चोपचारादि पूजा याः। जिःः धाःसा सुं छह्म जक मनुष्यंनं वास्ता मयाः।

समानस्यास्य, भ्रष्टस्य, भ्रातुर्महत्सत्कार वर्द्धनं दृष्ट्वा, किमु जीवामि, लोकनिन्दितोऽहं, तस्मात्मरणं वरं अथवा तं मारयामि।

व जि समानह्म, थःगु कुल तोता पिहाँ वंह्म, **व बाजुयागु तच्चोकं सत्कार बृद्धि जूगु** स्वया, जि लोक-पिसं निन्दा याका म्वाना च्वनां छुयाये। थथ्ये निन्दा याका म्वाना च्वनेंला सिना वनेंगु हे भि। अथवा वैत स्यायगु हे भि। जि वैत स्याना हे बी।

इति क्रुद्धो देवदत्तो, निशोथे, तं तथागतं, तथता संस्थितं निहन्तुं तदाश्रमे सुगुप्तोऽमस्थादेकाकी।

थथ्ये भगवान्‌या सत्कार बृद्धि जूगु खना, नुगः मूह्म देवदत्तं रात्रीस वसपोल श्री तथागतयात योग्‌ ध्यान याना च्वनिगु वखते सुनानं मखंक स्याय् धका अन आश्रमस अत्यन्त गुप्त याना सुला च्वन।

ततः निशायां प्रसुप्ते, भिक्षुसंघोऽधित्यकामारुह्य महत्पा-षाणमाक्षिपत्तथागतोपरि, दुष्टो देवदत्तः।

अनं — रात्रिकाले भिक्षुसंघ सहित सकल्यें थःथःगु थासे वना द्यंवस्यंलि अन सुं मदुगु स्वया, दुष्ट देवदत्त पर्वतया च्वकाय् थाहाँ वना, बरातःगोगु लोहँतं भगवानयात क्वर्चिना, प्रहार याना हल ।

स च पाषाण, षडभिज्ञोपरि खे भ्रमन्, मुहूर्तमेवमात-पत्रवत् वभौ ।

व लोहँ तथागतया फुले, आका । चाःचाहिला क्षणमात्रं सालुस्ये च्वना, छत्रथें जुया चाःहिला च्वन ।

तदनु बुद्धोभगवान्, मैत्री समायुक्तः स्वः अकर्मता प्रकाशनार्थं, तत्पाषाणं पादांगुष्ठे न्यपातयेत् ।

मैत्री—करुणां संयुक्त जुया बिज्याह्म बुद्ध भगवानं देवदत्तं तच्चोकं कष्ट नया, पर्वते थाहाँ वना, तःगोगु लोहँतं थःगु जाव तातुना, प्रहार याना हःगु, पाषाण लोहँतं थःत प्रहार याय् मफया च्वंगु सिया, व पाषाण गुलितक आकाशे तयाते धका थःगु अकर्म पाप प्रकाश यायगुया निम्ति, व लोहँ थःगु पादांगुष्ठे तुतिया पच्चिने फया काल ।

वज्राभेद्योऽपि अंगुष्ठे, तच्छिलायाघातात् क्षतोऽभवत् । येनांगुष्ठे चाचलोऽपि चूर्ण्यन्ते ।

वज्रथ्यें सुनानं भेद यानां याय्मफुगु शरीर जुयानं व देवदत्तं क्वचिना हःगु पर्वतया लोहँतं तुति पच्चिने

लाना चूर्णजुया भूमिस पतन जुस्येंलि पचिने घाः जुया हि प्याहाँ वया च्वन ।

ततः प्रभातायां, रजन्यां, भिक्षवः प्रणामावसरे तत्क्षतं दृष्ट्वा, विस्मिता तं बुद्धं पप्रच्छु ।

थनंलि रात्रि वितये जुया सूर्य उदय जुस्यंलि, भिक्षुगणपिं सकलयें वया श्री भगवान् दर्शन याना प्रणाम याःगु वखते भगवानया तुती घाः खना, विस्मय चाया वसपोल श्री भगवानयाके न्यन ।

भगवन् वज्र काये, ते कुत, कथं केन क्षतः, स संशयमान कारणं प्रोक्त्वा संशय छिनद्धिः ।

भो भगवन्, छलपोलयागु वज्र शरीरया पादांगुष्ठे गनं, गथ्ये, सुनां घाः यात । उकीयागु शंका जूगुया कारण कना, शंका छुतये याना बिया बिज्याहुँ धका भिक्षुपिसं बिन्ति यात ।

सत्यवादो, तथागतोऽवदत् ।

सत्यवादी, भगवानं यथार्थ जूगु खं कना बिज्यात ।

श्रुयतां भिक्षवः, दुर्वार वैरिकारण, जन्मना अस्मत् कर्मविपाकेन, पादांगुष्ठ वज्रमयोरपि क्षतः ।

हे भिक्षुगणपिं ! छिमिसं न्य, सोकि । दुर्वार घंगु सुनानं पनां-पन्ये मफुगु, निवारण याय् मफुगु, मज्यूगु । शत्रुताया कारणं उद्भव जूगु, कर्मया फलं, आः जिगु शरीर वज्रमय जूसां पादांगुष्ठे घाः जुल धका ह्लापा

प्राचीनकाले, काम्पिल्य धँगु देशे जि कविरकुमार धायका जन्म जुयागु वखते। उगु जन्मे अल्लोलमन्त्र राजा दाजु, जि कविरकुमार किजा। दाजुं किजायात अत्याचारं दुःख कष्ट बिया, शासना याःगुलि, किजां दाजुयात तुतिं प्यंका, बध (स्याना) राज्य लक्ष्मी ऐश्वर्य, सुख भोग याना। लिपा दैवया संयोगं मृत्यु जुया नरके पतन जुया, नरकयागु दुःख-कष्ट भोग याना। नरकयागु दुःखं मुक्त जुस्यंलि, हानं कुगति, नीचगु कुले जन्म जुया, सहस्र वर्ष (द्वःछि दँ) तक दुःख भोग याना। अनंलि लिपा श्री त्रिरत्नयागु शरणे वना, पञ्चशील, अष्टशील पालन याना, जन्म-जन्म पत्तिकं श्री करुणामय लोकेश्वरयागु अष्टमी ब्रत धारणा याना, थःगु शरीरयागु ला, हि, शिरया चूडामणि समेतं दान याना, बोधिचर्य्या ब्रत धारणा याना वया। आः थुगु जन्मे अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाना, द्विपदया मध्ये अभेद्य काय जुया, उत्तम-श्रेष्ठगु पद लाना, छिपिं सर्कासनं गुरु धका मान्य याका जि च्वने धुन। अथ्येनं हापा थम दाजुयात तुतिं प्यंका बध (स्यानागु) पाप कर्मया शेष बाकि वनिगुया कारणं जिगु शरीरं वज्रमय जूल नं आः देवदत्तं प्रहार याना हःगु पाषाणं जिगु हि लाना, घाः जूल धका थःगु पूर्वज, कर्मविपाक

अताऽवदानया द्वितीयोऽध्याये, लिखित प्राणघातकयागु फल कना बिज्यात ।

पुनः प्राण घातयागु कर्मया फल भोग

द्वादश तीर्थ महात्म्ये "चिन्तामणि तीर्थ" या नवमोऽध्याये लिखित ।

पुरैकस्मिन् ग्राममस्ति वासवाख्य महत्तमः ।
तदा तस्यां महाभोगो सेनोनाम महाजनः ॥

न्हापा छगू समये, वासव धका नां जुया च्वंगु तःधंगु गां छगू दु । छगु समये व गाये आपालं धन दुह्म, सेन धका नां जुया च्वंह्म महाजन छह्म दु । वया कोटिकर्ण धका नां जुया च्वंह्म काय् छह्म दु ।

तस्य पुत्र कोटिकर्ण पितुरग्रे ब्रवीत्तदा ।
अम्भोधियात्रां गच्छामि अनुज्ञां दातुमर्हसि ॥

छन्हुया दिने कोटिकर्ण बौया न्होने धाल । भो पिता ! जि रत्नाकर समुद्र पार वना व्यापार याः वने, जितः वचन वियादिसँ । थथ्ये धया बौयाके वचन कया, पिहाँवने त्यंबले मांह्म वनेमते धका गंसां, पासापि सहित रत्नाकर समुद्रपार वना व्यापार याना, असंख्ये धनद्रव्य लाभ याना, पासापि नापं लिहाँ वःबले, लें पासापिं दक्वं छख्ये लाना व छह्म कर्मभूमि लाःवन ।

एवं वभ्राम नात्र सन्ध्याकाल भवेत्ततः ।
शांत वर्णांकित पुंस. दृश्यः एकजनाश्रमे ॥

अनंलि व अन कर्मभूमि चाःहिला जुजुं सन्ध्याकाल जूवले छगू थासे ८ लचा छगुलि ह्मय् स्तलंसः घाः दुह्म मनुष्य छह्मसित थामे प्यपुंक चिनातःगु खना स्वैच्वन ।

चत्वारश्चाप्सराकाशाद्विमानेन सहागताः ।
तदा तैः औषधिं लिप्त्वा स्वस्थं कृत्वा तुविग्रहे ॥

उगु वखते प्यह्म अप्सरापिं विमाने च्वना आकाश मार्गं क्वाहाँ वया, व घाःजुया च्वंह्म मनुष्यया न्होने विमान दिका प्यह्मं विमानं क्वहाँ वया, व थामे चिना तःह्म मनुष्ययात खिपः फ्यना थामं क्वकया, वासलं पाका, बुका, शरीर स्वस्थ याना विमाने तया, चच्छितक थः-पिनि इच्छा जूथें व मनुष्यनाप रतिक्रीडा विलास याना, प्रातस्काल जुसेलि व मनुष्ययात हानं दहे थामे प्यपुंक चिना थःपिं प्यह्मं विमाने च्वना स्वर्गं थाहाँ वन ।

प्रातःकाल भवेत् तत्र चत्वारः स्वानरागताः ।
तस्य शरीरे दशति, क्रूरनखैः प्रहारितं ॥

प्रातकाल जुयंलि अन हानं प्यह्म खिचात वया व थामे चिनातःह्म मनुष्ययात वां-वांन्याना, लुसि कय्-कय् पुया, ह्म छह्मं घाः याना हि फ्यया, ला वां-वांन्याना सात्तुसाला, चिचित्याना, थाथा-मथा याना ह्निच्छितक ला नया, हि फ्यया च्वन ।

एवं सुखं दुःख भुक्त्वा, तत्र सः तिष्ठति सदा ।
तद् दृष्ट्वा कोटिकर्णोऽसौ तमुवाच सकौतुकः ॥

थुगु प्रकारं अन सदां सुख दुःख भोग याना च्वंह्म मनुष्ययात खना, व कोटिकर्णया मतो अद्भुत–आश्चर्य चाया वंके न्यन ।

तव समो सुखी-दुःखी नैवास्ति इह मेदिनी ।
किं त्वया प्रकृत पूर्वं तत्सर्वं वद मे पुरः ॥

थ्व पृथ्वी मण्डले छ समान सुखि–दुःखी मेपिं सुं दैमखु । छं ह्लापा छु याना वंगु दु, व छं याना वंगु कर्म छक जितः कँ ।

इति तदुक्तमाकर्ण्य पुंसः शत व्रणांकित ।
रुदन्दीन स्वर पश्यद्वदत्येवं यथाक्रमं ॥

थथ्ये कोटिकर्णं धाःगु न्यना, व ह्मछह्मं खिचां न्याना, कय्पुया धाः दुह्म मनुष्यं कोटिकर्णयात स्वया, ख्वया, दुःखीगु सलं ह्लापा थमं याना वंगु खँ कन ।

किं करोम्यत्र भो साधो वासवाख्य पुरेस्थितः ।
नित्य मया पशुं हत्वा मान्स विक्रीय जीविकां ॥

भो साधु ! जि थन छु याय्, छु धाय्, ह्लापा जि वासव धका नां जुया च्वंगु देशे च्वना, ह्निथं पशुत स्याना ला मिया नया जीविका याना च्वना ।

रात्रौ चैकाग्रचित्तेन श्रुत्वा धर्मकथावरं ।
कीतर्न भजनं नित्यं कृत्वा पुण्यानुभावतः ॥
रात्रौ महत्सुखं भुक्त्वा तिष्ठामि अत्र मण्डपे ।
पर प्राण हता पापात् दिने दुःख ममालभे ॥

रात्री जि एकचित्त याना सत्धर्म कथा न्यना, ह्लि-ह्लि ईश्वरयागु गुण-गान, भजन याना च्वना। उगु पुण्यया प्रभाव, रात्रि जुल धाय्‌व थन मण्डपे अत्यन्त सुन्दरीपिं स्त्रीजनपिं नाप च्वना अति आनन्दं सुख भोग याना च्वने दत। दिन जुल धाय्‌व परप्राण घातक याना प्राणि हिंसा याना स्याना, ला मिया नया, जीविका याना वंगु पापं, आः ज़ितः थन थुजोगु असह्य दुःख कष्ट प्राप्त जुल धका थमं याना वंगु कर्मया फलं सुख-दुःख भोग याना च्वने माःगु खँ कन।

थुलि संक्षिप्त प्राणि वध (हिंसा) यानागु कर्म-फलया भोग खः। स्मर्त्तव्य- लुमंका, स्रीका, लिाचलगु योग्य।

पुनः अदत्तादानयागु कर्मया फल भोग

विचित्रकर्मणकाऽवदाने षष्ठमोऽध्याये लिखित।

वाराणस्यन्तिके तत्र ग्रामरेकोऽस्ति सुप्रदा।
तस्मिन् निवासितो दुःखी निधनाख्योऽस्ति वाणिजः॥

प्राचीन काले वाराणसी-काशीया समीपे, सुप्रदा धका नां जुया च्वंग गां छगू दु। व गामे वास याना च्वंह्म निधन धका नां जुया च्वंह्म दुःखिह्म वंजा छह्म दु।

सक्षस्त्यति दरिद्राश्चानेक व्यापार कारकाः।
तत्रापि निर्धनश्चासौ वसनाशन वासनः॥

वया कलाह्म नं अथ्यहे दरिद्रगु कुले जन्म जुया, दु:खी जुया चवंह्म, उपिं निह्मस्यां अनेक व्यापारयागु ज्या याना जुल, व व्यापारयागु ज्यां छु लाभ याय् मफया स्यना, निर्धन जुया नयेगु-त्वनेगु, पुनेगु-त्वनेगु थाय् वाय् नापं मदया वन ।

अनेक प्रकृतेनापि व्यापारेणालभेद्धनं ।
तदा स: चिन्तयामास कृपिकर्म करोमि हि ।।

अनेक प्रकारयागु व्यापार याना नं यत्किञ्चित् छुं हे धन–वस्त्रादि लाभ याय् मफया, अले वं कृषिकर्म बुँयागु ज्यायाय् धका मतीं चिन्तना याना वुँज्या यात ।

कृषि कर्म कृतेनापि तेनान्नं नोव्जते फलं ।
पूर्व किल्विष वीजेन महो ही न फलं लभेत् ।।

वं बुँ ज्या यात नं व बुँ ज्यां, वैत छुं अन्न–फल उब्जनी मजू । ह्लापायागु पापया वीजं, वैत भूमि नं अन्न–फल छुं लाभ मजुया अले वं कलायात धाल ।

वहु कार्य्य कृतं कान्ते व्यापारं च मया कृतं ।
केनापि लभ्यते नैव धनान्न वसनादिकं ।।

हे कान्ते, हे मिसा ! जिं आपालं ज्या याय् धुन, व्यापार नं याय् धुन, आ: बुँज्या नं याय् धुन । अथ्येनं याना–यानागु ज्यां जि छुं नय्गु–पुन्येगु, अन्न–वस्त्र, धन इत्यादि छुं छता हे दय्के मफु । आ: जिं छु याना फोगु जीवन प्रतिपाल याय्गु ।

तस्मादावां प्रगच्छाव दासतां राजमन्दिरे ।
इत्युक्त्वा कनकवत्यां पुष्पकेतु नराधिपे ।।

अथ्यया निर्मित, हे स्त्री ! आः क्षीपि निह्म राज-दरवारे चाकरी च्वंवने । मेगु याय्गु छुं उपाय मन्त धका थथ्ये निह्मस्या खँ ह्लाना, उपि निह्म स्त्री–पुरुष कनकवती धँगु नगरे पुष्पकेतु धका नांजुया च्वंह्म राजाया थाय् नोकरी च्वंवन ।

ततो तुर्याह्नि सं जाते राजगृहे प्रपालितौ ।
महिष्याःवश्च युग्मौ तु मुक्ता माला विनाशिता ।।

उपि नोकरी च्वंवना, प्यन्हु दस्यंलि राजगृहे लहिना तःपिं माम्ये निह्म, सल निह्म सित । राजाया अति प्रेमगु, ह्नित्थं कोखाया तःगु मोतिया माला नं तन ।

थनंलि राजाया मती शंका जुया, दैवज्ञ–ज्योतीष सःता क्यना स्वस्यंलि, थन राज दरवारे पापीष्ट अल-क्षणपिं निह्म स्त्री-पुरुष द्वाहाँ वया च्वंपिं दु । अमित थन मतस्ये पितिना छोत धाय्व थन छुं ज्वी मखु । मोतिया माला नं दैतिनि धका धया वन । अले राजां मन्त्री नाप सह्ला याना, यत्किञ्चित् छुं अन्न-धन बिया उपि निह्मं पितिना छोत ।

निधन वनिजाया निह्म स्त्री-पुरुषं राजाया थाय् चाकरी च्वनानं मजिया थःपिसं याना-यानागु ज्या छुं सफल मजुया, निह्म स्त्री-पुरुष लँय् कलह याना ववं-ववं छगू तःधंगु वनान्तरे थ्यन । अन श्री सूर्य्य अस्त जुया निह्म स्त्री-पुरुषयां छुं मनस्ये, अनन्तुं वास याना द्यना च्वन । चायारात्री निधन वनिजाया न्ह्यलं चाल, अले वयामतीं चिन्तना यात, थ्व मिसा अलक्षणी, थ्व दया हे छुं ज्या खँ नं स्थिर मजुल । अथ्ये जूया निम्ति, जि न्ह्यागु ज्या याःसां छुं सफल मजू । उकिं थ्वैत जि नापं च्वना यंके मखुत, थन हे तोता थके धका मती तया, मिसायात अनंतुं तोता थः जक वन ।

प्रातस्काल जुस्येंलि मिसाया न्ह्यलंचाल । दना स्वत थः पुरुष मदु, उखें-थुखें माला स्वत, गनं मदु । अले अनन्तुं च्वना ख्वया च्वन ।

अन परिब्राट्-संन्यासी छह्म वल, मिसा छह्म याकःचा च्वना ख्वैच्वंगु खना न्यन । मिसां थःत जूगु खँ दवं कन ।

ततः सः परिव्राट् धीमान् दयाचित्तोन साबलां ।
वाराणसी महापुण्य क्षत्रे सा नीयते क्रमात् ।।

थनंलि उह्म दयाचित्त-बुद्धिमान्ह्म संन्यासी भिक्षुं व अवला मिसायात वाराणसी महापुण्यक्षत्रे श्री भगवान्

बिज्याना च्वंगु थासे ब्वना यना निह्मं श्री भगवान् बिज्याना च्वंगुथासे थ्यसेंलि, निह्मस्यानं श्रीभगवानयात त्रिप्रदक्षिणा याना एकान्ते च्वना च्वन।

अले श्रीभगवानं संन्यासीयात छिंपि थन छाय् वया धका न्यन। संन्यासीं जूगु खँ दक्वं बिन्ति यात।

थनंलि श्रीभगवानं निधन वनिजायात दुःख जूगुया हेतु, पूर्व कर्मविपाकया फल अन सभाय् काश्यप भिक्षुयात सम्बधोन याना आज्ञा दयका बिज्यात।

श्रृणु काश्येप यद्धेतु, प्रत्ययन्तद्गदामि हि।
एकस्मिन् समये चास्य तस्य पूर्वज सम्भवे॥

हे काश्यप! उह्म निधन वनिजायात दुःख जूगुया हेतु-कारण, छिमिसं न्य, जिं कने। ह्नापा छगू समये वया पूर्व जन्मस।

कपोटो नाम देशेऽभूत् जन्मो महा वणिक् कुले।
विषमो नाम सूत्थान व्यापारेऽतोव वञ्चकः॥

कपोट धका नांजुया च्वंगु देशे तःधंह्म महाजनया कुले जन्म जुया, विषम धका नांजुया च्वंह्म, व्यापारे अति चतुर जुया धूर्त–ठगह्म।

परान्न परद्रव्य च अदत्तादान कर्पकः।
येन तेनैव कर्मेन त्रिलक्ष धन सञ्चकः॥

परया अन्न, परयागु धन खना, लोभतया मवोक,

मखंक हेका कयानं, खुया कयानं, उगु-थुगु कर्म याना स्वंगू लाख धन मुंका, धन मत्ता जुया च्वन ।

वसुभद्रोऽनुजस्तस्य द्वावुभौ स विरोधकौ ।
तस्यास्ति पितरौ वृद्धौ जीर्णावितोव दुर्बलौ ।।

वया किजा वसुभद्र धका नांजुया च्वंह्म मचा छह्म नं दु । व मचाह्म किजा नापनं विरोध याना, शत्रुताया भावनां, उपिं निह्म दाजु-किजानं मिले मजू । वया छुं याय्‌गु समर्थ मदुपिं, जीर्णगु शरीर ज्वी धुंकुपिं बुढा—बुढी बौ—मां निह्मं जीवित जुया च्वन तिनी । थुजोपिं बुढा—बुढी बौ-मां, मचाह्म किजायातनं ह्लि-ह्लि बोबिया, ख्याना, कलह याइगु जुया च्वन ।

थुगु प्रकारं ह्लित्थं छें कलह याना बुढा-बुढी-मचा, स्वह्मसितं नख्यें-मनख्यें याना च्वंच्वं गुलिछि दिन बितये जुस्येंलि, वं बुढा—बुढी—मचायात नयेगु अन्न, पुन्येगु वस्त्र, खर्च याय्‌त दां, जोरे याना नयेत थलबल इत्यादि छुं हे मबिस्यें, धुकू-पिकू दस्वं, कोठा-कोठापत्ति तालं दया पिहाँ वनिगु, ताः चाय्‌का द्वाहाँ वनेगु यात ।

छन्हु—निन्हु दिन वस्येंलि बुढा—बुढी—मचायां छुं नय्—तोन्ये मखंगुलिं पित्याना, प्यास चाया मचा ख्वया, मां—बौयात धाल । य मा, य ब्वा ! जि नये पित्यात, नयेगु छुं मदुला, नये हकि ।

थथ्ये मचा ख्वया, नयेपित्यात धाःगु न्यना, बुढा-बुढी निह्मस्यां मिखां ख्वबि हाय्का मचायात धाल ।

य पुता, य मचा ! छ ख्वय्मते-ख्वय्मते । छंयें हे जिमिनं नय्पित्यात छुयाय्, छं मखंला, छं मस्यूला, छं दाजुं, क्षीत नय्गु-तोनेगु छुं पित मब्युसे, क्षीगु धुकुती, कोठा-कोठा पत्ति सकभनं तालं दया ज्वीगु । य पुता, छ ख्वय्मते, ख्वय्मते धका बुढा-बुढीं धाल ।

अले व मचा जूसां, वयाके ज्ञान-बुद्धि बृद्धि जुया, वं मती चिन्तना यात । अहो ! संसारे निन्हु-प्यन्हु म्वाना च्वनेत गजोगु तृष्णा। थुजोह्म दाजुनाप च्वनां छुयाय्। धिक्कार-धिक्कार, जि छुं पुरुषार्थ साधन याय् मफुनि, अथ्ये जूसां जि फु-फुगु जत्न-जुक्ति याना मां-बौयात लहिनातय् धका मती तया मां-बौयात धाल ।

य मा, य ब्वा ! छिमिसं धन्दा काय् मते, दाजु पापि जूसां, जि पापि ज्वीमखु । आः छुयाय्, जि मचातिनि । अथ्ये जूसां जि फुगु-चाःगु ज्या याना नं फोना हया नं, नका-त्वंका तय्, धन्दा काय् मते ।

थथ्ये चीधिह्म काय्, वसुभद्रं धाःगु खं न्यना, मां-बौ निह्मं जीर्णगु शरीर जुया सनेगु असामर्थ जुया च्वंपि, उकीसनं निन्हु-प्यन्हु दत, छुं नयेगु-तोनेगु मदया द्यां लाःगुलि क्रन् नंजक वाय्त नं अति कष्ट-पीडा जुया

च्वंपिं बुढा–बुढी । उपिं निह्मस्यां मती हर्ष प्रफुल्लित जुया, काय्‌यागु ख्वा: स्वया धाल ।

य पुता ! धन्य–धन्य छ, छं जय्--जय् ज्वीमा, छं कल्याण ज्वीमा, जिपिं भोक-प्यास रूपी दु:खं पीडा जुया, चित्त दाह जुया च्वंपिं, छंगु वचन न्यना मात्रं जिमित भोक-प्यास रूपी अमृत फल नंगु बरोबर जुया, जिमिगु मनयागु सन्ताप दक्वं शान्त जुल । धन्य–धन्य छ, छं जय--जय ज्वीमा धका आशीर्वाद बिल ।

अनंलि व चीधिह्म मचा, वसुभद्र छें पिहाँ वना, दातापिं, कृपालुजनपिं, विचार याना, फोने मा:पिथाय् फोना, ज्यायाय् मा:थाय् ज्या याना, छुं भती-भती धेबा दय्‌का, व धेबां छें थ्यनेवं नय् ज्यूगु, बजि-धौ-फलमूल मधि, अचार इत्यादि न्याना यन । छाय्‌धा:सा, कचिगु वस्तू न्याना यंकां छें य् सुं जोरे याना नकिपिं मदु । मां-बौ बुढा-बुढी, थ: मचा । उकिं छें य् यनेवं नय्‌ज्यूगु वस्तू जक न्याना, ज्वना छें य् यंका, मां-बौ-थ: स्वह्म-सिया दुथ्ये-फुथ्ये नया जीविका याना च्वन ।

क्रमश: थथ्ये याना च्वँ-च्वं गुलिकाल बिते जुस्येंसि थुपिं सकलें मृत्यु जुया वना, कर्मानुसारं दाजुह्म विषम अदत्तादानं आपालं धन-द्रव्य कमाय् याना, बुढा-बुढी-मचा, मां-बौ-किजायात ह्यांलाका थ:पिं निह्मस्त्री-पुरुषया

जक नया-तोना जूगु पापं सुप्रदा धैगु गामे निधन वनिञा धाय्का जन्म जुया याना-यानागु व्यापार आदि अनेक बृत्तियाना नं मजिया, दरिद्रजुया दुःख भोग याय् माल।

किजाह्म वसुभद्र मचा जूसां बुढा-बुढी, मां-बौयात भलसा बिया, थमं अनेक जत्नजुक्ति याना मां-ब्रौ, बुढा-ब्रुढीयात नका-त्तोंका, लहिना च्वंगु धर्मं मां-बौयागु आशीर्वादं कनकवती धैगु देशे पुष्पकेतु राजा धाय्का जन्म जुया, राज्ययागु ऐश्वर्य्य सुख भोग याना च्वन।

हे काश्यप ! पूर्वजन्मे, दाजुह्म विषम धका नांजुया च्वंह्म, थुगुजन्मे निधन वनिञा धाय्का, दरिद्र जुया दुःख भोग याना च्वने माल। किजाह्म वसुभद्र धका नांजुया च्वंह्म, थुगुजन्मे पुष्पकेतु राजा धाय्का राज्यैश्वर्य्य सुख भोग याना च्वनेदत। उकिं मनुष्यादि सकल प्राणिपिनि गुह्म-गुह्मस्यां, गुगु-गुगु कर्त्तव्य-अकर्त्तव्य, कुशल-अकुशल कर्म याई। उह्म-उह्मस्यां उगु-उगु कर्मयागु फल, सुख-दुःख भोगयाय् माली। कर्मयागु फल सुख-दुःख भोग मयास्यें क्षय जुया पुइगु मखु धका श्री भगवानं आज्ञा दय्का बिज्यात।

थुलि संक्षिप्त अदत्तादान (लोभ) यागु कर्म-फलया भोग खः।
स्मर्त्तव्यः- लुमंका, सीका, लिचिलेगु योग्य।

पुनः काममिथ्याचारयागु कर्मया फल भोग

द्विविंशत्कर्मिकाऽवदाने अष्टमोऽध्याये लिखितः-

एकस्मिन् कर्कशो नाम ग्राममेकोऽस्ति तत्रवै ।
चकीतोनाम द्यूतोऽस्ति महद्धूर्तो धिनकवान् ॥

ह्नापा छगू समये, कर्कश धका नां जुगु छगू गां छगू दु। उगु गामे अति धूर्तह्म, जिद्दिवालह्म जुवारो, चकीतदूत धका नां जुया च्वंह्म छह्म दु ।

द्यूत व्यापारको नित्यं चतुरोऽस्ति भयंकरः ।
कान्ता सुरसिका नामा तस्याति सुन्दरी प्रिया ॥

वैगु व्यापार हे ह्नि-ह्नि जू ल्वायगु, अत्यन्त चलाक, स्वेहे ग्यानापुह्म । वया कला सुरसिका धका नां जुया च्वंह्म, अत्यन्त सुन्दरी, बाँला, भातह्मया अति प्रेमह्म, योह्म । थथ्ये ह्नि-ह्नि जू ल्वाना, मेपिंत ख्याना, छलकपट त्याका, आपालं धन-द्रव्य दय्का निह्म स्त्री-पुरुषया ह्नि-ह्नि यो-योगु नया, यो-योगु वसतं पुना, यो-योगु तिसां तिया, यो-योबले, यो-योथ्यें सुरत क्रीडा-विलास सुख-सम्भोग याना दिन हना च्वन ।

थनंलि छन्हुया दिने, वयासिकं तच्चोकं चलाकह्म, धूर्त छह्म वया, वैगु छें दुगु धन-द्रव्य दक्वं हेका कया, वेपत्ता ज्वीक बिस्यूं वना बिल ।

लिपा चकीतदूतं थःगु धन-द्रव्य हेका कया बिस्यूं यंगु सिया, वैत लाय्गु धका अनेक प्रकारं जत्न याना माला जुल, अथ्येनं वैत ल्वीके मफया थकीत जुया, फ्रासुकाः तया कलाह्म सुरसिकायात धाल ।

हे प्रिये, सुरसिका! आः जिं छुयाय् ? जिगु कर्म कुतुं वन धका थःके च्वंगु धन-द्रव्य हेका यंकुगु खँ दक्वं कना, धन-द्रव्य मदुगुलिं ह्लापायाथ्यें, नया-पुना-तिया ज्वीत छुं मदया, उगु गामे च्वने मछाला, जःला-खःला, जाति कुटुम्ब-परिवारयात निह्म स्त्री-पुरुषं परदेश वनेगु धका न्यंका वनबास वना, वने दुगु स्कन्द—फल—मूल आहार याना, गुफा छगूया पिने वास याना च्वन ।

तदा तद्गह्वराधीशो राक्षसोऽति भयङ्करः ।
उर्द्धजटाभिध स्तत्रागतस्तावभि दर्शितौ ।।

उगु वखते, व गुफाया मालिक (थुवा) उर्द्धजटा धका नांजुया च्वंह्म, अति भयङ्करह्म, राक्षस छह्म अन वल । उपिं निह्म मनुष्ययात खना धाल ।

अहो, जिगु भाग्य! थौं जि गन-गन वना, आहारा माला वय् धुन, गन नं छुं जितः आहार याय्गु वस्तूत चूमला । थौं जिगु भाग्यया फलं, मनुष्य हे निह्म जिगु छें थ्यंक आहारा पुरे याना तल । निह्मे छह्मला मनस्यें तोता छोय् मखु । छिपिंनिह्मे छह्म सुनय् धाः ।

थथ्ये राक्षसं धाःगु खँ न्यना, निह्म स्त्री-पुरुषयां शरीर कम्पायमान जुया, खा-खातूगु स्वरं विन्ति याना धाल ।

हे गुह्यक, हे राक्षस ! दया तया दिसँ । जिपिं निह्मं छिगु लाहाती लाय् धुंकल, आः जिपिं गन वने, गथे बिस्यूं वने । जिमिगु जीवया आशा दुगु मखुत । ज्यूसा भतीचा बिलम्ब याना दिसँ, जिपिं निह्मसिया खँ छगू जक ह्लाय् । थुलि धया चकोतदूतं कलाह्मयात धाल ।

हे कान्ते, हे स्त्री ! छीसं छुधाय्, छुयाय् ? जि छुं धाय्गु मसिल, मसल, छं छकः धाः । थथ्ये थः भातं धाःगु न्यना, मिसां धाल ।

भो प्रभु, स्वामी ! जि जक छु धाय् ? जि मिसा, छि मिजं । थथ्यें थ्व राक्षसं छितः नल धाःसा जि थन छुयाय्, जि गन वने, गन च्वने । छु याना जि जिगु जीव प्रतिपाल याय् ? आः थन छी निह्मं छह्मयागु जीव ला वचय् याय्गु कष्ट हे खने धुन । जि स्वयां जा थ्व राक्षसं जितः नःसा, छि थ्व बने न्ह्यागु याना नं वनयागु चरित्र स्वया, स्कन्द-फल-मूल नयानं जीव प्रतिपाल याना च्वने दई । अथवा थ्व बने च्वना तपस्या याना दीसां ज्यू, छितः नल धाःसा जि छु याना च्वने। थुलि

कलातं धाःगु खँ न्यना, चकीतदूतं धाल हे स्त्री ! छं स्वया या धका सुंक च्वन ।

अले चकीतदूतया कला सुरसिकां राक्षसयात धाल । हे गुह्यक, राक्षस राज ! जि छिगु शरणे जुल । जि स्वामीयात तोता छो । थथ्ये सुरसिकां धाःगु न्यना राक्षसं चकीतदूतयात तोता, सुरसिका स्त्रीयात जोना, गुफाया प्वालं दुत यन । चकीतदूत जक, दुःखीगु मन याना, मिखाय् ख्वबि जाय्क तया, गुफाया पिने च्वना कलायात दुत यंकुगु प्वाले स्वया च्वन ।

उगु समये अन बनयागु लँ ब्रह्मचारी यति छह्म वल, व ब्रह्मचारी यतिं अन मनुष्य छह्म दुःखी मन याना च्वंह्म खना न्यन ।

हे मानव ! छ छाय् आमकन च्वंच्वना, छं थन छु ज्या दु ? थथ्ये ब्रह्मचारीं धाःगु न्यना, चकीतदूतं थःत जूगु खँ बृत्तान्त कन । हानं ब्रह्मचारीं धाल ।

हे मानव ! आः छ थन पिया च्वनां छुयाय् ? थथ्यें राक्षस पिहाँ वया छंत नं जोना नया बी । उकिं छ थन च्वने मते, माःगु थासे वना च्वनाच्वं हुँ । थथ्ये ब्रह्मचारीं धाःगु न्यना चकीतदूतं भिसायागु मायां चित्त स्थिर याय् मफया, हाय-हाय, हे प्राणेश्वरी! छं जितः गथ्ये निर्माया याना, तोता वना धका खोया, निश्चेष्ट

जुया भूमिस गोतुल । थथ्ये चकीतदूत निश्चेष्ट जूगु ब्रह्मचारीं खना, जतन जुक्ति याना होस दय्का धाल ।

हे मानव ! धैर्य्यया-धैर्य्यया, आमथे अधैर्य्य याय् मत्ये । अपाय्चोकं छं मिसाया मावा वंसा, जि छं मिसायागु ख्वाला क्यना बीफै, दुन्ये दनिला मन्त छं सो हुँ । थथ्ये ब्रह्मचारीं धाःगु न्यना, चकीतदूतं बिन्ति याना धाल । भो प्रभु, ब्रह्मचारी ! जि व स्त्रीयागु ख्वाः मखंकं थ्व जिगु जीव रहे ज्वीगु मखने धुन, छलपोलं कृपातया, जितः कलायागु ख्वाः छको क्यनेगु उपाय याना बिज्याहुँ । थथ्ये चकीतदूतं धाःगु न्यना, ब्रह्मचारीं वैत नष्ट छाँया विद्यायागु मन्त्र स्यना गुफाया दुन्ये सोके छोत । चकीतदूतं दुन्ये सोवंबले, अन थः कला सुरसिका व राक्षस शय्यासने च्वना सम्भोग याना अनेक रसरंगया खँ ल्हाना च्वंगु खन ।

राक्षसं चकीतदूतया कलायात धाल, हे मानवी स्त्री ! छं छु धन्दा काय् मत्ये, थन च्वना छं यथ्ये नया, यथ्ये वसतं पुना, यथ्ये तिसां तिया च्वँ, जि छथ्येंजाह्म स्त्री दैला धका माला जुयागु ताकालं दत, भाग्यया फलं थौं क्री निह्मसंयोग जुल । छं ह्लापायाह्म पुरुषयागु मायः काय् मत्ये । थथ्ये राक्षसं धाःगु न्यना, चकीतदूतया कलाः सुरसिकां धाल ।

भो गुह्यक, हे राक्षसराज, हे स्वामी ! जिगु भाग्यया फलं छिथेंजाह्म जितः स्वामी दत । छि जिगु उपरे दया-माया तया रक्षा याना दिसँ । छिथ्येंजाह्म प्रियपात्र तोता, ह्लापायाह्म पुरुषयात लुमंकेगु, नांकायगु, द्यन्यगु ह्मगसेनं इच्छा याय् मखुत धका राक्षसयात चुम्बन याना, आलिङ्गण याना हानं कामभोग याना च्वन । उगु समये चकीतदूतं उजोगु थः कलायागु चरित्र स्वया, दुःखी मन याना पिहाँ वया, ब्रह्मचारी-यात धाल । धिक्कार—धिक्कार, संसार धैगु, खालि नयगु, तोनेगु मायां जक जाया च्वंगु, असारगु, सार धैगु जि छुं मखन, निर्गुण संसार । हे गुरु, छलपोलया दयां जि स्त्रीयागु चरित्र स्वया वय् धुन, सो वक्वं व्यर्थ जुल ।

स्त्रियाश्चरित्रं पुरुषश्च भाग्यं दैवो नजानाति कुतो मनुष्यः ।

मिसाया चरित्र, मिजंया भाग्य, दैवं हे मस्यू, मनुष्यं सीकेगु गनं धका धैतःगु उखान पक्कां हे खः । हे गुरु ! जि ह्लापा पूर्वजन्मे छु कर्म याना वल ज्वी ? जिगु कर्मया फल छको कना बिज्याहुँ । थथ्ये चकीतदूतं धाःगु न्यना, ब्रह्मचारीं धाल ।

हे मानव ! छंगु पूर्वजन्मया कर्म फलयागु खँ कनेगु जिगु सामर्थ मदु, छं न्यनेगु इच्छा जूसा कपिल-

पुरया पिने अति मनोहरगु बने, श्री भगवान बिज्याना धर्मोपदेश बिया च्वंगु दु। अन वना, वसपोलयाके न्यंसा कनी, अन वनेनु धया उगुथाय् तोता निह्मं वन। क्रमशः अन थ्यसेंलि, निह्मसिनं श्री भगवानयात त्रिप्रदक्षिणा याना एकान्ते च्वना च्वन।

श्री भगवानं छिपिं थन छाय् वैगु धका न्यन। ब्रम्हचारीं थथ्ये जुया वैगु धका कन।

थनंलि श्री भगवानं अन सभाया मध्ये च्वंम्ह शालिपुत्रयात सम्बोधन याना चकीतदूतयागु पूर्वजन्मया कर्मफल कना बिज्यात।

एकस्मिनन्तरे काले शङ्खपूर्य्यां महापुरे।
राजा विमस शंखाख्यो वभूव सः महर्द्धिकः॥

ह्लापा छगू सयये तःधंगु शंखपुर धका नां जुया च्वंगु देश छगू दु। व देशे आपालं ऋद्धिवान्म्ह विमल शंख धका नांजुया च्वंम्ह राजा छम्ह दु।

तत्पत्नी विमला नाम पतिवरा मनोहराः।
चतुरङ्ग वलैर्युक्ताः प्रजावत्सेवपालकः॥

व राजाया स्वयंबर याना हःम्ह अति मनोहरम्ह विमला धका नांजुना च्वंम्ह स्त्री दु। चतुरङ्गबल–सल-किसि-रथ-सैन्यं सहित जुया च्वंगु दु। व राजां थः प्रजागणपिन्त, काय्मचाथ्यें प्रतिपाल याना च्वन।

तस्मिनवसरे तस्यां प्रचण्डाख्यो महाधनः ।
तद्भार्य्या सुन्दरी रम्या चम्पकवति तच्छुभा ।।

उगु समये, व देशे आपालं धनिम्ह प्रचण्ड धका नांजुया च्वंम्ह श्रेष्ठी छम्ह दु । वया कला अत्यन्त सुन्दरी, तच्चोकं बांला, शीलशोभां संयुक्तम्ह, चम्पक वति धैम्ह ।

एकस्मिन् दिवसे राजाः विमल शंख सञ्ज्ञकः ।
तां दृष्ट्वा सुन्दरीं रम्यां सम्भोग प्रकृतं तदा ।।

छन्हुया दिने विमल शंख राजां थः प्रजा प्रचण्ड श्रेष्टीया कला चम्पकवतियात खना, कामं मोहित जुया प्रचण्ड श्रेष्टीयागु छें वना, ह्लितथं चम्पकवति नाप कामभोग याना जुया च्वन । थ्व प्रचण्ड श्रेष्ठीं मस्यू ।

छन्हुया दिने, प्रचण्ड श्रेष्ठी पिन्यें छें द्वाहाँ वःगु वखते विमल शंख राजा व थः कला चम्पकवति निम्ह सम्भोग याना च्वंगु खन । थथ्ये राजा व थः कला मिथ्याचार कामभोग याना च्वंगु खना, दुःख सन याना धाल । धिक्कार-धिक्कार जिगु कर्म, थौं जि गुजोगु सिखां स्वेमाल । धाय् धाःसा राजा नाप जिगु छुं जोर मदु । जिगु जीव-धन कायत नं बेर मदु । म धाय् धाःसां थुजोगु दुश्चरित्र कर्म याःगु स्वया जि च्वने माल धका वहे मनयागु सन्तापं प्रचण्ड श्रेष्ठी मृत्यु जुया, आः वनखण्डे उद्धं जटा राक्षस धायका जन्म जूवल । विमल

शंख राजा व प्रचण्ड श्रेष्ठीया कला नं मृत्यु जुया आः कर्कश ग्रामे विमल शंख राजा चकीतदूत धाय्का, चम्पकवति सुरसिका धाय्का जन्म जुया निह्म स्त्री-पुरुष जुया अत्यन्त प्रेमिक जुया च्वन । राजां प्रजाया कलानाप यत्किञ्चित् छुं हे धन-द्रव्य मबिसे ह्लित्थं सुख सम्भोग जक याना च्वंगु पापं, आः थःके च्वंगु धन-द्रव्य दक्वं मेह्मस्यां हेका यन। आः दरिद्रजुया वनवास वलनं थःह्म कलायात राक्षसं यंका, सम्भोग याना च्वंगु स्वय् माल। ह्लापा राजा व प्रजा, आः राक्षस व मनुष्य।

अथ्ये जूया निर्म्ित प्राणिया कर्म विपाकया फल, ह्लापा थमं छु याना वल, आः थन उगु कर्मया फल अवश्यमेव भोगयाय् माली। उगु थमं याना वंगु कर्मया फल भोगयाय् माली मखु धैगु निःसंशय। भिंगुसां, मभिंगुसां भोग हे याय्माः धका ब्रह्मचारी, चकीतदूत इत्यादि सकल सभालोकया न्ह्योने श्रीभगवानं आज्ञा दय्का बिज्यात।

पुनः स्वा. पु. द्वा. तीर्थया 'चिन्तामणि तीर्थय'

कामन्मिश्याभारथ्या फल

पुनः गृहके स्त्रीपुंसः महासुखेन संस्थितौ।
तौ दृष्ट्वा सः विषण्णात्माः तस्थौ तत्रैव संकिलः॥

कोटिकर्ण, शतब्रणांकित पुरुषयागु थाय् तोता, क्रमशः चाःहिला लिहाँ वःबले हानं छखा छें स्त्री-पुरुष

निह्म च्वंच्वंगु खना, थन र्थुप निह्म सु ज्वी धका परीक्षा याय्गु चिन्तित मतीं अनच्वना स्वैच्वन ।

स्थित्वा स्थित्वा तत्र गेहे रात्रीभवत् क्रमात्ततः ।
तदा सा स्त्री क्षपात्तत्र पूर्वकर्म प्रभावतः ॥

वं अन स्वैच्वच्वं क्रमशः बःह्नि जुल । अले बःह्नि जुस्यंलि पूर्वकर्मयागु फलं तुरन्त व मिसा,

भीषण सर्प निर्माय उपसंक्रान्त सत्वरं ।
वन्धित्वा पाशवत् पुंसं मज्जां भुक्त्वाहि संस्थिताः ॥

भयंकर मूर्ति स्वेहे ग्यानापुह्म सर्प जुया, मिजंह्मयात पाशंचीथ्यें ह्योंहिना, छ्येँ होखना, चच्छि तक शरीरया दुन्येयागु न्ह्यपु, तिस्यः, स्यः, शुक्र-वीर्य्य इत्यादि शरीरयागु सारजुको नया च्वन ।

तं दृष्ट्वा कोटिकर्णासौ संस्थितः भीत मानसा ।
प्रातकाले भवेत्सर्प रूपं त्यक्त्वा तु तत्क्ष ।

व खना कोटिकर्णया मने त्राश चाया च्वन । अले प्रातस्काल जुयेव क्षणमात्रं सर्पया रूप तोता ।

दिव्य कौमारिका रूपं धृत्वा सा वै वराङ्गनाः ।
स्वस्थं तं विग्रहं कृत्वा दिव्य भोगेन तर्पयन् ॥

अत्यन्त दिव्य-सुन्दरी, भरखरया यौवनावस्था, ल्यासेह्म मिसाया रूप जुया, मिजंह्मयात रस-रसादि, सुस्वादगु दिव्यवस्तु भोजन याका सन्तुष्ट याना शरीर स्वस्थ याना ।

रति क्रीडा रसा भोगं सन्तर्पयिनुमारभन् ।
तं दृष्ट्वा कोटिकर्णामों पप्रच्छ तस्य कारणं ।।

रति क्रीडायागु रस भोगं सन्तोष याना, निह्मं आनन्द सुख पूर्वक च्वंच्वन । थथ्ये जूगु स्वया, कोटि-कर्णं उकियागु कारण व पुरुषयाके न्यन । पुरुषं धाल–

साधो माभूत् जना सर्वे मा दृशी दुःख वेदना ।
पूर्व जन्म कृता पापात् दुःखमिदृक् समालभेत् ।।

हे साधो ! थुजोगु दुःख–वेदना, सुं प्राणियातं मज्वीमा । पूर्वजन्मे यानागु कुशल–अकुशल पाप कर्म-यागु फलं आः थन थुजोगु दुःख-कष्ट भोगयाय् माल ।

किं करोम्यत्र भो साधो पूर्वजन्मे कृता मया ।
गुरु पुरोहितोऽहं वै द्विजाति पूर्व जन्मनि ।।

हे साधो ! थन जि छुयाय्, छुधाय् ? पूर्वजन्मे जि याना वैगु । ह्लापायागु जन्मे जि ब्राह्मण जात, सकस्यां गुरु-पुरोहित ।

दिने दिनेऽर्चनं पाठ कृत्वा स्नात्वा स्थितं तदा ।
दिने दिव्य सुखं प्राप्तं तत्कर्मणा नुभावतः ।।

उगु जन्मे जिं दिने–दिने स्नान याना, पूजा–पाठ याना च्वना । उगु कर्मया अनुभावं जितः थन दिने-दिने दिव्य सुख भोग प्राप्त जुल ।

ब्रह्मकुले समुद्भुत्वा रात्रौ च स्वैरिणी सह ।
युवाति सुन्दरीकान्ता दृष्ट्वा काम विमोहित ।।

ब्राह्मण कुले जन्म जुया रात्री परपुरुषगामी, यौवनावस्था, सुन्दरी स्त्री, कामिनीजनपिं खना, कामं विमोहित जुया।

योग्या योग्यं न वर्णित्वा रमित्वाहं यथेच्छया।
तेनात्रेत्रं महद्दुखं प्राप्तं मह्यं तमस्विमी॥

योग्य-अयोग्य, त्यो-मत्यो धँगु छुं विचार मयास्ये थः इच्छा जूथ्यें, कामिनीजनपिं नाप काम-मिथ्याचार काम-क्रीडा याना जुया। उकिया निंति आः जि थन रात्रि जुयेव थुजोगु दुःख-कष्ट भोगयाय् माल धका कन। थ्व खँ न्यना थमं यानागु कर्मया फल थमं हे भोग याय्मा धका मती तया कोटिकर्ण कर्मभूमीं लिहाँ वल।

थुलि संक्षिप्त काम मिथ्याचार (काम-भोग) यागु कर्म-फल खः।
स्मर्त्तव्यः– लुमंका, सीका, लिचिलेगु योग्य।

बुद्धोक्त सन्सारामयेः–

प्राणिन् वधोऽदत्तादान काममिथ्या च कायिकां।
कायेन यत्कृतं कर्मः काय कष्टेन मुच्यते॥

प्राणि– पशु-पंक्षि इत्यादि यावत् जीवात्मापिन्त स्याय्गु। अदत्त– परयागु धन-द्रब्य मबीकं लोभतया काय्गु। काममिथ्या– परया स्त्री वा पुरुषपिं नाप मिथ्याचार कामभोग याय्गु। थ्व स्वंगू (काय) शरीरं याइगु पाप।

तथा– मृषावादादि पैशुन्यं पारुष्यं भिन्न भाषणम् ।
वाक्य दुश्चरितं कर्मः वाक्य कष्टेन मुच्यते ।।

मृषा– फूठा, खंसां-मखं, मखंसां-खं धका खःगुं–मखुगुं खँ ल्हाय्‌गु । पैशुन्य– वँगु खँ वँत कना, वँगु खँ वँत कना ल्वाकेगु । पारुष्य- निष्ठुर वचनं परया नुगले स्यावक, थूँदिक धाय्‌गु तथा श्राप बीगु । भिन्न भाषण– मिले जूपिन्त अनेक खँ ल्हाना, फाया छ्रय्‌ये तया बीगु । थ्व प्यंगू वाक्य म्हुतुं याइगु पाप ।

पुनः– अभिध्यामपि व्यापादं मिथ्या दृष्टि हि चेतसाः ।
चेतसा यत्कृतं कर्म चित्त कष्टेन मुच्यते ।।

अभिध्या– परयागु धन-द्रव्य खना लोभ तया, थःत दय्‌क्यगु इच्छा याय्‌गु । व्यापाद– करपिनि ज्यूगु खना स्वेमफया, स्यंकेगु विचार याय्‌गु । मिथ्या-दृष्टि– नास्तिक जुया, देव-देवतापिं धका मानय् याना पाठ-पूजा, दान-धर्म कार्य छुं मयाय्‌गु । थ्व स्वंगू चित्तं मनं-मनं याइगु पाप ।

थ्व प्राणिजनपिसं काय-वाक-चित्त स्वंगुलिं याइगु झिगू सुकृत– कुशल पुण्य कर्म । दुष्कृत– अकुशल पाप कर्म । गुगु-गुगुलिं सुकृत-दुष्कृत कर्म याई । उगु-उगुलिं हे सुकृत-कुशल, दुष्कृत-अकुशल, पुण्य-पापयागु कर्मया फल सुख-दुःख भोग मयास्यें अवश्य मुक्त जुया, फुना

वनी मखु । भोग याना हे तिनि मुक्त जुया फुना वनीगु निश्चय धँगु उक्ति दु, व उक्ति खँमखु धाय्गु निःसंशय संशय मदु धका उल्लेख याना तःगु दु ।

थ्व सन्सारे स्थावर जङ्गमादि सकल जीवात्मा-प्राणिया, परम्परागत प्रचलित जुया च्वंगु जन्मजुरयें निस्यें शुभ-अशुभ फल, दशा-दोष भोगयाय् माःगु । नक्षत्र-राशी दक्वया स्वामी ग्रहयागु दशा-दुर्दशा दोष गुलि दु, व दक्वं पाठ–पूजा–जाप, दान–धर्म–कर्मयागु क्रियां क्षय जुया वंसां, प्राणिया थमं-थमं यानागु सुकृत–दुष्कृत, शुभाशुभ कर्मयागु फल कल्पकोटि जन्म व्यतीत जूसां, अन्तिमकाल तकं अनुचर जुया ल्यू-ल्यू हे वया च्वनी ! उगु कर्मया फल भोग मयास्यें बिना क्षय जुया फुना वनी मखु ।

प्रायशः मनुष्यपिसं अनेक यत्न-युक्ति याःगुलिं–

उक्तञ्च- उदयति यदि भानुः पश्चिमे दिग् विभागे
प्रचलति यदि मेरुः शीतति याति वह्निः ।
प्रफुल्लति यदि पद्मं पर्वताऽग्रे शिलायाम्
न हि चलति नराणां भाविनो कर्म रेखा ।।

यदि पूर्व दिशां ल्वीह्म श्री सूर्य पश्चिम दिशां ल्वी । स्थिर-अचलगु पर्वत, अस्थिर-चल जुया सनी, वनी । पर्वतया च्वय् ल्वहँतय् पल्यस्वाँमा ब्वी, स्वाँ ह्वई ।

मनुष्यादि प्राणिया थःथमं यानागु सुकृत-दुष्कृत, शुभाशुभ कर्म विपाकयागु भविष्य फल भोगं हे बिना, यत्र-तत्र गनं चीके फैमखु, संके फैमखु, भोग यानां हे तिनी क्षय जुया फुना वनी। भोग मयाकं क्षय जुया फुना वनी मखुगु निश्चय।

अतः कर्मविपाकया फल—

सुकृत– कुशल-शुभ, धर्म। दुष्कृत– अकुशल-अशुभ, पाप। सुख-दुःख कर्म फलयागु भोग।

ह्लापा दुष्कृत कर्मं दाजुयात तुतिं प्रहार याना स्याःगुया पाप शेष बाकि दनिगु जुया सर्वार्थसिद्ध-शाक्यमुनि गौतम बुद्ध, वसपोल बुद्धत्व प्राप्त जुयानं देवदत्तं प्रहार याना हःगु ल्वहँ तुतिपचिने फया कया घाः मात्र जुया कर्मयागु फल भोग याना पाप क्षय याना बिज्यात।

पुनरुक्त—

प्राणातिपात–(प्राणि वध) दिने-दिने पशु-पंक्षियात निर्दयतां हिंसा याना, स्याना ला नया, जीव प्रतिपालन याना जूगु व

धर्म श्रवण–रात्री-रात्री, श्रद्धातया इश्वरयागु सद्धर्म कथा न्यना, गुण-गान भजन याना जूगुया कर्म फल।

अदत्तादान- दाजुं, परया धने अनेक लोभ तया धन-द्रव्योपार्जन याना, मां-बौ किजायात द्रोह याःगु व

किजां, मां-बौ, बुढा-बुढीया उपरे अनेक जत्न-जुक्ति याना नका-त्वंका सेवा याःगुया कर्म फल ।

मिथ्याचार-काम- दिने-दिने गुरु--पुरोहितयागु कर्म स्नान, नित्यार्चन पाठ-पूजा याना जूगु व

रात्री जुइव कामिनी स्त्रीजनपिं नाप मिथ्याचार काम-क्रीडा भोग याना जूगुया कर्म फल ।

थ्व स्वंगू काय (शरीरं) याःगु सुकृत-दुष्कृत कर्मया फल, सुख-दुःख भोग याःगुया वर्णन खः विचारणीय ।

पुनः मृषावाद्यागु कर्मया फल भोग

पद्य स्वयम्भुपुराणे षष्ठमोऽध्याये लिखित ।

ह्लापा भद्रकल्पया द्वापर युगे श्री कनकमुनि तथागतया पर्याये, वाराणसी विक्रमशील महाविहारे भिक्षु धर्मश्री मित्रं नामसङ्गीतियागु द्वादशाक्षरया व्याख्या याना च्वंगु समये श्री महामञ्जुश्री गुरु बिज्यागु खनानं मखं पह याना, लिपा वना गुरुयात प्रणाम याःवले—

गुरो श्रीमञ्जुनाथस्य कृतं यत्र प्रणामकम् ।
तस्मात्तत्र स्व चक्षुषी पतीतं पाद लाञ्छने ॥

गन वं खना नं मखना धका मृषा-फूठागु वाक्य

खँ ह्लाना, गुरु श्री महामञ्जुश्रीयागु चरणकमले प्रणाम यात, अन व भिक्षु धर्मश्रीमित्रयागु मिखा निगलं गुरु श्री महामञ्जुश्रीयागु चरणकमले (तुतिपालि निपासं) निग: मिखा कुतुं वना अन्धा जुया, छुं हे मखन, सुं नं मखंह्म जुल।

अनंनिस्यें, श्री महामञ्जुश्री गुरुयागु चरणकमले तुतिपालि निखेरं धर्मश्रीमित्रयागु निग: मिखाया चिह्न दुगु जुल।

थुलि मृषावाद (झूठागु) वाक्य खंसां मखं धा:गु कर्मफलया भोगयागु संक्षिप्त वर्णन ख:।

सज्जन वर्गपिसं विज्ञेय- सीका, न्यना-स्वया, तुमंका, मृषा-झूठा मखुगु खँ ह्लायगुलि लिचिलेगु योग्य।

तथैव दश-कुशलाकुशल कर्मफल भोग

येन येनावयवेन यत्कृतं पापकं भवे।
तत्सर्वमवयमेव निश्चयं भोग्यते फलम्॥

भवे (संसारे) गुह्म-गुह्मस्यां, गुकिं-गुकिं गुगु-गुगु सुकर्म-कुकर्म याई। उह्म-उह्मस्यां उगु-उगु कर्मयागु फल उकिं-उकिं हे निश्चयनं भोगयाय् माली।

पञ्चेन्द्रियेन येनापि पाप-पुण्य करोति हि।
तेन तेनेन्द्रियेनापि तद्भोग्यं लभ्यते फलम्॥

गुगु-गुगु इन्द्रियं, गुगु-गुगु पाप-पुण्ययागु कर्म याई, उगु-उगु इन्द्रिययात, उगु-उगु हे पाप-पुण्ययागु कर्मया फल प्राप्त जुई ।

नगरे वा वने वापि समुद्रे पर्वतेऽपिवा ।
यत्कृतं जन्तुना येन तद्भोक्तव्यं नशंसयः ।।

नगरे–देशे अथवा वने–जङ्गले तथा समुद्रे वा पर्वते, न्ह्याग्गु थासे जूसां गुह्म-गुह्म प्राणिपिं, गन-गन जन्म जुया, गुगु-गुगु कर्म याई, उह्म-उह्म जीव-जन्तु प्राणिपिसं उगु-उगु कर्मया फल न्ह्याग्गु थासे वंसां निश्चयनं भोगयाय् माली । उगु कर्मया फल भोगयाय् माली मखु धैगु ज्वीमखु, अवश्यनं भोग हे याय् माः । उकी नशंसयः शंका मदु ।

तथागतैश्च सर्वज्ञैः स्वकर्माल्लभ्यते फलम् ।
येन कर्म कृतं येऽपि तेऽपि तल्लभ्यते फलम् ।।

सर्वज्ञ जुया बिज्यापिं तथागतपिं, वसपोलपिसं नं थःथःपिसं यानागु कर्मानुसारं उत्तम–श्रेष्ठगु अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञानयागु फल लाभ याना, दुःख रहितगु निर्वाण-मोक्षपद प्राप्त याना आनन्दमय-सुखासने प्रतिष्ठित जुया बिज्याना च्वनी । अतः गुह्म–गुह्मस्यां, गुगु-गुगु सुकृत-दुष्कृत कुशल-अकुशल, पुण्य-पाप, भिंगु-मभिंगु कर्म याई, उह्म-उह्मसित उगु-उगु, अमिसं

या:या:गु कर्मया फलानुसारं उत्तम-सर्वश्रेष्ठ, मध्यम-साधारण, अधम-नीचगु फल लाभ जुया व लाभ जूगु फल क्षय जुया मफूतले, सुख-दु:खयागु कर्मया फल भोग याना हे च्वनी ।

अत: थ्व संसारे जीवात्मा सकलसत्वप्राणिपिं:-

सुकृतै: दुष्कृतैर्कर्मै: उत्तमोऽधम: मध्यम: ।
चतुर्योन्याश्च सञ्जाता: षट्गतिषु च भोगिन: ।।

थ्व संसारे प्राणिपिसं आपालं सुकृत-दुष्कृत, कुशल-अकुशल, पुण्य-पाप, उत्तम-अधम-मध्यमगु कर्म या:गुया फलं प्यंगू योनि चय्प्यंगू राशिचक्रे जन्म जुया खुगू गतिस च्वना, सुख-दु:ख भोग याना चा:चा:हिला जुया च्वने माल ।

प्यंगू योनि धैगु छु-छु धा:सा- अण्डज, जरायुज, स्वेदज, उद्भिज । खेँचं जन्म ज्वीपिं, पिपाँचं जन्म ज्वीपिं, च:ति-दुर्गन्धं जन्म ज्वीपिं, वनस्पति-स्वां-सिमाथें अथ्येंहे जन्म ज्वीपिं ।

खुगू गति धैगु छु-छु धा:सा- देव, दैत्य, मनुष्य, तिर्यच्, प्रेत, नरक । व खुगू गतिस वना, थ:थ:पिसं यानागु कर्मया फल सुख-दु:ख भोग याना व कर्म भोगयागु फल क्षय जुया मफूतले भोग याना च्वने मा: । व कर्म भोगयागु फल क्षय जुया फुना वस्यंलि व थ:थ:-

पिसं भोम याना च्वनागु गति उत्तीर्ण जुया, हानं मनुष्ययागु कुले जन्म जूवई। व मनुष्ययागु कुले जन्म जूवःपिं मनुष्यपिनिगु स्वभाव गथ्ये ज्वी धाःसा एकत्त्व ज्वी मखु, पृथक्–पृथक् हे ज्वी।

आः थन खुगू गति उत्तीर्ण जुया मनुष्ययागु गती जन्म जूवःपिनिगु स्वभाव–

श्लोक– त्रिदशादागताः मर्त्याः शान्ताः अतीव सुन्दराः।
श्रोता पुराण माख्यातं बुद्ध सेवा च तत्पराः॥

देवगति मनुष्यया गतिस जन्म जूवःपिं मनुष्यपिनिगु स्वभावः- सदाचार शुद्धगु शान्तगु शरीर जुया अत्यन्त सुन्दर सुलक्षणं संयुक्त जूपिं ज्वी। सकल लोकपिन्त कल्याण-हित-सुख ज्वीगु पुराण-सद्धर्म शास्त्र, परंपरागत कथा न्यनेगु, कनेगुली अति श्रद्धा दुपिं ज्वी। आमिष वर्जितगु स्कन्द-मूल फलाहार भोजन दुरु, धौ, घ्यो-कस्ति, चिनी जक प्रेमपिं ज्वी। सदां श्री बुद्ध भगवानयागु देव-देवतापिनिगु पाठ-पूजा याना सेवा याय्‌गुली तत्पर जुया च्वनीपिं ज्वी। अतएव, थुमित थ्व लोके सकसिनं आदरभाव तया बिज्याहुँ, फासँ-दिसँ धका सत्कार याना, मान्यता तया, भक्ष्य–भोजनादि सहित समर्पण याई।

दैत्य- दानवादागता: मर्त्या: अहंकार्यभिमानका: ।
अदत्ता: मत्तर्द्धीदेव सदारणप्रु नत्परा: ॥

दैत्यगति मनुष्यया गतिस जन्म जूव:पिं मनुष्य-पिनिगु स्वभाव- अत्यन्त अभिमानिपिं जुया, तच्चोकं घमण्ड याना ज्वीपिं ज्वी । मत्ताहा किसिथें सुनापं मिले ज्वीमखु, सुनानं धा:गु खँ न्यनीमखु, सुनानं धा:थ्यें चवनीपिं नं मखु । क्रोध मूर्ति जुया सहनशीलतायागु स्वभाव छुं दैमखु । मद्यपान (अय्‌ला, थ्वँ) त्वनेगु, मान्स भक्ष (ला, हि) नय्‌गु, त्वनेगुली अभिरुचिपिं जुया ला नया, अय्‌ला-थ्वँ त्वना, अहंकार वृद्धि याना, सदासर्वकालेसं रणसंग्राम-कलह-ल्वापु याना ज्वीगुली हे जक तत्परपिं जुया ल्वापु याय्‌त तोहमदु तोह तया ल्वाना हर्षमान याना खुसिजुया चवनिपिं ज्वी । तस्मात् अथ्ये ज्वीपिं जूया निति, थुमित लोकपिसं लें व:गु खनेव हे हुं वल खंला, घमण्डी-अहंकारी, तोहमदु तोह तया ल्वापु याना ज्या-खँ स्यंकैपिं, अपिं वैगु हे स्वेमयो धका अमित व:सां, चवंसां, छुं खँ ह्लासां, सुनानं न्यनी मखु, पुछय्‌ नं याई मखु ।

मनुष्य-मनुष्यादागता: मर्त्या: सुशीला: देव सेवका: ।
दान धमरता: नित्यं सम्बोधि ज्ञान लालसा: ॥

मनुष्यगति मनुष्ययागु गती हे जन्म जूव:पिं मनुष्य-

पिनिगु स्वभाव– सुशीला, अति उत्तमगु शुद्धगु सहन-
शीलताया स्वभाव दुंपि जुया, देव-देवतापिनिगु, गुरु–
मां–बौपिनिगु, मोक्षार्थी सज्जनवर्गपिनिगु, सेवा-शुश्रूषा
याना, उपासना याय्‌गुली, उद्योग-परिचर्य्या याना
जुईपिं ज्वी । थुमित थ्व लोके ज्ञानी, मोक्षार्थी, सज्जन
सत्पुरुषपिसं अति प्रेम याना, आमन्त्रण याई, आदर
तया मान्यता पूर्वक सत्कार याई, यथाश्रद्धा दान,
दक्षणा, भोजन इत्यादि समर्पण याई ।

तिर्य्यंञ्च्-तिर्य्यग्भ्यश्चागता: मर्त्या: वाचाला: चञ्चलारपि ।
इतस्तत: प्रधावित्वा खादयित्वा प्रतिष्ठति ।।

तिर्यक्‌गति मनुष्यया गतिस जन्म जूव:पिं मनुष्यया
स्वभाव– अत्यन्त चञ्चलपिं, अशिक्षितपिं जुया ख:गुं-
मखुगुं आपालं बकवादयागु खँ ह्लाय्‌गुली अति चतुरपिं
जुया अनेक खँ ह्लाना, उख्ये-थुख्ये मदय्‌क ब्वां-ब्वां जुया
खंकं-मखंकं खुया कया नं, लाका कया नं, नय्‌गु-त्वनेगु
हे जक चित्तपिं जुया, शिक्षितजनपिसं छुं हित-सुख ज्वीगु
शिक्षा ब्यूसा नं फ-फ स्वया लिचिला ज्वीपिं ज्वी ।
देवदेवतापिनिगु पाठ-पूजा याय्‌गु, गुरुजनपिन्त, मां-बौ-
पिन्त श्रद्धातया, मान्य-सत्कार याय्‌गुली, सद्धर्मयागु
पुराण-कथा कंगु न्यनेगुली श्रद्धा हीनपिं जुया, खालि
नय्‌गु व त्वनेगुली जक लाला-चिचि याना, लोभ तया

लिमला पहलं ब्वां-ब्वां जुया नया-त्वना अनेक खँ जक ह्लाना ज्वोंपि जुई । अतः थुमित थ्व लोके देवभक्त जुया नेमयागु शील पालन याना, पाठ-पूजा-जाप, दान धर्मस रस याना, परिश्रम याना जूपिं सज्जनवर्गपिसं थुपिं चञ्चल जुया वकवादयागु खँ ह्लाना, नया-त्वना-ह्वाला जूगु न्यने मफया, स्वेमफया, थुपिं च्वंगु थाय्यात निवारण याना छ्वये अलग च्वना, थःगु चर्य्या पाठ-पूजा-जाप इत्यादि याना नंमवासे च्वनी ।

प्रेत- प्रेतादागत येमर्त्याः क्षुत्पार्ताः सुदुःखिनाः ।
असन्तुष्टाः शुचिभ्रष्टाः दान धर्म पराङ्मुखा ।।

प्रेतगति मनुष्यया गतिस जन्म जूवःपिं गुह्य-गुह्य मनुष्यपिं खः, उह्य-उह्य मनुष्यपिनिगु स्वभाव- थुपिं न्ह्याबलेसं नय्गु-त्वनेगुलि आसाकुति जुया न्ह्याको नःसां त्वंसां असंतुष्टा-सन्तोष मजुया, बहु आहारा जुया, नये-त्वने-पित्याना प्यास चाःगुलिं पीडा जुया अत्यन्त दुःख ताई । नय्गु व त्वनेगु जक खन धाःसा न्ह्यागु हे जूसां कया नया-त्वना ज्वी । शुचि-शृंगार याना, शील स्वभाव बांलाकेगु, समाः याय्गुली अनादर जुया गबलेसं चक्कंगु, बांलागु खवाः ज्वी मखु । ख्यूंगु-खंवंगु-तंवःगु खवाः ज्वी । दान-धर्म-कर्मयागु ज्या याना च्वंगु थासे विमुख याना लि-लि विला जुया च्वनीपिं ज्वी ।

र्थाः प्रेतगति वःपिं जुया न्ह्याको नकुसां-त्वंकुसां, नःसां-त्वंसां, असन्तोषी जुया, नय्गु व त्वनेगुलि हे जक भुलये जुया, शुचि-शृंगारयागु शील-स्वभाव छुं मदुगुलि न्ह्यावलेसं ख्यूंगु ख्वाः जुया मनुष्ययागु लक्षण छुं मदया सुनानं स्वेयैमखु ।

नरक- नरकादागताः मर्त्याः निर्बुद्धयाः पशवरित्र ।
मातृपितृ गुरूणां च तेषामाज्ञा नमानिताः ॥
अविद्या निर्दयाः क्रूराः परद्रव्येषु लोलुपाः ।
गृहित्वा स्वेच्छया भुक्त्वा दशाकुशल संरताः ॥

नरकगति मनुष्यया गतिस जन्म जूवःपिं मनुष्यपिं निर्बुद्धि-बुद्धि धैगु छुं मदया पशुतथ्यें ज्वी । मां-बौ-गुरुजनपिनिगु हित-सुख ज्वीगु वाक्य-वचन, आदेश-उपदेश न्यनीपिं ज्वीमखु । अविद्यां याना ज्ञान मदुगुलिं बुद्धि हीन जुया मूर्ख जुई, अलक्षण-लक्षणयागु भाव छुं मदुगुलि स्वैकें दया-माया दुपिं ज्वीमखु । अत्यन्त तंकाली जुया वैत-थ्वैत मदयेक बोबिया-दाया-चिना-ख्याना-कुना-सास्ति याना, करपिनिगु धन-द्रव्य-अन्न आदिस नय्गु-त्वनेगुली लोभ तया, हरण याना लुटये याना कया, थः इच्छा जूथ्यें नेया-त्वना, हिंस मदयका ज्ञान-बुद्धि-भ्रान्ति जुया, मखुगु-मभिंगु खँ ह्लाय्गुली चेतुर जुया, भिंगु ज्या तोता, मभिंगु ज्या ज्वंना, कुसंगत

याना, कुज्ञाने जक भुले जुया दश-अकुशल, अत्याचारी पापकर्म याय्‌गुली उद्यम याना जुया च्वनीपिं ज्वी। थुपिं नरकगति वया निर्बुद्धि जूगुलिं ज्ञान छुं मदया, पशुतथ्यें नय्‌गु व त्वनेगुली जक भुलये जुया, उख्ये-थुख्ये मदय्‌क वना-च्वना, त्वाक्को-थाक्को नया-त्वना मां-बौ-गुरु इत्यादि सज्जनपिसं धाःगु खँयात विरोध याना, दशाकुशल पापकर्म अत्याचार सना जूगुलिं थः सहोदर परिवारपिं इत्यादि सुनानं स्वेमयया अनादर याना तोता बी।

सुगति वया, मनुष्यलोके शुद्ध–कुशलगु कर्म याना जूपिन्त माननीय, पूजनीय, सज्जनयागु भाव तया आदर पूर्वक सत्कार-सम्मान याई।

कुगति वया, अशुद्ध-अकुशलगु कर्म याना जूपिन्त, निन्दनीय-कुत्सनीय, दुर्जनयागु भाव तया, अनादर पूर्वक तिरस्कार–अपमान याई।

व शुद्ध-कुशल कर्म व अशुद्ध-अकुशल कर्म यापिन्त आदर व अनादर याईगु स्वैक्यें विचार मदु। नय्‌गु व त्वनेगु जक दय्‌व गाःगु जुया च्वन। थ्व खः मखु बांलाक विचार याय्‌गु योग्य जू।

थ्व भवे परलोक वना कर्मफल भोग यानालि, हानं मनुष्यलोके जन्म जूथःपिं मनुष्यपिनिगु शील-स्वभाव, विपरीत याय्‌गु महाकष्ट तच्वोकं थाकु।

किमर्थम्, छाय्धाःसाः-

स्वभावो नापदेशेन शक्यते कर्तुमन्यथा ।
सुतप्तमपिपानीयं पुनर्गच्छति शातताम् ।।
यदि स्याच्छीतलोवन्हिः शीतांशुर्दहनात्मकः ।
न स्वभावोऽत्रमर्त्यानां शक्यते कर्तुमन्यथा ।।

स्वभाव धैगु आदेश-उपदेशं विनः अन्यथा विपरीत मेगुयाय् फैमखु । दृष्टान्त छुधाःसा- गथ्ये शीतल-ख्वाउँसे चवंगु पानीय-लः मी द्यछुना, अत्यन्त क्वाक्क-पुक्क, ताऊविक क्वाय्का तःसां व लः मि ह्लोना छखे तया बिल धाय्व हानं ख्वाउँया हे वनी, क्वाना चवनी मखु । यदि शीतल ख्वाउँगु मि, न्ह्याग्गु थासे तैबिल धाःसां व शीत-ख्वाउँगु मि सूर्य्ययागु प्रभावं, मियागु प्रभावं क्वाना हे वै, ख्वाउँया चवनी मखु । वथ्यंतुं, आः थन प्राणिपिं सुकृत व दुष्कृत, कुशल-अकुशल कर्मया फलं खुगू गती वना, थःथःपिसं गुगु गुगु कर्म याना, उगु उगु कर्मयागु फल भोग याना क्षय जुया, फुना वस्यंलि, आः हानं थन मनुष्यया कुले जन्म जूवःपि थुमिगु स्वभाव, सुगति व कुगतियागु कर्मया फलं याना अन्यथा मेगु याय्गु-पृथक्करण याय्गु अर्थात् सुगति वःपिन्त दुष्कृत-अकुशल, पाप कर्मयागु ज्या याय्गु, असह्य थाकुगु जुया चवनी । कुगति वःपिन्त सुकृत-कुशल, पुण्य कर्म याय्गु, अमित हित-सुख ज्वीगु,

सद्धर्मयागु ज्ञान-गुण न्यना, स्वया बोध जुया भव-सन्सार-सागरयागु दुःखं मुक्त जुया निर्वाण मोक्षयागु सुखपदे उपस्थायी ज्वीगु, कुशल कर्म, भिगु ज्या याय्गु तःसकं थाकुगु जुया च्वनी ।

तदर्थ, अथ्य जूया निम्तिः-

सुकृति साध्य साधूनां पापीनां श्रेयः दुष्करः ।
पापिनां पाप वैसाध्य साधूनां पाप दुष्करः ॥

सुकृति-धार्मिक, धर्माचारी साधूजनपिन्त, कुशल भिगु ज्या धर्म-कर्म याय्गु अःप्वी ।

दुष्कर-अधर्मी, पापाचारी दुष्टजनपिन्त, श्रेयः-कुशलगु, भिगु धर्म-कर्मयागु ज्या याय्गु थाक्वी । दुष्कर-अकुशल-अधर्म, मभिगु पाप कर्मयागु ज्या याय्गु हे जक अःप्वी । धर्माचारी-साधूजनपिन्त, पाप कर्मयागु ज्या याय्गु थाक्वी ।

छाय्धाःसा - भिपिन्त भिगु ज्या याय्गु हे जक अःपु । मभिपिन्त भिगु ज्या ज्वनेगु-याय्गु तःसकं थाकु । अतः ज्वनेगुं तोतेगुं क्रमशः विस्तार-विस्तारं उद्योग-प्रयत्न यायां यंकेमाः । प्रयत्नं बिना ज्वनेगु-तोतेगु याय्गु छुं ज्या-खं सिद्ध ज्वीमखु ।

उद्यमेन बिना कार्य्यं न सिद्धयति मनोरथाः ।
कातरा इति जल्पन्ति यद्भाव्यं तद्भविष्यति ॥

उद्यम मयाकं मनयागु इच्छा, ज्या-खँ ज्वनेगुं-तोतेगुं, न्ह्यागुं छुं सिद्ध ज्वी फैमखु । उद्यम-प्रयत्न याना परिश्रम यायां वनेमा । अले जक ज्वनेगुं-तोतेगुं ज्या-खँ सिद्ध ज्वी । ज्या-खँ ज्वनेगु-तोतेगु स्वया-खना ग्या:पिं, थाकुना:पिं, कातरतस्यें ज्या-खँ याय्गु विचार मयास्ये, जिगु कर्म छु ज्वी मा:गु दु, वहे ज्वी धका ज्या-खँ याय्गुलो लिचिला, उद्यम-प्रयत्न-परिश्रम याई मखु । परिश्रम मयाकं धा:सा छुं ज्या-खँ सिद्ध ज्वी मखु ।

थुकियागु छुं **विशेषण:-**

पश्य कर्म वशात्प्राप्तं भोज्यकालेऽपि भोजनम् ।
हस्तोद्यमं विना वक्त्रे प्रविशेन्न कत्थं च न ।।

स्व थन, थ:पिनिगु कर्मया वशं प्राप्त जूगु, भोजन याय्गु समये नं. गुगु भोजन ह्लायागु उद्यमं बिना गब-ल्येसं म्हुत्वी लाना द्वाहाँ वना, प्वा: जाइ मखु । ह्लायागु व्यवसाय हीन जुल धा:सा ह्म क्वछुना वा थ स्वया, म्हुतुसि त्वाका, साला बा वान्याना कया, म्हुत्वी तया वां न्ह्यया, कथुं क्वाहाँ वनातिनि प्वा: जाई, नयेगु-त्वनेगु जक न्ह्योने तयां प्वा. जाई मखु ।

कर्म हे वी धका मूर्ख उद्यम मयाकं छु वी ।
नयेगू-त्वनेगू दूसां लाहातं तय्मा म्हुत्वी ।।

उकिं कर्मया फल उत्पादन याय्‌त, उद्यम हे याय्‌मा । उद्यम मयाकं छु ज्वी ? कृषिक धँपिं बुँयागु ज्या याइपिं, अमिसं ब्वीँ गथ्ये-गथ्ये उद्योग याई । छु-छु कर्म याई । व बाँलाक विचार याना स्वय्‌मा:, सीकेमा ।

कृषिक धँपिसं ह्लापां ब्वीँ व्रीहि वा-छो) इत्यादि शाक तरकारी) उत्पादन याय्‌त लः दै बा मदै बिचा याई । अले आकाशयागु बा खुसि, ध याःगु आधार कया बुँ पाली । अनंलि आकाशं व:गु बा खुसि, धलं न्ह्याना व:गु लः फुति-फुति जक जूसां व लःयात अनेक उद्योग मेहनत याना ब्वीँ लः थनी ।

जल विन्दु निपातेन क्रमशः पूर्यते घटः ।

जल विन्दु धैगु लःयागु फुति । व लः फुति-फुति जक जूसां तिकि-तिकि जक दंगु जूसां कथःथ्यं विस्तार-विस्तारं व लः घले बा ब्वीँ जाय्‌क दै । अले उगु बखते अनेक यत्नपूर्वक परिश्रम याना छेँ बा ब्वीँ छु कर्म याय्‌ माःगु खः उगु थःपिसं यानागु कर्म सफलता-पूर्वक सिद्ध याना अन्न-वस्त्र इत्यादि लाभ प्राप्त याना काई । छेँ दुसां, बुँ दुसां परिश्रम याय्‌गुली अलसिपिं थकाहापिं, छुं कर्म मयापिंत अन्न-वस्त्र इत्यादि छुं लाभ प्राप्त ज्वी मखु । अले लिपा सितिकं छुं मयाना धका पश्चात्ताप कया च्वनी ।

अपिच रत्न सञ्चय गाथायां:-

जलविन्दु परिपूर्यति कुम्भ स्तोक स्तोकं
प्रथमे निपाति अनुपूर्व पश्चिमन ।
यदेव चित्त प्रथमं वरवोधि हेतोः
अनुपूर्व शुक्ल गुण पूर्ण भवन्ति वुद्धाः ।।

विशेष याना लखं दुःख जूगु थासे ह्लापां छुं मदुगु खालिगु घले बा लः तय् ज्यूगु थले अथवा भूमी, गाः दगु थासे, ब्वों लः जाय्केगु प्रयत्न याना तई । अले अन यत्न-उपाय याना तःगुथ्यें लःयागु प्रवाह् भतीचा-भतीचा अर्थात् फुति-फुति जक तिकि-तिकि जक वःगु जूसां घले, ब्वों क्रमशः विस्तारं दुहाँ वना लिपा अन्तिम काले लःजाया अन याना तःगु प्रयत्न पूर्ण ज्वा। तथैव आः थन मनुष्यया उचितगु कुले जन्म जुया दुःख-सुख ज्वीगुया हेतु कुशल-अकुशल कर्म विचार याना संसारयागु दुःखं मुक्त ज्वीगुया कारणे ह्लापां सम्यक्सम्बोधिज्ञाने परिश्रम याय्गु सु ज्ञानी, सज्जन मनुष्यया चित्तं अभिलाषा याई, व मनुष्ययात गथ्ये शुक्ल पक्षया चन्द्रमा क्रमशः ह्लित्यं बृद्धि जुजुं पूर्णिमा-पुह्नीयागु दिने अत्यन्त निर्मलगु ज्योति प्रकाश जुया, लोकपिसं शशाङ्क पूर्णचन्द्रमा धका प्रशंसा याना प्रणाम नमस्कार याई । वथ्यें सु ज्ञानी-सज्जनं सम्यक्सम्बोधि ज्ञाने परिश्रम याय्गु अभिलाषा यात, व ज्ञानीयात

ह्नित्थं बुद्ध भगवानपिनिगु, गुण-सद्वृत्ति (उत्तम-शील-स्वभाव-ज्ञान-गुण) बृद्धि जुजुं क्रमशः अन्तिमकाले सकल ज्ञान-गुणं परिपूर्ण जुया निर्वाण पदे प्रतिष्ठित ज्वीगु सामर्थ्य प्राप्त ज्वी धका उल्लेख याना तःगु दु।

तथापि दुर्बोधाः-

दँगु धम छरुये च्वीका, मदँगु जक यः जुया।
मुनां याई फल भोगः, कुगतियागु यातनाः॥

तस्मात्तत्कुगतिनां यातना स्मृत्वा-

अथ्यया निंति कुगतियागु सासना दुःख लुमंका

आदेयस्य प्रदेयस्य कर्त्तव्यस्य च कमंठः।
क्षिप्रमक्रिय माणस्य कालपिवति नान्यथा॥

याकनं काय्माःगु, बीमाःगु, याय्माःगु ज्या कुशल कर्म दान-पुण्य-धर्म, पाठ-पूजा याय्गु इत्यादि समयं लाःबले याय्माः। मयात धाःसा उकियागु फल कालं नया-त्वना फुका बी। वँत पने फँमखु। तदर्थ सु ज्ञानी सज्जनं भवाङ्गयागु दु.ख कष्ट मुक्त याना निर्बाणयागु सुखपदे प्रतिष्ठित ज्वीत सम्यक्सम्बोधि ज्ञाने परिश्रम याय्गु इच्छा याई, व ज्ञानी सज्जनं समय विचार याना याकनं हे याय्माः, मयाःसा व कालं पियाच्वनी मखु। विचारणीय।

आदि सम्वर्तकल्पंनिसें आः थ्व भद्रकल्पतकः-

अप्रमेया गताः बुद्धाः सर्वसत्व गवेषकाः।
मनुष्याणां स्वदोषेण चिकित्सा गोचरं गताः॥

थ्व लोके सकलसत्व प्राणिपिन्त भवयागु दुःखं मुक्त ज्वीगु मोक्षयागु मार्ग अन्वेषण याना ल्वीका, सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाना, धर्मचक्र प्रवर्तन याना, शिक्षा-दीक्षा बिया, निर्वाणपदे प्रतिष्ठित जुया बिज्यापिं अप्रमेय-असंख्येय तथागत, बुद्ध भगवानपिं, वसपोल-पिनिगु अनुयायी, शिष्यपिं, अगणित बोधिसत्व-महासत्वपिं, असंख्य भिक्षु संघगणपिं, निर्वाणपद लाना बिज्याय् धुंकल। आः थुगु समययां मनुष्यपिं जक थःथःगु अविद्या-अज्ञान 'मिथ्या ज्ञान' यागु वशीभूत जूगु दोषं याना चिकित्सा (वासः) याय्गु मसिया, मसया अनेक दुःख भोग याना च्वन। व दुःखं मुक्त ज्वीगु उपाय स्वैकें विचार मदु।

भूतपूर्व तथागतपिं

आः थ्व भद्रकल्पया समये थन थौंकन्हे प्रचलित जुया च्वंगु परित्राणे प्रधान याना क्यना तःगु पाठ्य-पुस्तक पञ्चरक्षासः-

" त्रिपश्वी मुनीन्द्रं शरणमुपैमि शिखिनञ्च बुद्धं विश्वभू मुनीन्द्रं।
ककुछन्द बुद्धं कनक मुनिश्च जिन काश्यपं गौतमं शाक्यसिंहं॥
येषां सप्तानाञ्च नरोत्तमानां पुष्पैश्च गन्धैश्च प्रकरोमि पूजाः।
कायेन तेषां वचसा च कृत्वा प्रसन्न चित्तेन शरणमुपैमि इति॥

थुलि ह्लय्ह्ल । तथा– स्वयम्भू पुराणे, गुणकारण्ड व्यूहे, सुगताऽवदान इत्यादिस श्री गौतम बुद्ध प्रमुख तथागतपिं ह्लय्ह्ल हे जक खनेदु । पालि बुद्धचरित्ते आदिबुद्ध श्री दीपङ्कर तथागतयां लिपा श्री शाक्यमुनि गौतम बुद्ध प्रमुखं नीप्यह्ल । तथा बोधिसत्व-महासत्व-पिसं पाप देशना, पुण्यानुमोदना, बोधिपरिणामना यायगु त्रिस्कन्धे स्वोन्याह्ल । ललितविस्तर सूत्रे श्री दीपङ्कर बुद्ध तक स्वह्ल बुद्ध तोता न्येस्वह्ल ५३ । एवं प्रत्यङ्गिरा इत्यादि म्ये-म्येगुली दिशा-विदिशास अर्हत् बुद्ध–बोधिसत्व–महासत्वपिं धका अनेक खनेदु । सद्धर्मपुण्डरीकास श्री शाक्यसिंह गौतम बुद्धयागु उक्ति "बुद्ध कोटिन अन्तके" कोटि संख्या प्रमाणं बुद्ध-बोधि-सत्वपिनिगु न्ह्योने च्वना, चर्य्या याना च्वना धका च्वंतःगु दु । अपरिमित सूत्रे "गंगा नदी बालुका प्रमाणां बुद्ध कोटि नां" धका च्वतःगु दु ।

एवं अन्यान्य बुद्ध धर्मया ग्रन्थानुसारं अप्रमेय असंख्येय अर्हत् श्रावक बुद्ध, प्रत्येक बुद्ध, महायान सम्यक्सम्बुद्ध, तथागतपिं धका वर्णना याना तःगु दु ।

वसपोलपिनिगु आदेश–उपदेश, वसपोलपिसं थ्व भवे असंख्य प्राणिपिं जन्म जुया, जरा-व्याधि-मरण, शोक परिदेव, दुःख दौर्मस्योपायास, प्रिय- अप्रिय,

संयोग–वियोग इत्यादि अनेक दुःख–कष्ट भोग याना च्वंगु खना, व प्राणिपिनिगु उपरे अतिशय दया-करुणा तया, थ्व भवे जन्मजुया च्वंपिं जीवात्मा प्राणिपिं गुलि दु, उलि सकलसत्व प्राणिपिन्त भवचक्रयागु दुःखं मुक्त याय्‌गु अभिलाषां, बोधिमण्डपस बिज्याना अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाना प्राणिपिन्त भवचक्रयागु दुःखं मुक्त जुया, निर्वाण–मोक्ष पदे उपस्थायी ज्वीगु ज्ञान विचार याना, सद्धर्म शास्त्रे विस्तृत याना शिक्षा-दिक्षा उपदेश बिया, बिज्याना वंगु खः।

अतः वसपोलपिनिगु आदेशानुसार थ्व भवे मनुष्यया कुलीनगु कुले जन्म जुया भवचक्रयागु दुःख–कष्ट खना भयभीत जुया, भवचक्रयागु दुःखं मुक्त जुया निर्वाण मोक्ष पदे उपस्थायी ज्वीगु अभिलाषा दुपिं आर्य्यसज्जनवर्गपिसं थुगु सद्धर्म शास्त्र बांलाक विचार याना, धारण-पालन-पोषण याना क्रिया-कर्म याय्‌माः।

थम थ्व नेपालवासी जनतापिनिगु आचरण छें वा पिने छुं र्मभिगु शङ्का दुगु अशुभ-शकुन, उपद्रव खन वा जुल धाःसा उकियागु शान्ति–स्वस्ति छु याय्‌माः धका स्थवीर–बुढा-दुढीपिंके, सःस्यूपिंके न्यनीगु वा न्यंवनीगु, क्यंवनीगु। व स्थवीर बुढा–बुढीपिसं, सःस्यू-पिसं पञ्चरक्षा पाठ याकि धका धाइगु, धैं हेंगु जुया

च्वंगु दु । व पञ्चरक्षा सफू पाठ याके व याय्‌त्र अशुभ शकुनय गु उपद्रव पीडा शान्त जुया परित्राण ज्वीगु जुया वना च्वंगु दु । व स्वंक्यं विचार मन्त ।

आः छुयाय्, थन परित्राण धैगु थ्व, थ्व अथ्ये-यथ्ये ज्वीगु धका, सुनानं छुं विचार मयात ।

आः थौंकन्हे न्ह्यागु थासेनं, छेँनं भिक्षुपिनि पाखें शील बीगु, शील कावने धाईगु । परित्राण-परित्राण धका धाईगु याकीगु चलन पिहाँ वल । शील पालनां बिनाला म्येगु शुभ-कुशल कर्म या परित्राण, पाठ-पूजा दान-धर्म इत्यादि या, छुं पुण्यफल दैगु, वैगु खनेमदु । अतः शील धैगु ला पालनां याना हे क्रिया-कर्म याय् माः । शील पालना मयास्यें क्रिया कर्म याय् हे मज्यू ।

थन नेपा देशया नियमयागु परिचालन न्ह्यागु पूजा याःसां गुरुमण्डलार्चनं बिना पूजा याय्‌गु-याःगु खने मदु । व गुरुमण्डलार्चन याय्‌माःगु छाय्? गुरुमण्ड-लार्चनयागु विधिला, श्री त्रिरत्नयागु शरणे वना, पाप देशना-पुण्यानुमोदना याना, वसपोलपिनिगु शरणे च्वना, शील पालनयाना क्रिया-कर्म चले याय्‌माःगु । पाप देशना-पुण्यानुमोदना धैगु छु-छु? प्राणातिपातादि दश-अकुशल कुकर्मे विरत जुया, दश-सुकुशल सत्कर्मे प्रसन्नता पूर्वक प्रतिष्ठित जुया पूजाया क्रिया-कर्म याय् माःगु खः ।

शील बीत, कायत ब्वने मा:गु वाक्य छु ? परित्राण यायत ब्वनेगु वाक्य छु ? थनयापिनि संस्कृत भाषा, आ: भिक्षुपिनि पालि भाषा । पा:गु थुलि हे जक ख: ।

पञ्चशीलया वाक्य

संस्कृत	पालि
१ प्राणातिपात वैरमणं शिक्षा पदं समादि यामि ।	पाणातिपाता वेरमणी शिक्खा पदं समादि यामि ।

ब्व वाक्य ब्वना छु धा:गु, छु धैगु ? संस्कृत वा पाली । जिं प्राणाति पात, जिं प्राणिपिं, हिंसा यायमखु धैगु शिक्षा काय्, धारणा याय् धका अङ्गीकार–स्वीकार याना शील कैगु ख:ला वा मखु ।

× × × × ×

संस्कृत	पालि
५ सुरा–मैरेय–मद्य–प्रमाद स्थान वैरमणं, शिक्षा पदं समादि यामि ।	सुरा–मेरय–मज्ज, पमादट्ठाना वेरमणी सिक्खा पदं समादि यामि ।

जिं अय्ला–थ्वं, सुर्ती–गजियागु धुम्रपान इत्यादि मादक वस्तु पान याय्मखु धंगु शिक्षा काय्, धारणा याय् धंगु ख: लाकि मखु ? व धर्म स्वीकृत याना कैगु शिक्षाया शील पालना याना, क्रिया–कर्म याय् मा:ला कि म्वा:, धारणा याय् मा:ला कि म्वा: ?

परित्राण वाक्य

संस्कृत	पालि
इदमस्मि लोके, पुरिमस्मिं वा पुनः स्वर्गेषु वा रत्न वराणि सन्ति ।	यकिञ्चि वित्तं इध वा हुरं वा सग्गे सु वा यं रतनं पणीतं ।
× ×	× ×
तस्मादिदं रत्न वरं प्रणीतं एतेन सत्येन इहास्तुस्वस्ति ।	इदम्पि बुद्धे रतनं पणीतं एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ।
× ×	× ×
यानिह भूतानि समागतानि स्थितानि भूमां पथवान्तरीक्षे ।	यानीध भूतानि समागतानि भुम्मानि वायानि व अन्तलिक्खे
इत्यादि	इत्यादि

थन नेपाः देशे गुंला–श्रावण मास जुल धायेत्र बौद्ध धर्मावलम्बी–बुद्धोपासकपिनिगु छेँखा पत्तिकं धैथें परित्राणयागु पञ्चरक्षा वा प्रज्ञापारमिता-अष्टसहस्रिका इत्यादि पाठ याकिगु चलन दु ।

गुलिस्यां लच्छितक चायागु चैत्य थायगु–याकेगु, गुलिस्यां चैत्य थायगु गुठि हे दु । गुलिं-गुलिं लच्छितक उपवास चवनेगु धका अवसं चवनिपिं नं दु ।

व चैत्य थायत ह्लापां छु-छु याय्मा ? छन्हु न्ह्यो सँ खाना, लुसि ध्यना, मोल्हुये माः । चैत्य थायगुया दिने ह्लापां सूर्य्यार्घ, गुरुमण्डलार्चन, पञ्चगव्य कया, चाशोधन याना, कलश पूजा याना, मद्य-मान्स वर्जित

याना द्योथाय् मा:गु थासे, आः मद्य-मान्स मदयेक पूजा याय् मज्यूगु जुया वल । श्रावण मास लच्छि द्योथातले आमिष ला-थ्वँ-अय्ला, छाः-लाभा-प्याज इत्यादि छेँहे दुकाय् मज्यूगु, द्यो मथापिनिगु छेँ हे गुंला लच्छि तक नय्मज्यू-त्वनेमज्यू धका निषिध याना दुत मकागु मनःगु, मत्वंगुयात, आः ह्लापां द्योथाय्गु थासे हे स्वना पूजा याय्त मदय्‌क मज्यूगु याना हल । छाः-लाभा-प्याज धैगु मसला, व मसलायागु ल्यामदु धका धाइगु जुल । नय्मज्यूगु छु ? द्यो थातले तुसि-धाले । व तुसि-धाले द्यो च्वोका लिहाँ वयातिनि चिपंथी माः धाइगु । व धाले-तुसि चिपंथीनाः धाइगु थिवक जू । लच्छि दय्‌का द्यो च्वोका लिहाँ वया धाःगु जक पात । थुगु समाज रीति, गन-गनयापिनि जक ख व मस्यू । धाले-तुसि इत्यादि व चिपं थीमाः धाःगु गबले ? ग्वेः पारु, बापारु आदि लच्छिया पूजा याय्‌बले मद्य-मान्स वर्जित याना धाले-तुसि "पक्वाम्र पनस द्राक्षा नारिकेलोदका दय। " पाक्‍जूगु अं, फँसि, दाँख इत्यादि फल, कचिगु नैंक्याया दुने च्वंगु जल, स्वादिष्ट रस, सर्करामृतादि जलपान चिपंथी माः धाःगु खः । व धा गु छाय् ? व बुद्धया सद्धर्म, चैत्य व्रतयागु पूजाया क्रिया कर्म व्रतोपासना जूगुलिं । द्यो च्वोका लिहाँ

वयाला, द्यो थानागु थासे कौमारी पूजा वा मामको स्वना गुह्य पूजा पूजा याना तन्त्रोक्त विधि संशोधन जूगु पञ्चसुसमयाचार आमिष, मद्यपान विपर्यागु खः।

वाह्य–गुह्ययागु पूजाया प्रभावयात छुं मान्यता मतल, श्रद्धा–आदर भाव–भक्ति, सेवा–शुश्रूषा होन जुया पूजाया विषये चित्तया एकाग्रतायागु ध्यान रहित जुया पूजा याःह्य, याकुंपिं गुरुयां यजमानपिनिनं खाःल नय्‌गु व त्वनेगुलि जक चित्तयागु ध्यान वना, याकन–याकन जक धा-धां पूजा सिधय्‌का गुगु वस्तू नये-त्वने मज्यू धका निषेध याना गनातःगु दु, उगु-उगु हे वस्तू नया-त्वना मादकयागु प्रभावं गर्वतां हाला, सना ज्वोगु सिन्नाय, प्राणिपिन्त हित–सुख याय्‌गु सद्धर्मयागु आदेश–उपदेशला उच्चारण हे याइगु मखुत। जू वा मजू धर्मार्थी सज्जनवर्गपिसं विचार याना आमिष–मादकपदार्थ वर्जित याय्‌गु हे योग्यजू। विचारणीय।

अतः आः थन थ्व नेपाया गाले सत्वहितैषी श्री भगवान् तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धपिनिगु निर्देश सद्धर्म-सच्छास्त्र, देवमूर्ति, चित्र इत्यादि छुं प्रफुल्ल–विकसित जुया प्रकाश ज्वी मफुत। क्रमशः लुप्त जुजुं वना च्वन।

विदेशं थन नेपाया गाले व:पिं विदेशीतसें नेपागा: याग बुद्ध धर्मया चर्चा यायां श्री बुद्ध भगवानपिनिगु आदेश, सद्धर्म शास्त्र-तन्त्र इत्यादि अनेक पूजाया विधि स्वस्वं, न्यना, सीका, बुद्धया सद्धर्म शास्त्र-तन्त्र माला, ल्वीका यंका, प्रकाश याय्गु कोशीस यात । थनयापिसं जक बुद्धया सद्धर्म-शास्त्रया नियमयात पालन-पोषण याय्मालो धका विमुख यायां सुचुकेगु यायां जुया च्वन ।

थन थ्व नेपाया गाले अनेक पूजा-पाठ, उपासना-व्रत, चैत्य व्रत इत्यादि अनेक व्रत दु । चैत्यया व्रत-चायागु चैत्य थाय्त छु-छु याय्मा: ? छु-छु धका ब्वनेमा: ? चैत्य थाय्त ह्लापां चाह्लाय्मा:, चाह्लाया त:गु त्वाह्लाना काय्मा:, लाहाते तया चाक्यलेमा:, चिकने थुनेमा:, छ्योथासाय् दुतछोया क्वत्यलेमा:, चा त्वाह्लाय्मा:, आखे दुथनेमा:, थासां लिकया आसने तय्मा:गु इत्यादि ।

व चायागु छ्योथाय्गुठि धका छुया निम्ति दय्कातल ? श्रावण मास लच्छितक छ्योथाय्गु-छ्योथाय्गु धका छाय् जुया च्वन ? व छ्योथानागुया पुण्यफल छु-छु दैगु ख:? बुद्धया अनुयायी बौद्धधर्मार्थी बुद्धोपासक सज्जन-वर्गपिसं व छगू-छगूया छगू-छगू पुण्यफल चैत्यपुङ्ग-वादान स्वया सीका, बोध याय्गु योग्यजू ।

द्योथाय्गु, द्योथाय्गु गुठी धका द्योथाईपिं सु ? आ याग़ु समये मिसापिं बुढीत वा मचात जक खः। अमिसं द्योथाय्गुयात छु--छु नेम--शील पालना यानां, छु--छु श्रद्धाभाव--भक्ति तया द्योथाईगु खः। बुढीत थाकुलिपिं धाको छें ज्या दु, द्योथाः मवः धाई धका प्यन्हुई छको लिमलागु पह्लं, करकापं जक द्योथाः वैपिं-वनीपिं जुल। मचात धाको जि द्योथाः वनेगु, जि सच्छि-निसः-द्वःछि तक द्योथाय्गु, देगः दनेगु धका न नेम-शील दु, न श्रद्धाभाव-भक्ति दु, न गुरु, मां-बौपिसं द्योथाय्त व नय्ज्यू, व नय्मज्यू। व याय्ज्यू, व याय् मज्यू धका आमिष--मद्य, छ्वाः, लाभा, प्याज, गोलभेडा, भान्ता इत्यादि नय्गु-त्वनेगु, द्योथाय्गु थासे ला-लाथ्यें ह्याला, सना, ह्यिता, त्वाना, तंमोयका द्योथाय् मज्यू धैगु शिक्षा ब्यूगु दु। थथ्ये शिक्षायागु ज्ञान, नेम-शील, श्रद्धाभाव-भक्ति छुं मदुपिसं न्ह्योने लाःगु, ध्वदुगु अमेध्य वस्तू नया-त्वना, द्योथाय्गु थासे न्ह्योने लाःलाःगु धया सना, ह्यिता--ह्यिता त्वाना, तंमोय्का द्योथाःवैपिं, वनीपिं जुल। अले व द्योथानागुया फल, छु दैगु खः, पुण्य छु लाईगु खः? खालि द्योथाःवने, द्योथाःवने मानि धैगु कल्पना छगू हे जक दैचवनीगु सिवाय मेगु ला छुं हे दैगु खनेमदु।

तथा पञ्चरक्षा पाठयागु प्रभाव नं अथ्यहे जूगु खनेदत ।

थन नेपाल देशया पुण्यभूमी, थ्व हे ४०–५० वर्ष न्ह्यो तक श्री पञ्चरक्षा रक्षाभगवतो पाठयागु महत्व प्रभाव गुलितक उत्तेजित जुया, सकल पाठ्य–पुस्तक मध्ये अत्युत्तम प्रधान याना, बुद्धया अनुयायी बौद्ध-धर्मावलम्वीपिनिगु छें खापत्तिकं धैथ्यें सफू चवका तैतःगु दु । श्रावणमासे अथवा गुठीस, न्ह्यागु मासे नं वर्ष-वर्ष पत्तिकं अच्छिन्न मज्वीक परित्राण धका पाठ याका तयेगु प्रथा प्रचलित याना तःगु दु । आःयात व पुस्तक पाठ याकुंपित, पाठ याःवनीपित नं अवहेलना याना तिर-स्कार याईगु जुल । परित्राणयागु पुण्य–फलयात छुं विचार मयात । व छोथानागु व श्री पञ्चरक्षा रक्षा-भगवती पाठ याका, परित्राण यानागुया प्रभाव बाँलाक विचार याना स्वया, न्यना, सीका, शील पालना याना छोथाय् माःगु, पाठ याके माःगु, पाठ याय्माःगु खः । आःयात थन धयां छु धाय्गु, स्वैंत धाय्गु । पाठ पूजा दीक्षाला अनेक दु, शिक्षा जक पालना याय्मालो धका विमुख याना, लिचीकु–लिचीकुं पाः जुया छुं मसिल, छुं मन्त । खालि नय्गु व त्वनेगुली जक लालच याना ज्यू-मज्यू धैगु छुं विचार मयात ।

श्री भगवान सम्यक्सम्बुद्धया सद्धर्म व्रतोपवासादि कुशल पुण्यकर्म :-

निषिद्ध वस्तु भोगेच्छु मोहयित्वा मदालसा ।
वृद्धानाञ्च गुरूणां च उपहासं करिष्यति ।।
शास्त्र ज्ञाने सति किञ्च नजानामीति वञ्चकः ।
प्रमत्त लोलुपो मूढो उन्मत्तरूपजायते ।।

सुनां व्रतोपवासादि कुशल-शुभ-पुण्यकर्म गुगु-गुगु वस्तू निषिध याना, नयेगु-त्वनेगु याय्‌मज्यू धका गना तःगु दु, उगु-उगु वस्तू आमिष-मद्यपान, सूर्ति-गजियागु कुँ धुम्रपान इत्यादि अज्ञानयागु वशं विमुग्ध जुया, मदयागु लालचां नयेगु-त्वनेगुली अभिरुचि याना, स्थविर-बुढा-बुढीपिंत, गुरुजनपिन्त उपहास याना व थथ्येका-अथ्येका धका हलुका पनां खँ ह्लाना, उपहास निन्दा याना, सद्धर्म शास्त्रे दुगु ज्ञानया शिक्षा आदेश-उपदेश ब्यूगु न्यंसां-खंसां-स्यूसां मख-मस्यूपह याना, वञ्चक ठग जुया, खालि नयेगु-त्वनेगुली जक लोभ लालचा याना मूढ--मूर्ख जुया, निश्चेष्ट-चेतना रहित याना न्ह्योनेलाःगु धोदुगु नया-त्वना, क्रिया-कर्म याना जुई, व मूर्खजनपिन्त पागलपनयागु रोग जुया, उन्मत्त बेँयागु स्वभाव प्राप्त जुई धका उल्लेख याना तःगु दु ।

आः थन श्रावणमास लच्छिया पञ्चरक्षा पाठ, प्रज्ञापारमिता, अष्टसहस्रिका आदि वपुल्य सूत्रया नामं

प्रख्यातगु नवव्याकरणसूत्र इत्यादि पाठ, चैत्य-द्योथाय्‌गु थासे आमिष– सुरा-मद्यपान, सुर्ति-गजियागु कुँ, धुम्र-पान याय्‌मते, वर्जित या धका धाःसा जिमि ह्मापा-ह्मापांनिसें याना तःगु, याका तःगु कुलाचार धका धाइगु, व ह्मापा-ह्मापा धाःगु गुलि तक ह्मापा ? गनं निसें छु युगंनिसें, व ह्मापा-ह्मापां धाःगु मसिल ?

द्योथाय्‌गु-पञ्चरक्षा-पाठ याय्‌गु थासे आमिषादि निषिद्ध यानातःगु वस्तू वर्जित हे याय्‌मा , मयास्य हे मज्यू। मखुसा पञ्चरक्षा पाठयाःपिसं–

पञ्चामिषेण संसृष्टं असंसृष्टं करोतुमे ।
अपञ्चामिष संसृष्टं सर्वभुञ्जामि भोजनं ।।

धाःगु इत्यादि बोध याना वर्जित याय्‌गु योग्यजू । ❀

चायागु चैत्य द्योथाय्‌गु धंगु गुँला–श्रावणमास लच्छि जक वा मेमेगु माःसे नं माः ? मेगु व्रत– तिलाव्रत धका तृतीयायागु दिने श्री वसुन्धरादेवीयागु व्रत, अष्टमी व्रत धका अष्टमियागु दिने श्रीकरुणामययागु व्रत। पुह्नि-या व्रत धका पूर्णिमायागु दिने श्री स्वयम्भु धर्मधातुयागु चैत्ययागु व्रत । संन्हुया व्रत धका संक्रान्तियागु दिने श्री आर्य्यतारादेवीयागु व्रत इत्यादि दनेगु चलन दु। व व्रत छें वा पिने, तीर्थे, वही-विहारे न्ह्यागु थासे व्रत दंवंसां,

❀ संसृष्ट–असंसृष्ट, अथवा–अनर्थ ग.य्‌गु योग्य मजू ।

ह्लापां मोल्हुया, पञ्चगव्य कया, चायागु चैत्य द्योथाय् माः। व द्योथाका तःगु छाय् ज्वी ? श्रावण मासे द्योथाय्गु गुठि धका दय्का ग्वेपारु, वापारु, धुंकेपारु धका पूजा याका तल । व पूजा याका तःगु, पञ्चरक्षा पाठ याका तःगु छाय् ज्वी ? उच्चगु जुया वा नीचगु जुया ?

श्रावण शुक्ल (गुँला थ्व) या पारुनिस्यें भाद्र शुक्ल (ञँला थ्व) या पारुतक लच्छि लक्ष १००००० चैत्य थाय्गु धका उकी चाःमचाः, द्वं-बिद्वं यागु जाः धका मेगु २५००० अपो चैत्य चायागु द्योथाय्गु याना द्योथाय्गु छें छखां सुग्घर-सफा याना बँथिला, द्यो थाय्गु थासे अनेक झिलिमिलि ध्वजा-पताका, प्रति-भराद-पौभा बोया, इलां इत्यादि अनेक सोभायमान ज्वीक किंकिनिजाल ध्यना, लच्छितक निषिद्ध वस्तू आमिष--मद्य, छाः--लाभा--प्याज, गोलभेडा, भांता इत्यादि छें हे दुमकासे वर्जित याना चायागु चैत्य द्योथःइगु, पञ्चरक्षा पाठ याईगु, याकैगु । बहनी बौद्ध स्तोत्र दशवलास्तव, नामसंगोति, षट्पारमिता इत्यादि स्तुतः बोनीगु, अन बोनोंपिं सुंमदु, मसःसा गुरुपिं छह्म-निह्म सःता नं बोंकैगु तथा बहि-बिहारे, त्वाले नं बोनीगु, बोंकैगु चलन दु । लच्छि दस्यंलि ञंला थ्वया पारुखुनु

समाप्त पूजा, लक्ष चैत्य थानागुयात संक्षिप्त प्रतिष्ठा पूजाया क्रिया-कर्म, यज्ञ सहस्राहुति-पूर्णाहुति-शेषाहुति इत्यादि याय् धुंका विसर्जन याना अनेक वाद्य थाना जात्रा याना तीर्थे, मदी थ्यंका तीर्थे याय्मागु विधि याना चैत्य प्रवाह याना छे लिहाँ वया द्योथानागु थासे गुह्य पूजायागु विधि श्री कौमारो, मामकी पूजा याना पंचसुसमयाचार आमिष-मद्यपान चिपंथिया, लिपा भोजन याइगु खः। छुं जुया श्रावण मासे मफत, मजिल धाःसा कार्तिक मासे अथवा माघ मासे नं याय् ज्यू धका याकातःगु, याना वना च्वंगु दु।

आःयागु समये, श्री भगवान तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धया सद्धर्म चैत्य-व्रतोपवास, पाठ पूजा इत्यादियात अवहेलना यात। खालि ह्लापा- ह्लापाया-पिसं आमिष-मद्य, ला-थ्वँ-अय्ला नय्गु-त्वनेगु याना, थ्वय् नय्गुयात जल्न-जुक्ति याना दय्का तःगु थें जुया ला-थ्वँ-अय्ला मदयेकं पूजाया क्रिया-कर्म छुं हे याय् मज्यूगु याना हल। अत. बुद्धया सद्धर्म उन्नति ज्वी मफया अवनति जुजुं वना च्वन।

बुद्धया छुं किचः मदुगु, निर्मल शुद्धगु सद्धर्मयात ध्वंस याय्गु, नष्ट याय्गु साहस याना जूपि बौद्धधर्म द्वेषी, तिर्थिकया अनुयायी, तैर्थिकजनपिसं बुद्धया

सद्धर्मयागु पाठ-पूजा याइपिं, याकुपिन्त पापकारी–मान्स, गर्वकारी– मद्य, नका-त्वंका, बुद्धया सद्धर्म ज्ञानयात बेहोस ज्वीका अनेक उपहास निन्दा याय्गु जत्न याना, आमिष मद्य मदय्क पूजा हे याय् मज्यूगु याना याका हःगु खनेदु । बुद्धया सद्धर्म जगतो हिताय–सुखाययागु आमिष-मद्य वर्जितगु महायान–लोकोत्तर चर्य्याया पार्खें ला दुगु मखुत । खालि लौकिक–लोकाचारयागु व्यवहारं जक याना च्वंगु खने दत ।

प्राणातिपात– हिंसाकर्म याना मान्स भक्ष्य, मद्यपान, धूमपान याय्गु पिहाँवःगु गर्नंनिसें ज्वो ? जि खनागु नेपाल भाषा सफुली ला द्वापरयुगया अन्तये श्री काश्यपतथागत निर्वाणजुया विज्यास्येंलि, जवाद्वीप धंगु थासे विधवा ब्राह्मणीयात शिवशङ्करं सम्भोग याना दुह्म शङ्कराचार्य्य, वया पुत्र नास्तिक, बौ-काय् निह्मं काशी देशे वया सुजाता राजायात अनेक मान्स-मद्य नय्गु-त्वनेगु शिक्षा बिया, शर धनु जोना, मृगदावनयागु जङ्गले बना प्राणातिपास–हिंसा, पशु-पंक्षियात कय्का, स्याना ला नय्गु, मद्यपान, सूर्ति-गजिया धुत्र–कुं त्वनेगुली भुले याना, ह्नापा याना च्वंगु बुद्धया सद्धर्मशास्त्र, अष्टमिव्रत दनेगु, दंकेगु इत्यादि अनेक बुद्धया सद्धर्म शास्त्र दक्वं कया ध्वंस याना, शिव शास्त्र प्रचार याना काशीदेशं नेपाले वया, हवदेशे वना, बुद्धया सद्धर्मशास्त्र

दववं ध्वंस याना, शिवशास्त्र प्रचार याना, ह्नापा विद्याध्ययन याकेत, ओँ नमो वागीश्वराय धका धाय्-कोगुया सत्ता ॐ नमो शिवाय धका धाय्का विद्या-ध्ययन याकेगु चलन याका हल। अतः स्वपदेशे बुद्धया सद्धर्म्ने हीन जुया शैवधर्म तोपुल, न्ह्यागु कर्म या:मां ॐ नमः शिवाय धका धाय्का याकेगु चलन जुल। व स्वपदेशयागु परिस्थिति थन यल, येँ पाँपि तान्त्रिक वज्राचार्य्यपिसं सिया, व शङ्कराचार्य्ययात निरोध याय्त थाय्थासे देव-देवतालये, पर्वते, गुफाय् वना पुरश्चरण स्वंनिज्यागु जुया च्वन, उगु समये शङ्करा-चार्य्य स्वपं यल, येँ देशे वल, यल-येँ देशे च्वनेमफया सकोदेशे वना श्री उग्रतारा योगिनी देवीया मन्दिरे थ्यंका ह्नापी श्री योगिनी देवीया जवेच्वंगु चैत्य (चो-भाद्यो) फाताप्वीका लिपा अनया पुजारी द्योपाला: गुभाजुं हिंसाकर्म याकल। चैत्य (चीभाद्यो) फाताप्वोका तःगु, पुजारो गुभाजुं हिंसाकर्म याकातःगु–याना च्वगु आःतक दृष्टान्त खना हे च्वनतिनि।

उगु समयंनिस्यें हे प्राणवध याय्गु प्रथा प्रचलित जुया प्राणातिपात– पशु-पंक्षि इत्यादियागु प्राणवध 'हिंसा' याना, आमिष--मान्स भक्ष्य याय्गु, मादकपदार्थ मद्यपान, धूमपान याय्गुया ऋद्धि प्रबलता जुया ह्नापा-

ह्लापांनिस्यें धाःपिनिगु धापू नं सीदुगु, न्ह्यागु पाठ-पूजा याःसानं बुद्धया महायान सद्धर्म शास्त्रयागु नियम पालना याय्माःगुली, लोकपिसं विमुख याकेगु प्रयास याना, गुह्य-दुने तन्त्रथान चर्य्यायागु पूजा, वाह्य-पिने हे प्रकाश याना मान्स-मद्य मदय्क पूजा याय् मज्यू धका पूजायागु प्रथा प्रचलित याका ह्ःगु यथार्थ रूपं सीदत ।

थ्व आर्य्यावर्त पुण्यभूमि नेपाल मण्डले मनुष्ययागु कुले उद्भव जुया, भवयागु दुःखं मुक्त ज्वीगु उपाय न्ह्यागु चर्य्या याःसां दशांकुशल पापकर्म तोता, दश सुकुशल कर्म धारणा याना, प्राणातिपात कर्मे विरत जुया पञ्चशील, अष्टशील, दशशील पालन याना नियमपूर्वक पाठ-पूजा इत्यादियागु क्रिया-कर्मया चर्य्या चले याय् माःगु मयात ।

गृहस्थि, उपासक-उपासिकापिसं गुगु समये शील काई, उगु समयंनिसें अहोरात्रछि, कन्हे सुथय् सूर्य उदये मजूतले शील पालन याय्माः ।

प्रव्रज्या-उपसम्पदा ग्रहण याःपि भिक्षुपिसं तथा वज्राचार्य्य पदयागु गुण ग्रहण याना बोधिसत्व चर्य्या-यागु पाठ-पूजा इत्यादिया क्रियाकर्म याना जूपि वज्राचार्य्यपिसं यावत् जीवन पर्यन्त शील पालन याय् माः, मयासे हे मज्यू । शील पालन मजूगु पाठ-पूजां मोक्ष-निर्वाणपद प्राप्त ज्वीमखु ।

शील पालना मजूगु, नियम वर्जितगु क्रिया-कर्म छुं शुद्ध-शुभ, सुकुशल पुण्य कर्मयागु फल प्राप्त ज्वी मखु। खालि लोकाचार-लौकिक व्यवहारयागु फल जक प्राप्त ज्वी। लोकोत्तर निर्वाण-मोक्षपदयागु फल प्राप्त ज्वी मखु।

श्री भगवान् तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध वसपोल-पिनिगु निर्देश वाह्य-गुह्य, वाह्ये स्वंगू- श्रावक, प्रत्येक, महायान। गुह्ये स्वंगू- तन्त्र, वज्र, सहज यान। थ्व वाह्य-गुह्य, निगूयां चर्य्या नियम, शील पालना याना चतुर्ब्रह्मविहार धारणा याना याय्माःगु खँ ने. सं. १०९६ स प्रकाश जूगु "बुद्धोक्त-महायान वाक्यामृत-सार" धंगुलि उल्लेख याय् धुंगु दु।

बुद्धया अनुयायी, बौद्धधर्मार्थी, सज्जनवर्गपिसं वि-स्तारपूर्वक स्वया विचार याना पालना याय्गु योग्यजू।

बुद्धया अनुयायी, बौद्ध गुरु वज्राचार्य्यपिसं वज्रा-चार्य्यपदयागु चर्य्याया शिक्षा-दीक्षा ग्रहण याना, व शिक्षा--दीक्षायागु गुण ग्रहण मयास्ये, यजमान--शिष्य-पिन्त, जि बौद्ध गुरु वज्राचार्य्य धका लोकाचार, लौकिक व्यवहारं "ओं स्वभावशुद्धा सर्वधर्माः स्वभाव शुद्धो हुं" धका म्हुतुं वाक्य ब्वना चतुर्ब्रह्म विहारयागु भावना मयासे पाठ-पूजाया क्रिया-कर्म जक याना,

याका जुयां वैत स्वभाव शुद्ध जूगु चर्य्याया वज्राचार्य्यत्व पदयागु फल प्राप्त ज्वीगु खैला ? खैमखु, गुण ग्रहण याना चर्य्या हे चले याय्‌माः ।

वथ्यंतुं बुद्धया अनुयायी बौद्धभिक्षुं भिक्षुयागु चर्य्या प्रव्रज्या-उपसम्पदा ग्रहण याना पञ्च-अष्ट-दश शील पालना मयासे जि श्रामणेर, बौद्ध भिक्षु धका संघाटी (चीवर) वस्त्र जक धारणा याना शिष्यजनर्पित शील बिया, भिक्षाचार याना परित्राण धका पाठ जक याना, याका जुयां व भिक्षुयात भिक्षुयागु पद स्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामो, अर्हत्त्व पदयागु फल प्राप्त ज्वीगु खैला ? खैमखु, शील पालन याना चर्य्या हे याय्‌माः ।

जि खनागु हिन्दी पत्रिकाय् छगू लेख " मन रंगायो-रंगायो, रंगायो जो योगी कपडा " धाःगु व लेखयागु उक्ति खना जिगु चित्त पुनर्पुनः उद्‌बोध जुया च्वन ।

आःयागु समये आर्य्य कुलीनगु उच्चकुलया जातीस उद्भव जूपिं मनुष्यपिसं हे सद्धर्मयागु नेम-शील पालना याय्‌गुली विमुख याना नको-त्वँको, काको-पाको धका मदकारी-मद्य, धूम्रपान मयास्यें वहिनिष्क्रमण याय्‌गु अवरोध याना जूगु खनेवत । अले नेमनिष्ठायागु शील पालना याना पूजायागु क्रिया-कर्मया चर्य्या याइगु गन ? खालि लौकिक-लोकाचारया व्यवहारे लुब्ध

जुया नय्‌गु–त्वनेगुली हे जक भुलय्‌ जुया नया–त्वना जुइपिं जुया वल ।

आ थन न्ह्यथंगु छु धाःसा, गुलि जक न्ह्ये ?

मौने च कलहो नास्ति, लेखनेऽस्ति वहुभयं ज्वीगु हे जक खनं । मेगु सद्धर्मया विषये प्राणिपिन्त हित–सुख ज्वीगु शिक्षा–दीक्षाया उपदेश ज्वीगु ला छुं मखन ।

तथाथि बुद्धया अनुयायी बौद्धधर्मावलम्बी मोक्षार्थी अष्टाक्षण दोष रहितपिं बोधिज्ञाने परिश्रम याय्‌गुली इच्छुकपिं सज्जन–सत्पुरुषपिसं छुं बोध याना धारणा याना काइला धैगु अभिलाषां थ्व भवचक्रयागु बुद्धोक्ति जि छुं विज्ञप्त याना ।

यदुर्लभं कल्प शतैरनेकैः मानुष्यमष्टाक्षण दोष मुक्तं ।
तत्सांप्रतं प्राप्त मतो मनुष्यंः करोतु यत्नं भवदुःख हर्तुं ।।

थ्व भवयागु चक्रे अष्टाक्षण दोषं मुक्त जुया मनुष्ययागु जन्म काय्‌गु अत्यन्त दुर्लभ, अनेक सलंसः कल्प व्यतीत जुया वंसां अक्षण दोषं मुक्तगु मनुष्य जन्म ज्वीगु अत्यन्त दुर्लभ धका उल्लेख यामा तःगु दु । अथ्य जूया निश्चित आः थन अक्षण दोष रहितगु मनुष्य जन्म जूगु समये थ्व भवयागु अनेक दुःखयात हरण यायगु प्रयत्न विचार याना चर्य्या चले याय्‌माः ।

मानुष्य नावमासाद्य तर दुःख महानदी ।
मूढकालो न निद्राया इयं नौ दुर्लभा पुनः ।।

अष्टाक्षण दोष रहितगु मनुष्यया शरीरयागु नाव (दुङ्गा) प्राप्त जूगु समये थ्व दुःखमय जुया च्वंगु भवसंसारया सागर-समुद्रं पार तरेजुया वनेगु स्वेमाः, मूढ जुया मोहया वशे च्वना सुषुप्ति जुया च्वनेगु समय मखु, जागृति जुया भवयागु सागर–समुद्रं तरे जुया वनेगु यत्न याना उद्योग याय्माः । अक्षण दोष रहितगु मनुष्ययागु दुङ्गा प्राप्त जूगु समये यत्न याना उद्योग मयात धाःसा हानं लिपा थ्व दुङ्गा प्राप्त याना, थ्व भवया दुःखयागु सागर–समुद्रं पार तरे जुया निर्वाण–मोक्षपदयागु सुखपद प्राप्त ज्वीगु गुगु समये ज्वी, व समय दुल्लभ हे ज्वी; विचारणीय ।

अतः ज्ञानी सज्जनवर्गपिसं सप्तत्रिंशत् सम्बोधि-पाक्षिकायागु सद्धर्म लक्षण विचार याना नेम--शील पालना याना क्लेशरूपी पाप फुकेगु चर्य्या चले याना दुःखं मुक्तगु निर्वाण–मोक्षयागु सुखपद प्राप्त याय्गु स्वेमाः ।

सप्तत्रिंशत् महाबोधि यदायान्तोह पूर्णिता ।
तदा समन्त बुद्धानां बुद्धत्वं निकतं भवेत् ।।

गुगु समये सप्तत्रिंशत् सम्यक्सम्बोधिपाक्षिकायागु ज्ञान परिपूर्ति ज्वी, उगु समये सकल बुद्ध भगवानपिसं

लाना बिज्याग् बुद्धत्वपदया निकटवर्ती जुया निर्वाण–मोक्षपदे उपस्थायो ज्वी धका उल्लेख याना त:गु दु ।

थ्व भगवान तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध वसपोल-पिनिगु सर्वोत्कृष्टगु सद्धर्मोपदेश पञ्चरक्षा महायान सूत्र बृहत् स्वयम्भू पुराण, अर्थविनिश्चय, वसन्ततिलक, वैपुल्य सूत्रया नामं प्रख्यातगु नवव्याकरण सूत्र इत्यादिस उल्लेख याना त:गु सद्धर्म खः वा मखु, सत्य वा असत्य, बुद्धया अनुयायी बौद्धधर्मार्थी, निर्वाण-मोक्षपदाभिलाषि, सत्पुरुष सज्जनवर्गपिसं धैर्यपूर्वक विचार याना बुद्धया सद्धर्म वाह्य–गुह्ययागु पूजाय् नेम-शील पालना याना चर्य्या याय्माः वा म्वाः, निषिध वस्तू नय्ज्यू वा मज्यू, महायानचर्य्या वाह्य वा गुह्य, जि अशिक्षित ज्ञान रहित-ह्ययागु निवेदन उचित वा अनुचित, पाठ-पूजाया क्रिया-कर्मस ग्रहण याय् मा:गु वा उत्सर्ग याय् मा:गु, शिक्षित सज्जनवर्गपिसं बांलाक विचार याना स्वया, सीका जि अशिक्षितयागु निवेदनयात कृपातया सहनशीलता पूर्वक क्षमा याना बिज्याई / दी धैगु आशा याना जि थुगु लेखन थन समापित याना जुल ।

शुभमस्तु ।

ज्ञानया

निवृत्ति—

सर्वमाकाशसंकाशं परिगृन्हन्ति बालिशाः ।
प्रकुप्यन्ति प्रहृष्यन्ति कलहोत्सव हेतुभिः ॥

—उत्सृष्ट

वन्दे भवाब्धिसं मग्नं सन्तारणिं यतीश्वरं ।
सद्‌गुरो यत्प्रसादेन ममाऽयमत्र निस्पृहं ॥

—विरक्त

अन्धः संकारकूटेभ्यो यथा रत्नमवाप्नुयात् ।
तथा कथंचिदप्येतत् मौन चित्तं ममोदितं ॥

—निर्वाक

❀ इति ❀

—ज्ञानरत्न